

PRIJEDLOG

Klasa:
Urbroj:

Zagreb,

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Izvješće o obavljenoj reviziji očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanju u nacionalnim parkovima - mišljenje Vlade

Veza: Pismo Hrvatskoga sabora, klase: 021-12/14-09/37, urbroja: 65-14-03, od 26. svibnja 2014. godine

Na temelju članka 122. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, broj 81/2013), Vlada Republike Hrvatske o Izvješću o obavljenoj reviziji očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanju u nacionalnim parkovima, daje sljedeće

MIŠLJENJE

Vlada Republike Hrvatske predlaže Hrvatskome saboru da prihvati Izvješće o obavljenoj reviziji očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanju u nacionalnim parkovima, uz napomenu da je u međuvremenu proveden dio preporuka za poboljšanje sustava zaštite prirode koje je navedeno u Izvješću, u tekstu koji je Državni ured za reviziju uputio Hrvatskome saboru aktom, klase: 003-05/14-05/1, urbroja: 613-01-01-14-3, od 23. svibnja 2014. godine.

Za svoje predstavnike, koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila Mihaela Zmajlovića, ministra zaštite okoliša i prirode, Hrvoja Doku, zamjenika ministra zaštite okoliša i prirode i Nenada Strizrepa, pomoćnika ministra zaštite okoliša i prirode.

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović

HRVATSKI SABOR

KLASA: 021-12/14-09/37
URBROJ: 65-14-03

Zagreb, 26. svibnja 2014.

50 — VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Primljeno:	27-05-2014		
Klasifikacijska oznaka:	02-05/14-12/24		Org. jed.
Urudžbeni broj:	65-14-01	Pril.	Vrij.
		2	—

[Handwritten signature] 05

VLADI REPUBLIKE HRVATSKE

Na temelju članka 214. stavak 4. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem, radi davanja mišljenja, ***Izvešće o obavljenoj reviziji očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima***, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora, sukladno odredbi članka 9. Zakona o Državnom uredu za reviziju ("Narodne novine", broj 80/11), dostavio Državni ured za reviziju, aktom od 23. svibnja 2014. godine.

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU

KLASA: 003-05/14-05/1
URBROJ: 613-01-01-14-3

Zagreb, 23. svibnja 2014.

REPUBLIKA HRVATSKA
65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB, Trg Sv. Marka 6

Primljeno: 23-05-2014	
Klasifikacijska oznaka: 021-12/14-09/37	Org. jed. 65
Urudžbeni broj: 613-14-01	Pril. 1 Vrij. 00

HRVATSKI SABOR
n/p Josip Leko, predsjednik

Predmet: Dostava Izvješća

Poštovani,

U skladu s odredbom članka 9. Zakona o Državnom uredu za reviziju (Narodne novine 80/11), u prilogu se dostavlja Izvješće o obavljenoj reviziji očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima.

Izvjestitelj na sjednicama Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela, bit će mr. Ivan Klešić, dipl. oec., glavni državni revizor.

GLAVNI DRŽAVNI REVIZOR

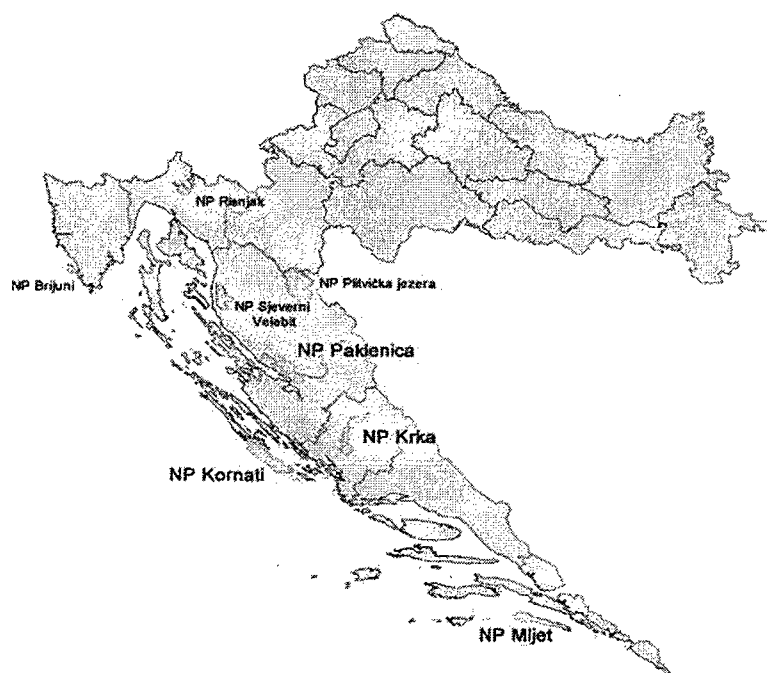
mr. Ivan Klešić, dipl. oec.

Prilog: kao u dopisu

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU

IZVJEŠĆE
O OBAVLJENOJ REVIZIJI

OČUVANJA PRIRODE, ZAŠTITE BIORAZNOLIKOSTI I UPRAVLJANJA
U NACIONALNIM PARKOVIMA

Split, ožujak 2014.

S A D R Ž A J

stranica

SAŽETAK	i
PREDMET, PODRUČJE I CILJEVI REVIZIJE	2
METODE I KRITERIJI REVIZIJE	4
PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR	9
Pravni okvir	9
Institucionalni okvir	18
OČUVANJE PRIRODE I ZAŠTITA BIORAZNOLIKOSTI U NACIONALNIM PARKOVIMA	26
Prijetnje koje mogu utjecati na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti na području nacionalnih parkova	34
Inventarizacija, monitoring i istraživački radovi	37
Informacijski sustav zaštite prirode i baze podataka na području nacionalnih parkova	44
Invazivne strane vrste i zaštita prirode u nacionalnim parkovima	48
Turizam i zaštita prirode u nacionalnim parkovima	51
Zaštita od požara u nacionalnim parkovima	53
Sukcesija vegetacije i zaštita bioraznolikosti u nacionalnim parkovima	54
Zaštita šumskog ekosustava u nacionalnim parkovima	56
UPRAVLJANJE, NADZOR I IZVORI FINANCIRANJA U NACIONALNIM PARKOVIMA	58
Upravljanje u nacionalnim parkovima	58
Inspekcijski nadzor i neposredni nadzor u nacionalnim parkovima	62
Izvori financiranja u nacionalnim parkovima	68
OCJENA UČINKOVITOSTI OČUVANJA PRIRODE, ZAŠTITE BIORAZNOLIKOSTI I UPRAVLJANJA U NACIONALNIM PARKOVIMA	72
OČITOVANJE SUBJEKATA REVIZIJE	78
Prilozi:	
1. Pojmovnik (objašnjenje stručnih pojmova korištenih u Izvješću)	84
2. Zakonska regulativa	87
3. Opći podaci o nacionalnim parkovima	89
4. Članovi upravnih vijeća i ravnatelji	90

SAŽETAK

U posljednjem desetljeću sve više se govori o smanjenju biološke raznolikosti zbog nepovoljnih utjecaja na životinjske i biljne vrste, njihova staništa i stanišne tipove, čiji je glavni uzrok ljudska aktivnost. Stupanj biološke raznolikosti u Republici Hrvatskoj je vrlo visok. U svim njenim područjima (nizinskim, planinskim i obalnim), nalazi se velika raznolikost staništa. Bogatstvo geomorfoloških formi, iznad i ispod zemlje, omogućava da su staništa trodimenzionalno rasprostranjena pridonoseći njihovom bogatstvu. Potpisivanjem Konvencije o biološkoj raznolikosti, Republika Hrvatska se obvezala na očuvanje i unaprjeđenje postojeće biološke raznolikosti te razumno korištenje prirodnih dobara na principu održivosti.

Kako bi se zaštitila biološka raznolikost te smanjili i ograničili nepovoljni utjecaji na životinjske i biljne vrste, njihova staništa i stanišne tipove, nadležna tijela koriste različite metode, donose zakone, strategije, politike i programe. Zaštita pojedinih područja je temeljna metoda očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti. Tako i nacionalni parkovi predstavljaju zaštićeno područje čije osnivanje proglašava Hrvatski sabor. U nacionalnim parkovima se provodi „in situ“ sustav zaštite, što znači očuvanje ekosustava, prirodnih staništa i vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju. Na području nacionalnog parka zabranjeno je gospodarsko korištenje koje bi moglo utjecati na prirodne vrijednosti, a za sve aktivnosti znanstvenih i stručnih istraživanja potrebno je ishoditi dopuštenje nadležnog ministarstva. Prema Zakonu o zaštiti prirode, nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti. Sve biljne i životinjske vrste na području nacionalnog parka su zaštićene.

Državni ured za reviziju je u listopadu 2012. potpisao Sporazum s vrhovnim revizijskim institucijama Danske, Norveške, Poljske, Ukrajine, Bugarske i Litve, o zajedničkoj reviziji nacionalnih parkova. Sporazumom je dogovorena koordinirana revizija te izrada zajedničkog izvješća o obavljenoj reviziji na temelju izvješća o obavljenim revizijama svake vrhovne revizijske institucije. Na temelju nacionalnih izvješća o obavljenim revizijama, sastavit će se izvješće koje će sadržavati zajedničke nalaze i preporuke kako bi se unaprijedilo upravljanje i zaštita bioraznolikosti u nacionalnim parkovima.

Republika Hrvatska ima osam nacionalnih parkova od kojih su četiri obuhvaćena revizijom: Nacionalni park Krka, Nacionalni park Kornati, Nacionalni park Paklenica i Nacionalni park Mljet. Predmet revizije se odnosi na sustav očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti te upravljanje u navedenim nacionalnim parkovima, a revizijom su obuhvaćene aktivnosti nadležnih tijela zaduženih za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti te funkcioniranje sustava upravljanja u nacionalnim parkovima.

Subjekti revizije su Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Državni zavod za zaštitu prirode, Javna ustanova Nacionalni park Kornati, Javna ustanova Nacionalni park Krka, Javna ustanova Nacionalni park Mljet i Javna ustanova Nacionalni park Paklenica. Određeni su na temelju zadaća i odgovornosti u provedbi mjera očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima.

Područje revizije je određeno na temelju prikupljenih podataka o zaštiti prirode u nacionalnim parkovima na području Republike Hrvatske te prema dogovoru s koordinatorom međunarodne revizije, kako bi se osigurala usporedivost nalaza vezanih uz održavanje i zaštitu biološke raznolikosti.

Za ocjenu učinkovitosti sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima u Republici Hrvatskoj, utvrđeni su sljedeći ciljevi revizije:

- ocijeniti primjerenost zakonodavnog i institucionalnog okvira u dijelu koji se odnosi na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima
- ocijeniti učinkovitost nadležnih tijela i pravilnost u provedbi mjera vezanih uz očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima te
- ocijeniti učinkovitost upravljanja u nacionalnim parkovima.

Pravni okvir kojim su regulirani pojedini aspekti očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti čine Zakon o zaštiti prirode, Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske, zakoni o proglašenju nacionalnih parkova Kornati, Krka, Mljet i Paklenica, prostorni planovi nacionalnih parkova te planovi upravljanja u nacionalnim parkovima koji se provode na temelju godišnjeg programa zaštite održavanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka.

Institucionalni okvir očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima čine Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Zavod za zaštitu prirode i javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkovima.

Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, kao središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite prirode odlučuje o svim važnim pitanjima na području nacionalnih parkova te obavlja nadzor nad zakonitošću rada i općih akata javnih ustanova za upravljanje nacionalnim parkovima. Inspeksijske službe zaštite prirode pri Ministarstvu zaštite okoliša i prirode obavljaju inspeksijski nadzor na području nacionalnih parkova. U nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prirode je i nadzor nad poslovanjem Zavoda za zaštitu prirode.

Zavod za zaštitu prirode, kao središnja ustanova, obavlja stručne poslove koji, u smislu procesa upravljanja u nacionalnim parkovima, prikuplja i obrađuje podatke i vodi Informacijski sustav zaštite prirode, provodi projekte i programe u području zaštite prirode te surađuje i obavlja stručni nadzor nad javnim ustanovama.

Javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom upravljaju zaštićenim područjem odnosno obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju te sudjeluju u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja (monitoring) osobitih i ugroženih ekoloških sustava, odnosno stanišnih tipova.

- Pravni okvir

Revizijom je ocijenjeno da je zakonodavni okvir u vezi očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti usklađen s europskim zakonodavstvom, ali Zakonom o zaštiti prirode, kao temeljnim zakonom za zaštitu prirode, nije cjelovito uređena zaštita i očuvanje prirode i njezinih vrijednosti, te nisu jasno određene nadležnosti institucija u zaštiti prirode. Zakonom o zaštiti prirode kao i pravilnicima o unutarnjem redu nije osigurana dovoljna zaštita morskog ekosustava na način kako je to određeno Zakonom o morskom ribarstvu.

S obzirom da se Zakon o morskom ribarstvu ne primjenjuje u zaštićenim područjima, navedeno ima za posljedicu da je zaštita morskog ekosustava izvan nacionalnog parka bolje uređena nego na području nacionalnog parka. Zaštita voda na području nacionalnih parkova nije detaljno uređena Zakonom o zaštiti prirode. Zakonom o vodama je propisano da javnim vodnim dobrom upravljaju Hrvatske vode, što ima za posljedicu preklapanje nadležnosti, jer javne ustanove upravljaju nacionalnim parkovima, a Hrvatske vode su nadležne za upravljanje vodama na području Republike Hrvatske.

Strategijom nisu jasno određeni rokovi, iznosi potrebnih sredstava za provođenje akcijskih planova te nije dan jasan pregled procijenjenih negativnih utjecaja i mogućih posljedica na bioraznolikost i konkretne mjere zaštite.

Za nacionalne parkove obuhvaćene revizijom su doneseni prostorni planovi, ali pojedinim prostornim planovima nije obuhvaćena stvarna površina nacionalnih parkova i/ili nisu usklađeni s drugim propisima koji uređuju zaštitu prirode u zaštićenim područjima. Interni akti javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima nisu usklađeni sa Zakonom o zaštiti prirode u propisanom roku.

Dvije od četiri javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima obuhvaćenih revizijom, nisu donijele planove upravljanja, a doneseni planovi upravljanja ne sadrže jasne i precizne ciljeve i pokazatelje za praćenje ostvarenja ciljeva te pokazatelje provedbe aktivnosti.

- *Institucionalni okvir*

Institucionalni okvir je dobro osmišljen, ali u praksi nije dovoljno učinkovit zbog nedostatka djelatnika, prikladne opreme i infrastrukture za obavljanje djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja te zbog nedovoljne suradnje između institucija nadležnih u zaštiti prirode u smislu razmjene informacija, dokumentacije i pružanja stručne pomoći. Državni ured za reviziju je ocijenio da institucionalni okvir ne omogućava javnim ustanovama obavljanje djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja na dovoljno učinkovit i djelotvoran način tako da se sprječavaju i/ili ublažavaju negativne posljedice.

Revizijom je utvrđeno da Ministarstvo zaštite okoliša i prirode nije objavilo Upisnik o zaštićenim područjima na svojoj web stranici, čime bi se osigurala javnost i transparentnost podataka, da Informacijski sustav zaštite prirode u Republici Hrvatskoj kojeg vodi Zavod nije dovoljno razvijen te da ga treba unaprijediti. S obzirom da nije ostvaren značajan dio prioriternih aktivnosti vezan uz nacionalne parkove planiranih Strategijom, te sa da su podaci o biološkoj raznolikosti nedostatni, potrebno je zaposliti neophodan broj djelatnika u Upravi za zaštitu prirode i Sektoru za inspekcijske poslove u okviru Ministarstva zaštite okoliša i prirode, Zavodu za zaštitu prirode i javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkom (posebice u stručnim i nadzornim službama).

- *Zaštita prirode i bioraznolikosti u nacionalnim parkovima*

Na temelju utvrđenih činjenica vezano uz aktivnosti planiranja i provođenje mjera za očuvanje bioraznolikosti koje su javne ustanove provele na području nacionalnih parkova kojima upravljaju (inventarizacija, monitoring i istraživački radovi, uspostava baza podataka o vrstama na području nacionalnih parkova, sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta, sukcesije vegetacije i drugo), revizijom je ocijenjeno da su navedene aktivnosti na području nacionalnih parkova Krka, Kornati i Mljet bile djelomično učinkovite.

Na području Nacionalnog parka Krka se ne provodi monitoring niti aktivnosti za sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta na području parka, a baze podataka na području nacionalnih parkova Krka i Mljet nisu redovito ažurirane, što onemogućava realnu ocjenu stanja i kretanja populacija.

Na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet nije donesen plan upravljanja, provodi se manji dio potrebnih aktivnosti monitoringa ili se ne provodi redovito, nisu riješeni problemi granice pomorskog dobra i zaštite morskog ekosustava, a broj prekršaja je i dalje visok.

Također, nisu u dovoljnoj mjeri obavljana ulaganja u poučne staze, niti su redovito provedeni programi izobrazbe o potrebi očuvanja prirode i bioraznolikosti.

Revizijom je utvrđeno da u nacionalnim parkovima nije uspostavljen jedinstveni sustav naplate ulaznica, iako je to bio jedan od prioriternih akcijskih planova određenih Strategijom. U cilju smanjenja negativnog utjecaja turizma, Javna ustanova Nacionalni park Krka je izradila preliminarni prihvatni kapacitet okoliša za posjetitelje, dok druge javne ustanove koje su obuhvaćene revizijom, to nisu učinile. Uspostava sustava i razvoj metodologije za procjenu kapaciteta prihvata posjetitelja i povezanog sustava praćenja je izuzetno važna kako bi se osiguralo strogo upravljanje protokom posjetitelja i spriječilo narušavanje bioraznolikosti u nacionalnim parkovima u slučaju prekomjernog broja posjetitelja.

Državni ured za reviziju je ocijenio da su aktivnosti za očuvanje prirode i zaštite bioraznolikosti na području Nacionalnog parka Paklenica bile učinkovite (redovito se provodi inventarizacija, monitoring i istraživački radovi, ažuriraju se baze podataka, a broj ugroženih i kritično ugroženih vrsta na području nacionalnog parka nije u porastu).

- ***Upravljanje, nadzor i izvori financiranja u nacionalnim parkovima***

Revizijom je ocijenjeno da se, osim na području Nacionalnog parka Paklenica, zaštićenim područjem ne upravlja dovoljno aktivno - provodi se samo manji dio potrebnih aktivnosti upravljanja prioritetnim staništima, vrstama i ekološkim procesima tako da informacije o ugroženim staništima, vrstama i ekološkim procesima nisu dovoljne za kvalitetno planiranje, odlučivanje, odnosno upravljanje. Javne ustanove ne prate u dovoljnoj mjeri trendove na svom zaštićenom području što je neophodno za procjenu učinkovitosti upravljanja područjem i izmjenu načina upravljanja ukoliko se pokaže neučinkovitim. Sustav dugoročnog planiranja i prilagodljivog upravljanja te suradnja s lokalnim stanovništvom nije dovoljno razvijena. Postojeći planovi upravljanja ne sadrže jasne ciljeve očuvanja bioraznolikosti, a temeljni dokumenti upravljanja (prostorni plan područja posebnih obilježja, plan upravljanja te pravilnik o zaštiti i očuvanju) nisu međusobno usklađeni, što je nepohodno za kvalitetno upravljanje.

Revizijom je utvrđeno da nije uspostavljen sustav izobrazbe inspektora-edukatora i nadzornika-edukatora, iako je to bio planirano Strateškim planom Ministarstva. Izobrazbom inspekcijskih i nadzornih službi za zaštitu prirode pridonijelo bi se većem broju riješenih slučajeva i boljem poštivanju zakona i podzakonskih akata na području nacionalnih parkova.

Sredstva iz državnog proračuna za potrebe zaštite prirode i bioraznolikosti su ograničena i nisu planirana na transparentan način, a prihodi iz fondova Europske unije i bilateralne suradnje su relativno slabo zastupljeni u nacionalnim parkovima.

Razmatranjem postojećeg stanja, razloga ugroženosti i problema zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti u nacionalnim parkovima, utvrđeno je da nacionalni parkovi u Republici Hrvatskoj i nadalje imaju veliko bogatstvo i raznolikost te visoki stupanj vrijednosti i očuvanosti biološke i krajobrazne raznolikosti, ali postoje brojne prijetnje koje bi u budućnosti mogle narušiti postojeće stanje. Također, revizijom je utvrđeno da javne ustanove nacionalnih parkova nemaju dovoljne ovlasti za učinkovito upravljanje nacionalnim parkovima.

Državni ured za reviziju je ocijenio da bi se prihvaćanjem i provedbom preporuka u sustavu očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima unaprijedila zaštita te povećala učinkovitost navedenog sustava.

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU
Područni ured Split

KLASA: 041-01/12-05/23
URBROJ: 613-19-14-16

Split, 11. ožujka 2014.

IZVJEŠĆE
O OBAVLJENOJ REVIZIJI
OČUVANJA PRIRODE, ZAŠTITE BIORAZNOLIKOSTI I UPRAVLJANJA
U NACIONALNIM PARKOVIMA

Na temelju odredbi članaka 12. i 14. Zakona o Državnom uredu za reviziju (Narodne novine 80/11), obavljena je revizija očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima.

Revizija je obavljena na način i prema postupcima utvrđenim okvirom revizijskih standarda Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI) i Kodeksom profesionalne etike državnih revizora.

Postupci revizije su provedeni od 9. listopada 2012. do 11. ožujka 2014.

PREDMET, PODRUČJE I CILJEVI REVIZIJE

Državni ured za reviziju je u listopadu 2012. potpisao Sporazum s vrhovnim revizijskim institucijama Danske, Norveške, Poljske, Ukrajine, Bugarske i Litve, o zajedničkoj reviziji nacionalnih parkova. Sporazumom je dogovorena koordinirana revizija te izrada zajedničkog izvješća o obavljenoj reviziji na temelju izvješća o obavljenim revizijama svake vrhovne revizijske institucije. Na temelju nacionalnih izvješća o obavljenim revizijama, sastavit će se izvješće koje će sadržavati zajedničke nalaze i preporuke kako bi se unaprijedilo upravljanje i zaštita bioraznolikosti u nacionalnim parkovima.

Zakonom o zaštiti prirode u Republici Hrvatskoj je utvrđeno područje nacionalnog parka kao jedno od devet kategorija zaštićenih područja. Prema navedenom Zakonu, nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti. Sve biljne i životinjske vrste na području nacionalnog parka su zaštićene.

U posljednjem desetljeću se sve više govori o smanjenju biološke raznolikosti zbog nepovoljnih utjecaja na životinjske i biljne vrste, njihova staništa i stanišne tipove, čiji je glavni uzrok ljudska aktivnost. Potpisivanjem Konvencije o biološkoj raznolikosti (dalje u tekstu: Konvencija), Republika Hrvatska se obvezala na očuvanje i unaprjeđenje postojeće biološke raznolikosti te razumno korištenje prirodnih dobara na principu održivosti. Prema definiciji iz članka 2. Konvencije, biološka raznolikost je sveukupnost svih živućih organizama koji su sastavni dijelovi kopnenih, morskih i drugih vodenih ekosustava i ekoloških kompleksa, a uključuje

raznolikost unutar vrsta, između vrsta te između ekosustava.

Kako bi se zaštitila biološka raznolikost te smanjili i ograničili nepovoljni utjecaji na životinjske i biljne vrste, njihova staništa i stanišne tipove, nadležna tijela koriste različite metode, donose zakone, strategije, politike i programe. Zaštita pojedinih područja je temeljna metoda očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti. Tako i nacionalni parkovi predstavljaju zaštićeno područje čije osnivanje proglašava Hrvatski sabor. U njemu se provodi „in situ“ sustav zaštite, što znači očuvanje ekosustava, prirodnih staništa i vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju. Na području nacionalnog parka zabranjeno je gospodarsko korištenje koje bi moglo utjecati na prirodne vrijednosti, a za sve aktivnosti znanstvenih i stručnih istraživanja potrebno je ishoditi dopuštenje nadležnog ministarstva.

Republika Hrvatska je država s razmjerno visokim stupnjem biološke raznolikosti. U svim njezinim područjima, nizinskim, planinskim i obalnim, nalazi se velika raznolikost staništa. Bogatstvo geomorfoloških formi, iznad i ispod zemlje, omogućava da su staništa trodimenzionalno rasprostranjena pridonoseći njihovom bogatstvu. Rijetko se može pronaći takva rasprostranjenost staništa na tako maloj površini kao što je površina Republike Hrvatske (mnogi stanišni tipovi su specifični za Hrvatsku, primjerice podzemna krška staništa ili biljne zajednice stijena i točila).

Ukupna površina Republike Hrvatske je 8 760 900 ha, od čega se na kopneni dio odnosi 5 654 200 ha, a na morski 3 106 700 ha. Na koncu 2012. zakonom su zaštićena 434 područja površine 766 528,33 ha, koja čine 8,7 % ukupne površine Republike Hrvatske, od čega se 706 188,94 ha ili 8,0 % odnosi na kopneni, a 60 339,39 ha ili 0,7 % na morski dio.

Republika Hrvatska ima osam nacionalnih parkova ukupne površine 95 472 ha, koja čini 12,5 % površine zaštićenih područja, odnosno 1,1 % ukupne površine Republike Hrvatske.¹

Revizijom su obuhvaćena četiri nacionalna parka: Kornati, Krka, Mljet i Paklenica. Ukupna površina navedenih nacionalnih parkova je 48 175 ha, od čega se na kopneni dio odnosi 28 915 ha, a na morski 19 260 ha. Nacionalni park Kornati i Nacionalni park Mljet su otoci za koje je karakterističan obalni pojas i bogati svijet podmorja.

Najpopularniji fenomen Nacionalnog parka Kornati su okomite litice "krune" kornatskih otoka okrenute prema otvorenom moru. One su i staništa rijetkih vrsta.

Nacionalni park Mljet je poznat po morem potopljenim zaljevima koji izgledom podsjećaju na jezera, očuvanim šumama, bujnim biljnim svijetom s brojnim endemičnim dalmatinskim biljkama (najpoznatija je dubrovačka zečina) i jedinstvenim izgledom razvedenih obala, klifova hridi i otočića. Pješčarska vegetacija (izvan granica nacionalnog parka) je još uvijek očuvana na malom lokalitetu plaže Sapunara na otoku Mljetu.

Nacionalni park Krka je poznat po velikom broju jezera i slapova, sa sedam sedrenih slapova čije ljepote predstavljaju prirodni krški fenomen. Bogate naslage vapnenca tvore velike naslage sedrenih barijera koje su karakteristične za hrvatske krške rijeke.

Nacionalni park Paklenica se odlikuje visokovrijednim i raznolikim krajobrazima s izraženim netaknutim i nepromijenjenim značajkama krša. Karakterističan je po iznimnom bogatstvu šumskih zajednica, krškim oblicima, bogatstvu špilja i jama, geomorfološkim osobitostima parka (Kanjoni Male i Velike Paklenice koji se usijecaju duboko u utrobu Velebita) te je stanište endemske biljke pljeskarice (*Arenaria orbicularis*) i drugih rijetkih biljnih i životinjskih vrsta.

Predmet revizije se odnosi na sustav očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti te upravljanje u navedenim nacionalnim parkovima Republike Hrvatske, a revizijom su provjerene aktivnosti nadležnih tijela zaduženih za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti te funkcioniranje sustava upravljanja u nacionalnim parkovima.²

Subjekti revizije su Ministarstvo zaštite okoliša i prirode (dalje u tekstu: Ministarstvo), Državni zavod za zaštitu prirode (dalje u tekstu: Zavod), Javna ustanova Nacionalni park Kornati, Javna ustanova Nacionalni park Krka, Javna ustanova Nacionalni park Mljet i Javna ustanova Nacionalni park Paklenica. Subjekti revizije su određeni na temelju njihovih zadaća i odgovornosti u provedbi mjera očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima.

Područje revizije je određeno na temelju prikupljenih podataka o zaštiti prirode u nacionalnim parkovima na području Republike Hrvatske te prema dogovoru s koordinatorom međunarodne revizije, kako bi se osigurala usporedivost nalaza vezanih za održavanje i zaštitu biološke raznolikosti.

Za ocjenu učinkovitosti sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima u Republici Hrvatskoj, utvrđeni su sljedeći ciljevi revizije:

- ocijeniti primjerenost zakonodavnog i institucionalnog okvira u dijelu koji se odnosi na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima
- ocijeniti učinkovitost nadležnih tijela i pravilnost u provedbi mjera vezanih uz očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima te
- ocijeniti učinkovitost upravljanja u nacionalnim parkovima.

¹ Podaci iz Upisnika zaštićenih područja Ministarstva zaštite okoliša i prirode na dan 31. prosinca 2012.

² Definicije i značenje pojedinih pojmova vezanih za ovu temu, zakonska regulativa i opći podaci o nacionalnim parkovima Kornati, Krka, Mljet i Paklenica, nalaze se u privitku Izvješća.

Okosnicu revizije su činila sljedeća pitanja:

- jesu li nadležna tijela donijela zakone i druge propise kako bi se uspješno provele preuzete međunarodne obveze vezane za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima
- jesu li razvijene odgovarajuće strategije i planovi za zaštitu i očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti te jesu li poduzete odgovarajuće mjere kako bi se strategije i planovi uspješno provodili i ažurirali
- jesu li mjere zaštite i očuvanja opravdane i učinkovite
- provodi li se učinkovito planiranje i učinkovito praćenje (monitoring) poduzetih mjera zaštite
- jesu li informacije o ugroženim staništima, vrstama i ekološkim procesima dovoljne za kvalitetno planiranje i odlučivanje
- provodi li se znanstveno istraživački rad i rad na obrazovanju u dovoljnoj mjeri
- upravlja li se turizmom u nacionalnim parkovima na odgovoran način kako bi se smanjili štetni utjecaji na bioraznolikost
- upravlja li se nacionalnim parkovima na odgovarajući način kako bi se postigli nacionalni ciljevi te
- je li sustav kazni i sankcija za narušavanje prirode i biološke raznolikosti koji se primjenjuje u nacionalnim parkovima učinkovit.

METODE I KRITERIJI REVIZIJE

U skladu s prihvaćenim međunarodnim standardima vrhovnih revizijskih institucija, revizija je planirana i obavljena na način koji osigurava potrebne dokaze, pruža razumnu osnovu za revizijske nalaze i preporuke te ostvarenje revizijskih ciljeva.

Revizijskim postupcima je obuhvaćeno razdoblje od 2010. do 2012., a za neka područja su podaci iz 2000. korišteni kao referentni, kako bi se procijenili rezultati mjera očuvanja prirode i bioraznolikosti.

Za potrebe prikupljanja revizijskih dokaza, korištene su sljedeće metode i postupci:

- proučeni su i analizirani propisi i drugi akti koji reguliraju upravljanje nacionalnim parkovima i očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima te dokumentacija i informacije o poslovanju javnih ustanova nacionalnih parkova, Ministarstva i Zavoda, stručni članci, strategije te drugi propisi i dokumenti
- ispitana je primjerenost zakonodavnog i institucionalnog okvira u dijelu koji se odnosi na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima
- ispitana je dosljednost primjene zakona i drugih propisa te pravila, procedura i drugih internih akata
- obavljen je uvid u unutarnju organizaciju i rad subjekata revizije radi provjere načina provedbe propisa i učinkovitosti funkcioniranja uspostavljenog sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima
- obavljeni su razgovori s odgovornim osobama, stručnim voditeljima i inspekcijskim i nadzornim službama te su pribavljena obrazloženja o pojedinim poslovnim događajima
- analizirani su podaci prikupljeni putem upitnika te
- provjerena je dokumentacija (odluke, planovi, godišnji izvještaji o radu, ugovori, studije, istraživački radovi i druga dokumentacija) potrebna za ostvarenje revizijskih ciljeva, odnosno utvrđivanje činjenica te donošenje zaključaka i davanje preporuka.

Za ocjenu učinkovitosti sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima u Republici Hrvatskoj, odabrani su kriteriji koji proizlaze iz zakona i drugih propisa.

Kriteriji za ocjenu učinkovitosti sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima u Republici Hrvatskoj, prema područjima revizije

Područja revizije		Kriteriji
1		2
Pravni okvir	Zakon o zaštiti prirode i drugi propisi i pravila vezani za zaštitu prirode i bioraznolikosti: - zakoni o proglašenju nacionalnih parkova Kornati, Krka, Mljet i Paklenica - prostorni planovi - pravilnici o unutarnjem redu nacionalnih parkova - planovi upravljanja u nacionalnim parkovima	- zakoni i drugi propisi vezani za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti su doneseni - zakonima i drugim propisima su jasno definirane odgovornosti i nadležnosti - zakoni i drugi propisi međusobno se ne isključuju i ne preklapaju se - nacionalna definicija nacionalnog parka i ciljevi njihovog osnivanja su u skladu s međunarodnim propisima - ugovori i sporazumi koji su zaključeni prema zakonima i međunarodnim konvencijama sadrže jasne odredbe - utvrđene politike i programi se primjenjuju i poštuju - između nadležnih institucija su uspostavljeni potrebni mehanizmi suradnje - nadležne institucije redovito izvještavaju javnost ili druge (Hrvatski sabor, međunarodne organizacije, Europsku uniju i druge zainteresirane strane u Republici Hrvatskoj) o uspješnosti ispunjenja ciljeva vezanih za zaštitu prirode i bioraznolikosti u nacionalnim parkovima, a nalazi vezani za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti su dostupni javnosti i periodično se objavljuju - akti o osnivanju nacionalnog parka sadrže odredbe o prirodnim vrijednostima - akti o osnivanju nacionalnog parka, zakonski akti i pravilnici detaljno obrazložu svrhu i ciljeve očuvanja i zaštite, međusobno se ne isključuju i ne preklapaju se - doneseni zakoni i drugi propisi vezani za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti su usklađeni s direktivama Europske unije.
	Zakon o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznolikosti	Nadležna tijela ispunjavaju obveze koje proizlaze iz Konvencije o biološkoj raznolikosti vezanih za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti sadržane u sljedećim člancima: - članak 8. i 10. (In – situ očuvanje i održivo korištenje komponenti biološke raznolikosti) - članak 13. i 14. (Obrazovanje javnosti i svijesti, te procjena utjecaja i smanjivanje štetnih utjecaja) - članak 16. i 17. (Pristup i prijenos tehnologije, te razmjena informacija) - članak 20. (Financijski izvori) - članak 26. (Izvještaji).
	Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske	- Republika Hrvatska je donijela nacionalnu Strategiju i akcijski plan zaštite biološke raznolikosti kao temeljni instrument za primjenu Konvencije o biološkoj raznolikosti na nacionalnoj razini koji su usklađeni s Konvencijom o biološkoj raznolikosti i drugim konvencijama i direktivama Europske unije - u nacionalnoj strategiji su procijenjeni negativni utjecaji i moguće posljedice na bioraznolikost te su propisane konkretne mjere zaštite - izvješća o stanju prirode se periodično objavljuju (svakih pet godina) - nacionalna strategija se usklađuje (revidira) prema potrebi (svakih pet godina) - nacionalna Strategija i akcijski plan zaštite biološke raznolikosti su usklađeni s direktivama Europske unije.

Područja revizije		Kriteriji
Institucionalni okvir	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode - Uprava za zaštitu prirode - Uprava za inspekcijske poslove	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode učinkovito, sustavno i transparentno obavlja upravne i stručne poslove očuvanja bioraznolikosti i zaštite prirode na području nacionalnih parkova koji se odnose na: - određivanje uvjeta zaštite prirode - osiguravanje izvršavanja obveza preuzetih iz međunarodnih ugovora, zakona i drugih propisa - obavljanje stručnog i upravnog nadzora nad radom javnih ustanova za upravljanje nacionalnim parkovima - obavljanje poslova planiranja, koordinacije i praćenja stanja stručnih poslova u području zaštite prirode - pripremanje planskih dokumenata u zaštiti prirode, - stanje prirode, provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode, planova upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićenih dijelova prirode - provođenje neposredne zaštite očuvanja i korištenja zaštićenih dijelova prirode te zaštite zaštićenih biljnih, gljivnih i životinjskih vrsta - izdavanje prekršajnih naloga, optužnih prijedloga i kaznenih prijava u slučaju kršenja Zakona o zaštiti prirode na području parka.
	Državni zavod za zaštitu prirode	Zavod učinkovito, sustavno i transparentno obavlja stručne poslove zaštite prirode na području nacionalnih parkova koji se odnose na: - prikupljanje, obrađivanje i izradu baze podataka o biljnim, gljivnim i životinjskim vrstama, stanišnim tipovima, ekološkim sustavima i krajobrazima te invazivnim vrstama - poslove vezane za inventarizaciju, praćenje i ocjenu stanja prirode i očuvanosti bioraznolikosti te predlaganje mjera za njihovu zaštitu - pripremanje i provođenje projekata i programa u području zaštite prirode - organiziranje i provođenje odgojno-obrazovnih i promidžbenih aktivnosti u zaštiti prirode te - sudjelovanje u provođenju međunarodnih ugovora o zaštiti prirode koji su na snazi.
	Javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom	- institucionalni okvir omogućuje da javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom (dalje u tekstu: javne ustanove) obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnog tijeka i održivog korištenja prirodnih dobara na učinkovit i djelotvoran način tako da se sprječavaju i/ili ublažavaju negativne posljedice - javne ustanove nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području nacionalnog parka na djelotvoran i učinkovit način kako bi se očuvala bioraznolikost na području nacionalnog parka.
Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u nacionalnim parkovima		- provodi se inventarizacija na području parka, postoje podaci o broju vrsta biljaka, životinja, gljiva uključujući izumrle i ugrožene vrste endemskih biljaka i jedinstvenih prirodnih staništa te se postojeći podaci redovito ažuriraju - obavlja se istraživački rad unutar parka (osoblje nacionalnog parka) i izvan parka (fakulteti, istraživački instituti itd), a izvješća o provedenim aktivnostima su dostupna javnosti - postojeće i moguće prijetnje su prepoznate i rangirane prema prioritetima - izvori i putevi širenja invazivnih stranih vrsta su ispitani

Područja revizije	Kriteriji
	kao i njihov utjecaj na ekosustav, te se vodi registar i sustav monitoringa za invazivne strane vrste - monitoring se redovito provodi, prema utvrđenom programu, a poduzete mjere zaštite se prate - usporedna analiza rezultata nadzora/monitoringa se provodi u odgovarajućim intervalima - opseg i priroda planiranih aktivnosti se prilagođava na temelju nalaza nadzora/monitoringa - rezultati monitoringa su objavljeni i dostupni su široj javnosti i nadležnim tijelima - nacionalni park ima odgovarajući dugoročni i kratkoročni plan koji na jezgrovit način obuhvaća planiranje zaštite, odobren je od strane nadležnih tijela i usklađen s drugim važećim pravnim aktima i programima - godišnji/akcijski plan sadrži zadatke koji proizlaze iz dugoročnih planskih dokumenata za revidirano razdoblje (2010., 2011., 2012.) - zaštićena mjesta su jasno definirana, propisani su prioriteti, jasno su formulirani zadaci očuvanja i zaštite, načela očuvanja prirode i zemljišta su definirana i sadrže status vlasništva (državno ili privatno vlasništvo) - planirane su aktivnosti vezane za pojedine vrste koje izumiru, ugrožene vrste, endemske vrste - definirani su zadaci za eliminiranje invazivnih stranih vrsta; definirane su mjere zaštite za neživu prirodu i tla - donesen je program ili neki drugi akt koji uređuje način prevencije ili uništavanje invazivnih stranih vrsta - primjenjuju se indeksi za procjenu bioraznolikosti, - nedozvoljene aktivnosti na području nacionalnog parka su zabranjene iz opravdanih razloga - svako izuzeće od zabrane je odobreno od strane nadležnih tijela na prikladan način - broj izuzeća je prilično nizak i temelji se na opravdanim razlozima - područja važna za očuvanje svojti su jasno označena (utvrđene su zone stroge zaštite u kojima nije dopušteno posjećivanje i druge zone u kojima su djelomično ograničene pojedine aktivnosti) - zaštitni pojas je označen oko teritorija nacionalnog parka - provode se redovne inspekcije/patrole tijekom mjeseca/godine kao i aktivnosti praćenja preporuka (follow-up) - nacionalni park ima organizirane informativne centre i postoje odgojno - obrazovni programi o očuvanju i zaštiti prirode koje provodi kvalificirano osoblje - radni uvjeti i upravljanje ljudskim potencijalima osiguravaju promidžbu radi podizanja svijesti o značenju zaštite bioraznolikosti - procjenjuje se utjecaj turizma na bioraznolikost - upotrebljavaju se razna sredstva kako bi se smanjio rizik štetnog utjecaja na prirodu i bioraznolikost (primjerice određene su dnevne kvote posjetitelja koji mogu doći u park ili određeno područje parka).

Područja revizije	Kriteriji
Upravljanje i nadzor u nacionalnim parkovima	- postoje jasni i nedvosmisleni opisi uloge i odgovornosti nadležnog ministarstva, Zavoda i odgovornosti javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima - jasno određena prava i odgovornosti rukovodećih, stručnih i nadzornih službi - odgovornost nadležnog ministarstva uključuje i saslušanje drugih sudionika (primjerice nevladine organizacije za zaštitu okoliša) - nadležno ministarstvo osigurava da nacionalni parkovi imaju kompetentnu i kvalificiranu upravu - nadležna tijela djeluju na način kako bi se ispunili ciljevi vezani za nacionalne parkove (svaki nacionalni park ima akcijski plan s jasno određenim ciljevima koje treba postići pojedinačno za svaki park i utvrđenim pokazateljima učinkovitosti upravljanja), godišnji planovi su usklađeni s nacionalnim ciljevima za nacionalne parkove - nadležno ministarstvo odobrava godišnje planove parkovima i kontrolira godišnja izvješća kako bi se osiguralo da su ona u skladu s godišnjim planovima
	- nadležno ministarstvo uspostavlja nacionalni forum u kojem sudjeluju svi nacionalni parkovi kako bi se osigurala razmjena znanja i iskustava (najbolja praktična iskustva) - inspekcijski sustav u nacionalnim parkovima je učinkovit u provođenju mjera zaštite prirode i bioraznolikosti - sustav kazni koji se primjenjuje u nacionalnim parkovima funkcionira (kazne za narušavanje biološke raznolikosti su u skladu s međunarodnim standardima zaštite okoliša, predviđene su kazne i sankcije za nadležne institucije ukoliko ne reagiraju pravodobno kod onečišćavanja okoliša i ugrožavanja bioraznolikosti u nacionalnim parkovima, ugrožavanje prirode je kazneno djelo, od počinitelja se traže nadoknade štete, počinitelji ne ponavljaju prekršaje, broj prekršaja je u opadanju) - provode se preventivne aktivnosti i programi (primjerice informiranje javnosti, edukacije, suradnja s lokalnim stanovništvom te s pravnim osobama koje obavljaju djelatnost na području nacionalnih parkova, zaštita od požara) - nadležna tijela obavljaju praćenje/monitoring stanja bioraznolikosti, ažuriraju postojeće baze podataka te izvješćuju javnost o obavljenim aktivnostima tijekom monitoringa.
Izvori financiranja u nacionalnim parkovima	- sredstva za financiranje nacionalnih parkova se, osim proračunskih sredstava, osiguravaju i iz drugih izvora financiranja (primjerice vlastitih sredstava ostvarenih naplatom ulaznica i izleta, prodajom suvenira, naknada za koncesijska odobrenja te od domaćih i međunarodnih organizacija i fondova).

PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Pravni okvir

Osnovni nacionalni propisi koji uređuju očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima obuhvaćenim revizijom su: Zakon o zaštiti prirode, Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske, zakoni o proglašenju nacionalnih parkova Kornati, Krka, Mljet i Paklenica, prostorni planovi nacionalnih parkova te planovi upravljanja u nacionalnim parkovima koji se provode na temelju godišnjeg programa zaštite održavanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka.

Osnovni međunarodni propisi vezani za očuvanje i zaštitu prirode i bioraznolikosti koje je prihvatila Republika Hrvatska su: Konvencija o biološkoj raznolikosti (Sabor Republike Hrvatske je prihvatio u travnju 1996.), Direktiva 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta (dalje u tekstu: Direktiva o staništima) i Direktiva 79/409/EEZ i 2009/147/EZ o zaštiti divljih ptica (dalje u tekstu: Direktiva o pticama)³.

Osim navedenih propisa, za nacionalne parkove doneseni su pravilnici o unutarnjem redu nacionalnih parkova kojima se detaljnije uređuje način očuvanja prirode i biološke raznolikosti na zaštićenim područjima.

- Zakon o zaštiti prirode

Očuvanje i zaštita te održavanje i korištenje zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj se provodi na temelju Zakona o zaštiti prirode i drugih propisa. Podlogu za donošenje propisa daje Ustav Republike Hrvatske.

U razdoblju obuhvaćenom revizijom primjenjivao se Zakon o zaštiti prirode donesen 2005., a od 1. srpnja 2013. u primjeni je novi Zakon o zaštiti prirode⁴, koji u odnosu

na prethodni Zakon, sadrži odredbe vezane uz direktive Europske unije, odnosno Direktivu o staništima i Direktivu o pticama.

Zakonom o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju obuhvaćenom revizijom, uređuje se sustav zaštite i cjelokupnog očuvanja prirode i njezinih vrijednosti, odnosno definiraju ciljevi i zadaće zaštite prirode, načela zaštite i očuvanja prirode, definiraju zaštićene prirodne vrijednosti, odnosno zaštićena područja, zaštićene svojte, te zaštićeni minerali, sigovine i fosili. Osim toga, određuje se postupak proglašenja zaštićenih prirodnih vrijednosti, način provođenja zaštite i očuvanja prirode, mjere zaštite i očuvanja prirode, korištenje prirodnih dobara, planiranje i organizacija zaštite prirode, pristup informacijama i sudjelovanje javnosti, promicanje odgoja i obrazovanja o zaštiti prirode, financiranje zaštite prirode, nadzor, te druga pitanja vezana uz zaštitu prirode.

Prema navedenom Zakonu, priroda je sveukupna biološka i krajobrazna raznolikost, od interesa je za Republiku Hrvatsku i uživa njezinu osobitu zaštitu.

Uvidom u Zakon o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju obuhvaćenom revizijom (2010.-2012.), utvrđeno je da pojedina pitanja vezana uz zaštitu prirode i bioraznolikosti u zaštićenim područjima nisu detaljno propisana navedenim Zakonom nego posebnim zakonima kao što su Zakon o vodama (Narodne novine 153/09, 63/11, 130/11 i 56/13), Zakon o šumama (Narodne novine 140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10 i 25/12, 68/12 i 148/13) te provedbenim propisima, odnosno pravilnicima o unutarnjem redu nacionalnih parkova.

Zbog toga što određena pitanja nisu detaljno uređena i riješena ili su na različit način riješena Zakonom o zaštiti prirode u odnosu na druge zakone i propise kojima se uređuju pitanja zaštite prirode i bioraznolikosti, javnim ustanovama koje upravljaju zaštićenim područjima i drugim

³ Popis zakonske regulative i objava (nacionalni zakoni i propisi te međunarodni pravni propisi) se nalazi u prilogu 2 - Zakonska regulativa

⁴ Kod utvrđivanja činjeničnog stanja u ovom izvješću, Državni ured za reviziju se poziva na odredbe članaka iz Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjivao u

razdoblju obuhvaćenom revizijom, 2010.-2012., (Narodne novine 70/05, 139/08 i 57/11), a kod davanja preporuka na novi Zakon o zaštiti prirode koji je na snazi od srpnja 2013. (Narodne novine 80/13).

nadležnim tijelima je bila otežana organizacija i provođenje aktivnosti za zaštitu prirode i očuvanje bioraznolikosti u nacionalnim parkovima, jer su i druge pravne osobe (Hrvatske vode i Hrvatske šume) mogle obavljati svoju djelatnost na zaštićenom području na temelju propisa koji uređuju njihovu djelatnost. Zbog navedenih razloga je dolazilo do preklapanja nadležnosti.

Vezano uz zaštitu šuma revizijom je utvrđeno da programi zaštite šumskih ekoloških sustava na području nacionalnih parkova nisu doneseni, iako je odredbom članka 42. točka 4. Zakona o zaštiti prirode (koji se primjenjivao do srpnja 2013.), propisano da za zaštićena područja treba donijeti program zaštite šumskih ekoloških sustava, koji sadrži mjere njihove zaštite i unaprjeđenja na temelju praćenja stanja. Međutim, navedenim Zakonom nije detaljno propisano koje mjere zaštite program treba sadržavati, prema kojim načelima se treba izraditi, te koje metode treba primijeniti za praćenje stanja.

Donošenjem novog Zakona o zaštiti prirode navedeni problem je djelomično riješen, odnosno odredbama članka 140. navedenog Zakona je propisano da se za zaštićena područja u kategoriji strogog rezervata i nacionalnog parka donosi program zaštite šuma koji sadrži mjere njihove zaštite, da troškove izrade navedenog programa snosi nadležna javna ustanova te da se program izrađuje i provodi u sklopu šumskogospodarskog plana. Također je propisano da se program zaštite šuma izrađuje i donosi sukladno posebnom propisu kojim se uređuje izrada šumskogospodarskog plana uz prethodnu suglasnost Ministarstva te da su javne ustanove dužne prijedlog programa zaštite šuma staviti na uvid javnosti sukladno posebnom propisu kojim se uređuje zaštita okoliša.

Međutim, novim Zakonom o zaštiti prirode nije detaljno propisano koje mjere zaštite program treba sadržavati, te nije jasno određeno tko donosi program zaštite šuma, nego je to propisano Zakonom o šumama i na temelju njega donesenim provedbenim propisima, odnosno Pravilnikom o uređivanju šuma (Narodne novine 111/06 i 141/08).

Vezano uz zaštitu morskog ekosustava na području nacionalnih parkova, revizijom je utvrđeno da Zakonom o zaštiti prirode kao i pravilnicima o unutarnjem redu koji su se primjenjivali u razdoblju obuhvaćenom revizijom, nije osigurana dovoljna zaštita morskog ekosustava na način kako je to određeno Zakonom o morskome ribarstvu (Narodne novine 56/10, 55/11 i 50/12). Zakon o morskome ribarstvu se ne primjenjuje u zaštićenim područjima, što ima za posljedicu da je zaštita morskog ekosustava izvan nacionalnog parka bolje uređena nego na području nacionalnog parka. Zakonom o morskome ribarstvu se uređuje gospodarenje i zaštita obnovljivih bioloških bogatstava mora, način i uvjeti obavljanja ribolova i uzgoja, praćenje ulova i uzgoja kroz prikupljanje podataka i sustav praćenja plovila, ustroj nadzora i inspekcije, kao i druga pitanja bitna za morskome ribarstvo.

Odredbama članka 7. Zakona o morskome ribarstvu propisano je, između ostalog, da u ribolovno more ne spadaju dijelovi mora koji su zaštićeni u kategorijama nacionalnog parka, strogog rezervata i posebnog rezervata u kojima se primjenjuju odredbe posebnog propisa o zaštiti prirode, a koje ni u jednoj odredbi koja se odnosi na regulaciju ribolova ne smiju biti blaže od odredbi Zakona o morskome ribarstvu.

Koncem lipnja 2013. je donesen novi Zakon o morskome ribarstvu (Narodne novine 81/13) kojim nisu uvedene bitne izmjene u vezi morskog ribarstva u zaštićenim područjima. Odredbama članka 4., između ostalog, je propisano da u dijelovima ribolovnog mora koji su zaštićeni u kategorijama nacionalnog parka, strogog rezervata, posebnog rezervata i parka prirode ograničenja obavljanja ribolova i uzgoja ribe i drugih morskih organizama u kojima su navedene djelatnosti dopuštene, propisuju se podzakonskim aktom donesenim na temelju propisa o zaštiti prirode uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za morskome ribarstvo.

Zaštita voda na području nacionalnih parkova nije detaljno uređena Zakonom o zaštiti prirode.

Zakonom o vodama uređen je pravni status voda, vodnog dobra i vodnih građevina, upravljanje kakvoćom i količinom voda, zaštita od štetnog djelovanja voda, detaljna melioracijska odvodnja i navodnjavanje, djelatnosti javne vodoopskrbe i javne odvodnje, posebne djelatnosti za potrebe upravljanja vodama, institucionalni ustroj obavljanja tih djelatnosti i druga pitanja vezana za vode i vodno dobro. Zakonom o vodama je propisano da javnim vodnim dobrom upravljaju Hrvatske vode što ima za posljedicu preklapanje nadležnosti, jer javne ustanove upravljaju nacionalnim parkovima, a Hrvatske vode su nadležne za upravljanje vodama na području Republike Hrvatske. Odredbama članka 15. Zakona o vodama je propisano da se pod upravljanjem smatra održavanje, korištenje i čuvanje javnog vodnoga dobra za namjene kojima javno vodno dobro služi. Odredbama članka 106. je propisano uređenje voda, a između ostalog je propisano da kada se radovi uređenja voda izvode u području koje je posebnim zakonom određeno kao ekološki značajno, odnosno zaštićeno područje, prevladavajući se javni interes utvrđuje sukladno propisima o zaštiti prirode.

Novi Zakon o zaštiti prirode ne uređuje način zaštite morskog ekosustava i voda, ali je odredbama članka 142. propisano da opće akte o zaštiti i očuvanju zaštićenog područja, odnosno pravilnike o zaštiti i očuvanju zaštićenog područja (prema ranijem Zakonu je to bio pravilnik o unutarnjem redu) donosi ministar (u čijoj nadležnosti je zaštita prirode) na prijedlog upravnog vijeća nadležne javne ustanove uz prethodno pribavljeno mišljenje Zavoda i uz prethodnu suglasnost središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove pomorstva, šumarstva, ribarstva ili vodnoga gospodarstva kada je prirodno obilježje zbog kojeg je područje zaštićeno iz njihova djelokruga. Navedene odredbe daju mogućnost nadležnim tijelima da općim aktima urede način zaštite morskog ekosustava i voda.

Vezano uz praćenje stanja (monitoring) osobitih i ugroženih ekoloških sustava odnosno stanišnih tipova, revizijom je utvrđeno da je Zakonom o zaštiti prirode propisano da Zavod zajedno s osobom koja

gospodari prirodnim dobrom prati stanje (monitoring) osobitih i ugroženih ekoloških sustava, odnosno stanišnih tipova sukladno navedenom Zakonu.

Zakonom o zaštiti prirode nije jasno propisano jesu li javne ustanove, odnosno njezine stručne službe dužne obavljati monitoring na području nacionalnog parka.

Uvidom u Zakon o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju obuhvaćenom revizijom (2010.-2012.), kao i uvidom u novi Zakon o zaštiti prirode koji je u primjeni od srpnja 2013., utvrđeno je da navedenim zakonima nisu propisane sankcije za nadležna tijela i odgovorne osobe u nadležnim tijelima ako pravodobno ne poduzmu odgovarajuće mjere kada nastane onečišćenje okoliša ili kada nastanu okolnosti koje ugrožavaju bioraznolikost u zaštićenom području.

S obzirom da je zaštita prirode i prirodnih vrijednosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, Državni ured za reviziju predlaže nadležnom Ministarstvu poduzeti aktivnosti kako bi se Zakonom o zaštiti prirode u najvećoj mogućoj mjeri uredila cjelovita zaštita i očuvanje prirode i njezinih vrijednosti u zaštićenim područjima. Nadalje se predlaže jasno odrediti ulogu javnih ustanova nacionalnih parkova, odnosno njihovih stručnih službi vezano uz praćenje stanja (monitoring) na području nacionalnih parkova.

- Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske

U skladu s odredbama članka 151. Zakona o zaštiti prirode, Hrvatski Sabor je donio u studenome 2008. Strategiju i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Strategija). Navedena Strategija je usklađena s Konvencijom o biološkoj raznolikosti, Direktivom o staništima i Direktivom o pticama (Direktiva 79/409/EEZ) koja je bila na snazi u vrijeme donošenja Strategije.

Zakonom o zaštiti prirode nije određeno razdoblje za koje se donosi Strategija, nego je određeno da se svakih pet godina obavlja analiza ciljeva i smjernica utvrđenih Strategijom, odnosno analiza provedbe

akcijskih planova te po potrebi obavlja revizija Strategije.

Strategija se izrađuje na temelju Izvješća o stanju prirode, a Prijedlog Izvješća o stanju prirode izrađuje Zavod.

Od 2008., odnosno od donošenja Strategije do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.), nije obavljena analiza provedbe akcijskih planova, nije izrađeno izvješće o stanju prirode za petogodišnje razdoblje (2008.-2012.), niti je obavljena revizija Strategije. Zakonom o zaštiti prirode koji se primjenjuje od srpnja 2013. je propisano da se nova Strategija treba donijeti do konca 2014.

U skladu s odredbama članka 152. Zakona o zaštiti prirode (koji se primjenjivao do srpnja 2013.), Strategija sadrži:

- opće strateške ciljeve
- smjernice za očuvanje krajobraza, ekoloških sustava, stanišnih tipova, divljih svojti i zavičajnih udomaćenih svojti
- smjernice za zaštićene prirodne vrijednosti
- smjernice za istraživanje i praćenje stanja u prirodi
- smjernice za ugrađivanje zaštite prirode u druge sektore
- smjernice za zakonodavni i institucionalni okvir
- smjernice za odgoj i obrazovanje u cilju promicanja i očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti
- smjernice za obavješćivanje javnosti i sudjelovanje javnosti u odlučivanju o prirodi
- akcijske planove za provedbu smjernica, s oznakama prioriteta i mogućih izvora financiranja
- način ispunjavanja međunarodnih obveza u zaštiti prirode i
- kartografski prilog koji prostorno prikazuje mjere očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti.

U okviru donesene Strategije, utvrđeni su opći strateški ciljevi i to:

- očuvati sveukupnu biološku, krajobraznu i geološku raznolikost Republike Hrvatske

- ispuniti sve obveze koje proizlaze iz pridruživanja Europskoj uniji i usklađivanje zakonodavstva (Direktiva o staništima, Direktiva o pticama, CITES konvencija)
- ispuniti obveze koje proizlaze iz međunarodnih ugovora na području zaštite prirode, biološke sigurnosti i pristupa informacijama
- osigurati integralnu zaštitu prirode kroz suradnju s drugim sektorima
- utvrditi i ocijeniti stanje biološke, krajobrazne i geološke raznolikosti, uspostaviti informacijski sustav zaštite prirode s bazom podataka povezanom u informacijski sustav države
- poticati unaprjeđivanje institucionalnih i izvaninstitucionalnih načina obrazovanja o biološkoj raznolikosti i sudjelovanje javnosti u postupcima odlučivanja te
- razvijati mehanizme provedbe propisa kroz jačanje zakonodavnih i institucionalnih kapaciteta, obrazovanjem, razvojem znanstvenih resursa, obavješćivanjem javnosti i razvojem mehanizama financiranja.

Za ostvarenje svakog općeg strategijskog cilja određene su strateške smjernice i akcijski planovi (311 akcijskih planova) koji detaljnije razrađuju aktivnosti za provođenje svake strateške smjernice, nositelje i potencijalne proveditelje pojedinih aktivnosti te moguće izvore financiranja. Akcijski planovi ne sadrže iznose potrebnih sredstava za provođenje akcijskih planova niti jasno utvrđene rokove ostvarenja pojedine aktivnosti, nego su aktivnosti rangirane prema prioritetima kao prioritetni, kratkoročni, srednjoročni i dugoročni akcijski planovi. Predviđeni rok za ostvarenje prioritetnih planova nije jasno naznačen, već je navedeno da ih je potrebno provoditi u najkraćem roku. U Strategiji nisu jasno opisani negativni utjecaji i moguće posljedice na bioraznolikost, a u okviru akcijskih planova nisu jasno opisane konkretne mjere zaštite, odnosno nisu povezane s procijenjenim negativnim utjecajima i mogućim

posljedicama na bioraznolikost. Osim navedenog, u Strategiji nije detaljno definirana zaštita mora vezano za ribolov u zaštićenim područjima nacionalnih parkova.

U okviru strateških smjernica za ostvarenje cilja održivog gospodarenja biološkim resursima mora, predviđeno je u cilju očuvanja biološke raznolikosti mora, ugraditi uvjete i mjere zaštite u planove/programe vezane uz morsko ribarstvo te u prostorne planove u dijelu korištenja mora i priobalja. Kako ribolovno more, u smislu Zakona o morskom ribarstvu, ne obuhvaća morske površine nacionalnih parkova, Strategijom nije jasno definirana zaštita ovog područja, već je ribolov u navedenim zaštićenim područjima propisan odredbama pravilnika o unutarnjem redu nacionalnog parka.

Državni ured za reviziju je mišljenja da akcijski planovi trebaju sadržavati jasno određene rokove te iznos potrebnih sredstava za njihovo provođenje. Također je mišljenja da Strategija treba sadržavati jasan pregled procijenjenih negativnih utjecaja i mogućih posljedica na bioraznolikost te konkretne mjere zaštite.

Državni ured za reviziju predlaže u novoj Strategiji jasno odrediti rokove i iznose potrebnih sredstava za provođenje akcijskih planova. Nadalje se predlaže navesti jasan pregled procijenjenih negativnih utjecaja i mogućih posljedica na bioraznolikost te konkretne mjere zaštite. Također, u cilju očuvanja biološke raznolikosti mora, predlaže se strateškim smjernicama i akcijskim planovima obuhvatiti konkretne mjere zaštite morskih površina zaštićenih područja u koje spadaju i nacionalni parkovi.

Revizijom je analizirano i provjereno jedanaest prioriternih akcijskih planova koji se odnose na nacionalne parkove kao zaštićena područja u kojima se provodi in situ zaštita. Revizijom je utvrđeno da su u cijelosti ostvarena dva akcijska plana, četiri su djelomično ostvarena, a pet nije ostvareno (što je detaljnije opisano u u okviru točke Izvješća – Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u nacionalnim parkovima).

- Izrada nove Strategije i akcijskog plana zaštite prirode Republike Hrvatske

Prema odredbi članka 11. Zakona o zaštiti prirode, koji je na snazi od srpnja 2013., Ministarstvo treba svakih pet godina obaviti analizu ostvarenja ciljeva i provedbe aktivnosti utvrđenih Strategijom te po potrebi predložiti izmjenu i/ili dopunu Strategije, odnosno novu Strategiju. Navedenim Zakonom je predviđena izrada nove strategije do konca 2014. Strategiju izrađuje Ministarstvo u suradnji s drugim tijelima državne uprave, a donosi je Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.

Prema odredbama članka 10. navedenog Zakona, Strategija se izrađuje na temelju Izvješća o stanju prirode, i treba sadržavati:

- načela Strategije i opće strategijske ciljeve
- ocjenu stanja
- posebne ciljeve s pokazateljima učinka
- aktivnosti za provedbu posebnih ciljeva s oznakom prioriteta i mogućim izvorima financiranja te
- pokazatelje uspješnosti provedbe aktivnosti.

Prema odredbama članka 12. novog Zakona o zaštiti prirode, Državni zavod za zaštitu prirode izrađuje prijedlog Izvješća o stanju prirode u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode predlaže Izvješće o stanju prirode Vladi Republike Hrvatske koja ga podnosi Hrvatskom saboru na prihvaćanje.

Izvješće o stanju prirode izrađuje se za razdoblje od pet godina, a sadrži:

- analizu ugroženosti, razloge ugroženosti i probleme zaštite ekosustava, stanišnih tipova i divljih vrsta te georaznolikosti, s ocjenom stanja
- analizu ugroženosti, razloge ugroženosti i probleme zaštite zaštićenih područja i ekološke mreže, s ocjenom stanja
- analizu zakonodavnog i institucionalnog okvira
- analizu provedbe Strategije te

- podatke o izvorima i korištenju financijskih sredstava za zaštitu prirode.

U vrijeme obavljanja revizije (listopad 2013.) Zavod je započeo s prikupljanjem podataka za potrebe izrade Izvješća o stanju prirode za razdoblje 2008.-2012. Analiza ostvarenja ciljeva i provedbe aktivnosti utvrđenih Strategijom (donesenom u prosincu 2008.) nije u cijelosti obavljena i nije izrađeno Izvješće o stanju prirode za razdoblje 2008.-2012., čiji prijedlog, u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode, treba izraditi Zavod i dostaviti Ministarstvu na potvrđivanje (posljednje Izvješće o stanju prirode je izrađeno u 2008. za razdoblje 2000.-2007.). Na temelju Izvješća o stanju prirode, Ministarstvo treba u skladu s odredbom članka 246. Zakona o zaštiti prirode izraditi prijedlog nove Strategije koju će Vlada Republike Hrvatske podnijeti Hrvatskom saboru do 31. prosinca 2014.

Državni ured za reviziju predlaže Zavodu ubrzati aktivnosti za dovršetak prijedloga Izvješća o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2012. i dostaviti ga Ministarstvu na potvrđivanje.

Predlaže se Ministarstvu u suradnji sa Zavodom ubrzati potrebne aktivnosti kako bi se što prije započelo s izradom Strategije i akcijskog plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti koju je potrebno donijeti u zakonskom roku (do konca 2014.). Nadalje, predlaže se, pored ocjene stanja i općih strategijskih ciljeva, Strategijom utvrditi i posebne ciljeve zaštite prirode i bioraznolikosti s pokazateljima učinka u skladu s odredbama novog Zakona o zaštiti prirode.

Isto tako, potrebno je utvrditi aktivnosti za provedbu posebnih ciljeva s oznakom prioriteta s mogućim izvorima financiranja, kao i pokazatelje uspješnosti provedbe aktivnosti.

Republika Hrvatska je prema Konvenciji o biološkoj raznolikosti obvezna u nacionalnu strategiju ugraditi Strateški plan Konvencije za razdoblje 2011.-2020. koji je donesen na desetom sastanku Konferencije stranaka Konvencije, u listopadu 2010. u Nagoyi (Japan), jer nisu postignuti ciljevi

smanjenja gubitka biološke raznolikosti do 2010.

Navedeni desetogodišnji Strateški plan je temeljni dokument za usmjeravanje međunarodnih i nacionalnih aktivnosti kako bi se očuvala biološka raznolikost i pridonijelo ostvarenju temeljnih ciljeva Konvencije.

Stranke su se složile navedeni Strateški plan ugraditi u nacionalne strategije i akcijske planove očuvanja biološke raznolikosti u roku od dvije godine.

Novi Strateški plan Konvencije sadrži 20 ciljeva ("Aichi Biodiversity Targets") vezanih uz smanjenje gubitka i pritiska na biološku raznolikost, očuvanje biološke raznolikosti na svim razinama, poboljšanje i održavanje dobrobiti/usluga koje dobivamo od biološke raznolikosti te osiguranje jačanja kapaciteta. Jedan od tih ciljeva je i zaštita 17,0 % kopnenog područja i kopnenih voda te 10,0 % morskog i obalnog područja do 2020.

Proglašenjem ekološke mreže NATURA 2000⁵ u Republici Hrvatskoj je zaštićeno oko 37,0 % kopnenog i 17,0 % morskog i obalnog dijela. Međutim, Državni ured za reviziju skreće pozornost da je u Republici Hrvatskoj zakonom zaštićeno svega 12,5 % kopnenog i samo 1,9 % morskog i obalnog dijela zemlje. Stoga se predlaže razmotriti mogućnost proglašenja novih zakonom zaštićenih morskih područja. Zaštićenim područjima je potrebno učinkovito

⁵ Ekološka mreža NATURA 2000 se često poistovjećuje sa zaštićenim područjima u kojima su ljudske djelatnosti značajno ograničene ili čak isključene radi očuvanja biološke raznolikosti. Međutim, ova mreža počiva na drugim postavkama i nije sustav zakonom zaštićenih područja koje definira Zakon o zaštiti prirode, a koji uključuje devet zaštićenih područja (strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park-šuma i spomenik parkovne arhitekture) iako se vrlo često zakonom zaštićena područja i ekološka mreža NATURA 2000 međusobno preklapaju. Primjerice cjelokupno područje svih nacionalnih parkova spada u NATURA 2000 ekološku mrežu. Cilj upravljanja ovom ekološkom mrežom je održati ili poboljšati povoljno stanje očuvanosti ciljnih vrsta i staništa određenog područja bez propisivanja bitnih ograničenja, kroz provođenje mjera očuvanja od strane ljudi koji u suživotu s prirodom dijele svoj životni prostor s ugroženim vrstama i staništima.

upravljati na temelju planova upravljanja koji sadrže jasne ciljeve očuvanja biološke raznolikosti, strategije upravljanja te protokole praćenja stanja populacija. Isto tako, navedenim Strateškim planom cilj je do 2015. zaštititi ugrožene morske koraljne grebene na način da se antropogeni pritisci na koraljnim grebenima i drugim ranjivim morskim ekosustavima svedu na minimum.

Državni ured za reviziju predlaže, u skladu s preuzetim međunarodnim obvezama, u Strategiju i akcijski plan biološke i krajobrazne raznolikosti uključiti Novi Strateški plan Konvencije čijih 20 ciljeva treba ostvariti do 2020. te posebno razmotriti mogućnost proglašenja novih zakonom zaštićenih morskih područja.

- **Konvencija o biološkoj raznolikosti**

Radi zaštite prirode i bioraznolikosti, Republika Hrvatska provodi i međunarodne ugovore iz područja zaštite prirode. Države koje žele očuvati biološku raznolikost te smanjiti i ograničiti nepovoljne utjecaje na životinjske i biljne vrste, njihova staništa i stanišne tipove, potpisale su Konvenciju koju je Sabor Republike Hrvatske potvrdio u travnju 1996. Potpisivanjem Konvencije, Republika Hrvatska se obvezala na očuvanje i unaprjeđenje postojeće biološke raznolikosti te razumno korištenje prirodnih dobara na principima održivosti. Isto tako, obvezala se razvijati nacionalne strategije, planove i programe te prilagoditi postojeće strateške dokumente (članak 6. Konvencije).

Prema navedenoj Konvenciji, Republika Hrvatska je uskladila Zakon o zaštiti prirode i nacionalnu Strategiju, koja sadrži tri temeljna cilja Konvencije:

- očuvanje sveukupne biološke raznolikosti
- održivo korištenje komponenata biološke raznolikosti te
- pravednu i ravnomjernu raspodjelu dobrobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih izvora.

Također sadrži smjernice i akcijske planove kojima su definirane potrebne aktivnosti radi provođenja Konvencije.

- **Zakoni o proglašenju nacionalnih parkova i prostorni planovi**

Zakon o proglašenju šume Paklenica nacionalnim parkom, donesen je 1949. (Narodne novine 84/49, 34/65, 54/76 i 15/97), Zakon o proglašenju zapadnog dijela otoka Mljet nacionalnim parkom, 1960. (Narodne novine 49/60, 54/76 i 13/97), Zakon o Nacionalnom parku Kornati, 1980. (Narodne novine 31/80, 14/88 i 13/97) i Zakon o proglašenju Nacionalnog parka Krka, 1985. (Narodne novine 5/85, 9/88 i 13/97).

Navedenim zakonima su utvrđene granice i ukupna površina unutar granica koja čini zaštićeni dio prirode. Nacionalnim parkovima upravljaju javne ustanove koje osniva Vlada Republike Hrvatske.

Na temelju odredbi Zakona o zaštiti prirode koji su se primjenjivali do stupanja na snagu Zakona o zaštiti prirode iz 2005., Hrvatski sabor je donio prostorni plan za svaki nacionalni park koji je obuhvaćen revizijom. Prostorni plan za Nacionalni park Krka je donesen 1990., prostorni planovi za nacionalne parkove Mljet i Paklenica su doneseni 2001., a za Nacionalni park Kornati prostorni plan je donesen 2003. Prema navedenim odredbama, prostorni planovi uređuju organizaciju prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora u nacionalnom parku.

Uvidom u prostorne planove, odnosno usporedbom prostornih planova nacionalnih parkova obuhvaćenih revizijom utvrđeno je da sadrže detaljnu razradu četiri osnovna elementa propisana Zakonom o zaštiti prirode (organizaciju prostora te način korištenja, uređenja i zaštite prostora).

S obzirom da je Zakonom predviđeno da prostorni planovi uređuju organizaciju prostora te način korištenja uređenja i zaštite prostora u nacionalnom parku, svaki prostorni plan sadrži definirane granice i površinu nacionalnog parka.

Revizijom je utvrđeno da prostorni plan Nacionalnog parka Krka iz 1990. koji je na snazi, nije usklađen s posljednjim izmjenama Zakona o proglašenju Nacionalnog parka Krka iz 1997., kojim su izmijenjene granice i površina Nacionalnog parka Krka.

Prema Zakonu o proglašenju Nacionalnog parka Krka iz 1985. i izmjenama navedenog Zakona iz 1988., površina Nacionalnog parka Krka je 142 km² (14 200 ha), a posljednjim izmjenama navedenog Zakona iz 1997. površina Nacionalnog parka Krka je 109 km² (10 900 ha). Također su izmjenama navedenog Zakona iz 1988. i 1997. mijenjane i granice nacionalnog parka.

S obzirom da su prema posljednjim izmjenama Zakona o proglašenju Nacionalnog parka Krka iz 1997. izmijenjene granice Nacionalnog parka Krka, trebalo je izmijeniti i prostorni plan Nacionalnog parka Krka, jer je postojećim prostornim planom obuhvaćeno manje područje, odnosno manja površina u odnosu na površinu utvrđenu Zakonom o proglašenju Nacionalnog parka Krka.

Revizijom je utvrđeno da se kod Nacionalnog parka Paklenica, površina nacionalnog parka utvrđena izmjenama Zakona o proglašenju Nacionalnog parka Paklenica i u prostornom planu, razlikuje od stvarne površine.

Površina Nacionalnog parka Paklenica prema podacima iz izmjena Zakona o proglašenju šume Paklenica nacionalnim parkom iz 1997., je 102 km² (10 200 ha), a na temelju stvarnih granica utvrđenih najnovijom interpretacijom službenih granica (GIS sustav⁶) površina je 95 km² (9 500 ha).

Neusklađenost prostornih planova s drugim propisima i dokumentima kojima se provodi zaštita prirode i bioraznolikosti otežava javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima provođenje aktivnosti potrebnih za zaštitu prirode i bioraznolikosti.

Primjerice, prostornim planom Nacionalnog parka Kornati koji je donesen 2003., određeno je 16 sidrišta za posjetitelje, a nije određeno postavljanje plutača koje bi bile pričvršćene za morsko dno. Izmjenama pravilnika o unutarnjem redu Nacionalnog parka Kornati iz 2011. određeno je da se za

sidrišta dopušta postavljanje plutača u moru sa sidrenim blokovima ili ankerima učvršćenim u morsko dno te ugradnja opreme na kopnu za sigurno sidrenje.

Cilj postavljanja plutača je smanjiti, odnosno svesti na najmanju moguću mjeru sidrenje posjetitelja kojim se uništava morska cvjetnica *Posidonia oceanica* (endemska vrsta Sredozemnog mora, nužna za razvoj svih morskih organizama), a prenose se invazivne alge roda *Caulerpa* koje se brzo razmnožavaju i ugrožavaju livade *Posidonije*.

S obzirom da prostorni planovi uređuju organizaciju prostora, način korištenja, uređenja i zaštitu prostora, Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu poduzeti aktivnosti za izmjenu prostornih planova nacionalnih parkova kako bi se prostornim planovima obuhvatila stvarna površina nacionalnih parkova te kako bi se prostorni planovi uskladili s drugim propisima i dokumentima kojima se uređuje zaštita prirode i bioraznolikosti u nacionalnim parkovima, u cilju učinkovitijeg provođenja zaštite prirode i bioraznolikosti na području nacionalnih parkova.

Predlaže se donijeti izmjene Zakona o proglašenju Nacionalnog parka Paklenica u dijelu u kojem je navedena površina nacionalnog parka.

- Pravilnici o unutarnjem redu nacionalnih parkova

Odredbama članka 71. Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjivao do srpnja 2013. je propisano donošenje pravilnika o unutarnjem redu. Navedeni pravilnik donosi upravno vijeće javne ustanove uz suglasnost Ministarstva i prethodno mišljenje središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva.

Pravilnik pobliže uređuje pitanja i propisuje mjere zaštite, očuvanja, unaprjeđenja i korištenja nacionalnog parka te sadrži odredbe vezane uz unutarnji red u nacionalnom parku, protupožarnu zaštitu, oznake unutar nacionalnog parka, nadzor i upravne mjere te kaznene odredbe u slučaju nepoštivanja odredbi navedenog pravilnika.

⁶ Geografski informacijski sustav (GIS) je sustav za upravljanje prostornim podacima i osobinama pridruženih njima. U najstrožem smislu to je računalni sustav sposoban za integriranje, spremanje, uređivanje, analiziranje i prikazivanje geografskih informacija. Na temelju ovog sustava precizno su utvrđene granice nacionalnog parka.

U navedenim pravilnicima u okviru točke unutarnji red u nacionalnom parku, navedene su zabranjene i dopuštene radnje vezane uz zaštitu žive i nežive prirode, lov, ribolov, sakupljanje i vađenje vodnih organizama, istraživanje, posjećivanje, razgledavanje i rekreaciju, poljoprivredu i stočarstvo i drugo na području svakog nacionalnog parka.

Pravilnici o unutarnjem redu za nacionalne parkove Mljet i Paklenica su doneseni 2000., a za nacionalne parkove Krka i Kornati tijekom 2010. i 2011.

Pravilnici o unutarnjem redu za nacionalne parkove Mljet i Paklenica nisu usklađeni s odredbama Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju obuhvaćenom revizijom (2010.-2012.). Odredbama članka 202. Zakona o zaštiti prirode je propisano da su javne ustanove nacionalnih parkova dužne uskladiti svoje ustrojstvo, djelatnost i opće akte u roku 90 dana od stupanja na snagu navedenog Zakona.

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama nacionalnih parkova usklađenje internih akata sa Zakonom o zaštiti prirode, u propisanom roku.

- Planovi upravljanja

Odredbama članka 80. Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjivao do srpnja 2013., propisano je da se upravljanje u nacionalnom parku provodi na temelju plana upravljanja.

Donosi ga javna ustanova uz suglasnost Ministarstva i prethodno mišljenje Zavoda, za razdoblje od deset godina. Nakon pet godina, propisana je obveza analize provedbe plana upravljanja i ostvarenih rezultata te se po potrebi obavlja revizija plana upravljanja.

Plan određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

Prema odredbama članka 81. navedenog Zakona, plan upravljanja sadrži ciljeve i politike upravljanja zaštićenim područjima, sa sastavnicama kao što su misija, vizija i ciljevi zaštićenog područja, politika upravljanja zaštićenim područjem, smjernice zaštite

zaštićenog područja, sa sastavnicama kao što su ocjena stanja zaštićenog i utjecajnog područja, koncept zaštite cijelog područja i njegovih pojedinih dijelova (zona), praćenje stanja zaštićenog područja i njegovih vrijednosti, zaštita i upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima te resursima zaštićenog područja (programi zaštite i drugo), razvoj dopuštenih djelatnosti u zaštićenom području, posjećivanje zaštićenog područja (program posjećivanja, interpretacije i drugo), povezivanje zaštićenog područja sa susjednim područjima, utjecaj na okoliš i društveno-gospodarski kompleks, provedbu plana sa sastavnicama kao što su smjernice za povezivanje sektorskih planova, aktivnosti za provedbu plana, nadzor u provedbi plana, troškovi provedbe plana, način i izvori financiranja.

Plan upravljanja se provodi godišnjim programom zaštite, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićenog područja. Prijedlog plana upravljanja javna ustanova je dužna staviti na uvid javnosti sukladno odredbama članka 166. ovoga Zakona.

Revizijom je utvrđeno da su Javna ustanova Nacionalni park Krka i Javna ustanova Nacionalni park Paklenica donijele planove upravljanja u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju donošenja navedenih planova, da je Javna ustanova Nacionalni park Kornati izradila nacrt plana upravljanja, dok Javna ustanova Mljet nije donijela plan upravljanja.

Državni ured za reviziju predlaže nadležnim tijelima javnih ustanova nacionalnih parkova Kornati i Mljet donošenje plana upravljanja u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode.

Uvidom u planove upravljanja koje su donijele Javna ustanova Nacionalni park Paklenica i Javna ustanova Nacionalni park Krka, utvrđeno je da navedeni planovi upravljanja ne sadrže jasno utvrđene ciljeve, pokazatelje (indikatore) za praćenje ostvarenja ciljeva i provedenih aktivnosti, odnosno pokazatelje učinkovitosti upravljanja.

Državni ured za reviziju je mišljenja da je potrebno jasno i precizno utvrditi ciljeve i pokazatelje (indikatore) za praćenje ostvarenja ciljeva te pokazatelje provedbe

aktivnosti (pokazatelje učinkovitosti upravljanja) kako bi se omogućilo praćenje provedbe plana upravljanja i rada javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima.

Odredbom članka 138. točka 4. Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjuje od srpnja 2013., propisano je da sadržaj plana upravljanja, postupak njegova donošenja i/ili izmjene i/ili dopune pobliže propisuje ministar pravilnikom.

U vrijeme obavljanja revizije (listopad 2013.), navedeni pravilnik nije donesen.

Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu ubrzati aktivnosti donošenja Pravilnika o planu upravljanja. Nakon donošenja navedenog Pravilnika, predlaže se javnim ustanovama nacionalnih parkova izraditi planove upravljanja u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjuje od srpnja 2013.

- Godišnji programi zaštite, održavanja, promicanja i korištenja nacionalnih parkova

Prema Zakonu o zaštiti prirode, plan upravljanja nacionalnim parkom se provodi na temelju godišnjeg programa zaštite održavanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka (dalje u tekstu: godišnji program). Javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkom podnose godišnji program i godišnje izvješće o radu nadležnom Ministarstvu koje ih odobrava. Isto tako, javne ustanove trebaju godišnje programe dostaviti Zavodu na mišljenje.

Godišnji programi svih javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima su odobreni od strane nadležnih tijela. Do 2012. godišnji programi nisu bili ujednačeni i nije postojao propisani obrazac prema kojem se sastavljaju. Od 2012. Ministarstvo je donijelo Smjernice za sastavljanje godišnjih programa čime je olakšana usporedba s donesenim planovima upravljanja, a planirane aktivnosti su rangirane prema prioritetima. Međutim, godišnja izvješća o radu, odnosno izvršenju aktivnosti planiranih godišnjim programom zaštite, održavanja, promicanja i korištenja nacionalnih parkova nisu bila ujednačena od 2010. do 2012.

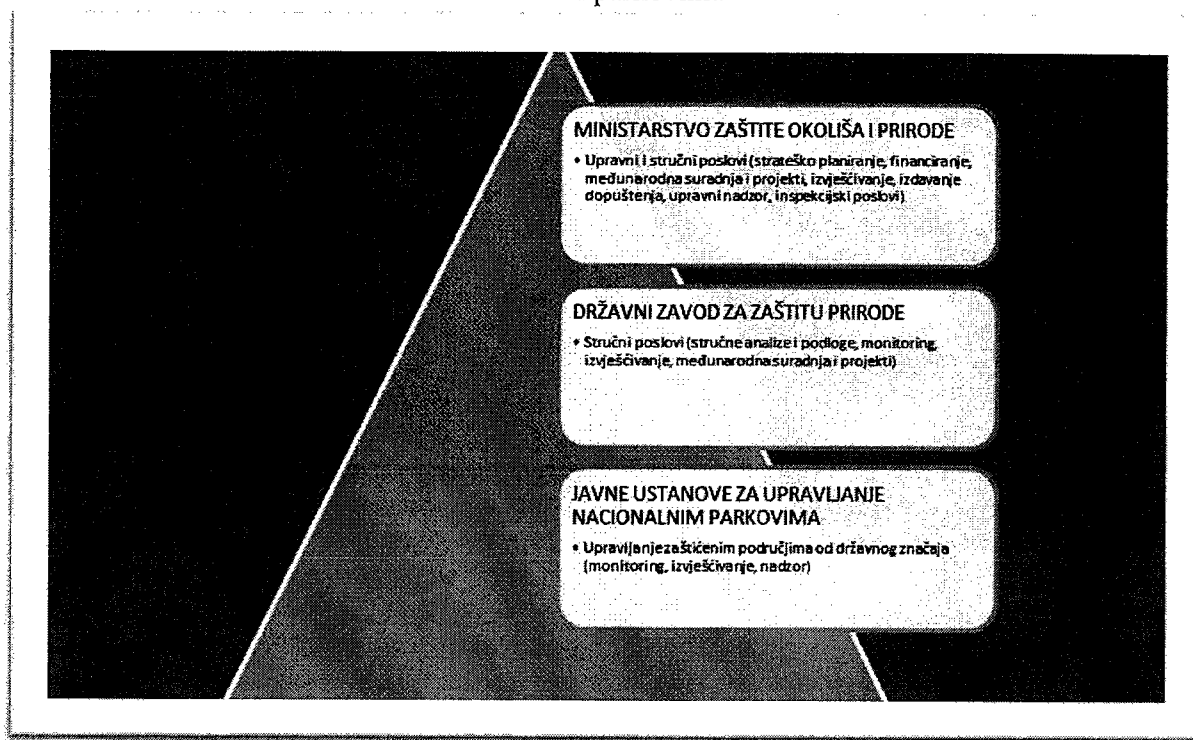
Državni ured za reviziju je mišljenja da bi Ministarstvo trebalo donijeti smjernice za sastavljanje godišnjih izvješća o radu za javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima, kako bi se lakše mogli uspoređivati podaci unutar iste javne ustanove po godinama, ali i podaci o radu između više javnih ustanova, kada se analiziraju iste ili slične vrste podataka.

Institucionalni okvir

Institucionalni okvir očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima čine Ministarstvo, Zavod i javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkovima. Postavljen je piramidalno (Slika broj 1) na način da je na vrhu piramide nadležno Ministarstvo koje odlučuje o svim pitanjima važnim za nacionalne parkove, Zavod ima savjetodavnu ulogu, a javne ustanove upravljaju zaštićenim područjem.

Slika broj 1

Institucionalni okvir očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima

- **Ministarstvo zaštite okoliša i prirode**

Ministarstvo je središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite prirode. Djelokrug Ministarstva je određen Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (Narodne novine 150/11 i 22/12). Navedenim Zakonom je propisano da Ministarstvo u dijelu zaštite prirode obavlja poslove koji se odnose na: utvrđivanje svojstva zaštićenih dijelova prirode te njihovo vrednovanje, vođenje središnjih upisnika zaštićenih dijelova prirode, propisivanje mjerila za utvrđivanje programa javnih potreba u području zaštite prirode Republike Hrvatske, skrb, usklađivanje i vođenje nadzora nad financiranjem programa zaštite prirode, osnivanje i nadzor nad ustanovama za obavljanje poslova djelatnosti zaštite prirode, ocjenjivanje uvjeta za rad pravnih i fizičkih osoba na poslovima zaštite prirode, osiguravanje uvjeta za obrazovanje i usavršavanje stručnih djelatnika u djelatnostima zaštite prirode, provedbu

nadzora prometa, uvoza i izvoza zaštićenih dijelova prirode, utvrđivanje uvjeta za korištenje i namjenu zaštićenih dijelova prirode te upravljanje zaštićenim dijelovima prirode, utvrđivanje uvjeta zaštite prirode, te inspekcijske poslove zaštite prirode. Ministarstvo obavlja i poslove koji se odnose na sudjelovanje Republike Hrvatske u radu tijela Europske unije u područjima iz njegove nadležnosti. U okviru Ministarstva je ustrojena Uprava za zaštitu prirode i Uprava za inspekcijske poslove.

Uprava za zaštitu prirode obavlja upravne i stručne poslove vezane za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, održivo korištenje prirodnih dobara i zaštite prirodnih vrijednosti izvršavanjem, odnosno osiguravanjem izvršavanja obveza preuzetih iz međunarodnih ugovora, zakona i drugih propisa. Navedena Uprava rješava u upravnim predmetima, obavlja stručni i upravni nadzor nad radom javnih ustanova za upravljanje zaštićenim područjima, obavlja poslove međunarodne suradnje i europskih integracija, poslove strateškog planiranja u zaštiti prirode,

koordinacije i praćenja stanja stručnih poslova u području zaštite prirode, priprema planske dokumente u zaštiti prirode, daje mišljenja i priprema odgovore na zastupnička pitanja, priprema odgovore na predstavke, izrađuje stručne podloge za nacрте propisa temeljem Zakona o zaštiti prirode, međunarodnih ugovora, koordinira i provodi programe izobrazbe i promidžbe u vezi s očuvanjem i zaštitom prirode, kao i druge poslove po nalogu ministra, odnosno čelnika Uprave. Unutar Uprave za zaštitu prirode je ustrojen Sektor za biološku raznolikost i međunarodnu suradnju u zaštiti prirode i Sektor za zaštićena područja, zaštitu nežive prirode i održivo korištenje prirodnih dobara.

Od prosinca 2003. do prosinca 2011. Uprava za zaštitu prirode je bila ustrojena u okviru Ministarstva kulture, a od prosinca 2011. je u sastavu Ministarstva. Cjelokupna arhiva, odnosno serveri na kojima su pohranjeni podaci i baze podataka za razdoblje prije 2012. još uvijek se nalaze u Ministarstvu kulture. Iz navedenog razloga, do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.), na web stranicama Ministarstva nije objavljen Upisnik zaštićenih područja iako je to bio prioritet u akcijskom planu Strategije.

S obzirom da je Uprava za zaštitu prirode bila do 2012. u sastavu Ministarstva kulture, za 2010. i 2011. aktivnosti vezane za zaštitu prirode bile su sastavni dio strateškog plana Ministarstva kulture.

Strateškim planom Ministarstva donesenim za trogodišnje razdoblje, obuhvaćene su aktivnosti za zaštitu prirode od 2012. do 2014. Navedenim strateškim planom je definirana vizija, misija, određeni su opći i posebni ciljevi u skladu sa Strategijom, te načini ostvarivanja postavljenih ciljeva. Potrebna financijska sredstva za provedbu aktivnosti iz strateškog plana nisu navedena, već su aktivnosti povezane s aktivnostima planiranim u državnom proračunu i utvrđeni su pokazatelji rezultata.

Strateški plan se usklađuje svake godine, te je donesen novi strateški plan za trogodišnje razdoblje, odnosno od 2013. do 2015. Izvršenje strateškog plana se prati polugodišnje i godišnje.

Godišnji planovi koji obuhvaćaju aktivnosti zaštite prirode nisu izrađivani za razdoblje obuhvaćeno revizijom (2010.-2012.). Za 2013. je donesen godišnji plan rada Ministarstva koji sadrži aktivnosti za zaštitu prirode, vremensko razdoblje, osobe zadužene za njihovu provedbu te potrebna financijska sredstva. Planirane aktivnosti za zaštitu prirode su povezane s aktivnostima državnog proračuna i financijskog plana.

Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu poduzimanje aktivnosti kako bi se u što kraćem roku preuzela arhiva Uprave za zaštitu prirode od Ministarstva kulture. Predlaže se objaviti Upisnik o zaštićenim područjima na web stranici Ministarstva čime bi se osigurala javnost i transparentnost podataka. Isto tako, predlaže se u Strateškom planu Ministarstva navesti potrebna financijska sredstva za provedbu aktivnosti iz strateškog plana.

Koncem 2012. Uprava za zaštitu prirode je imala 35 djelatnika, dok je prema sistematizaciji radnih mjesta ukupno predviđenih 47 djelatnika.

Uprava za inspekcijske poslove u svojem sastavu ima Sektor inspekcije zaštite okoliša i Sektor inspekcije zaštite prirode.

Vezano za zaštitu prirode na području nacionalnih parkova, nadležan je Sektor inspekcije zaštite prirode koji obavlja upravne i stručne poslove vezane za inspekcijski nadzor provođenja uvjeta, dopuštenja, rješenja i drugih akata u području zaštite prirode. Odredbama članka 183. Zakona o zaštiti prirode propisane su ovlasti inspektora u provedbi nadzora nad zaštićenim prirodnim vrijednostima.

Za obavljanje poslova inspekcijskog nadzora zaštite prirode, donose se mjesečni i godišnji planovi rada te se sastavljaju izvješća o njihovom izvršenju. Godišnjim planovima je planirano jednom godišnje obaviti nadzor javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima i parkovima prirode. Nadalje je planirano za lov, ribolov, šumarstvo, upravljanje vodama i drugo unutar zaštićenih područja, ukoliko je moguće, obavljanje nadzora planirati s nadležnim drugim inspekcijama, a protupožarni nadzor s inspektorima za protupožarnu zaštitu.

Mjesečnim planovima se detaljno razrađuju aktivnosti planirane godišnjim planom.

U Sektoru inspekcije zaštite prirode koncem 2012. je bilo 17 djelatnika od ukupno predviđenih 23.

S obzirom da nije ostvaren značajan dio prioritetnih aktivnosti vezan za nacionalne parkove planiranih Strategijom, za većinu kojih je bilo nadležno Ministarstvo, te da je koncem 2012. u Upravi za zaštitu prirode i Sektoru za inspekcijske poslove bilo 18 djelatnika manje u odnosu na broj djelatnika utvrđenih sistematizacijom radnih mjesta, Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu, u skladu s mogućnostima, zapošljavanje djelatnika u Upravi za zaštitu prirode i Sektoru za inspekcijske poslove u skladu sa sistematizacijom radnih mjesta, kako bi se osigurali preduvjeti za obavljanje planiranih aktivnosti.

- **Državni zavod za zaštitu prirode**

Zavod je središnja ustanova koja obavlja stručne poslove zaštite prirode u Republici Hrvatskoj. Osnovan je Uredbom Vlade Republike Hrvatske 30. listopada 2002. u skladu sa Strategijom te Planom provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju kojeg su 2001. potpisale Republika Hrvatska i Europska unija.

U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju obuhvaćenom revizijom, Zavod je obavljao stručne poslove zaštite prirode i to posebno poslove koji se odnose na inventarizaciju, praćenje i ocjenu stanja prirode. Isto tako, Zavod je pripremao stručne podloge za zaštitu prirodnih vrijednosti, za očuvanje dijelova prirode, za potrebe utvrđivanja uvjeta zaštite prirode, upravljanja zaštićenim područjima i korištenja prirodnih dobara te stručne podloge u svezi izrade ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu. Također je pripremao i provodio projekte i programe u području zaštite prirode, prikupljao i obrađivao podatke u vezi sa zaštitom prirode, izrađivao baze podataka⁷

⁷ Nakon stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti prirode (srpanj 2013.), Zavod u sklopu Informacijskog

o biljnim, gljivnim i životinjskim vrstama, stanišnim tipovima, ekološkim sustavima i invazivnim stranim vrstama, sudjelovao u pripremi izvješća o stanju prirode za petogodišnje razdoblje (stručna podloga za izradu Strategije) te sudjelovao u provedbi međunarodnih ugovora o zaštiti prirode i provođenju odgojno-obrazovnih i promidžbenih aktivnosti u zaštiti prirode.

U obavljanju navedenih poslova, Zavod je aktivno surađivao s tijelima državne uprave, agencijama, fakultetima, nevladinim udrugama, školama i drugim interesnim skupinama.

Osim navedenog, Zavod je organizirao godišnje skupove stručnih službi javnih ustanova za upravljanje zaštićenim područjima na koje su pozvani svi zainteresirani sudionici uključeni u zaštitu prirode (nevladine organizacije za zaštitu okoliša i prirode i drugi).

Zavod u odnosu na javnu ustanovu koja upravlja nacionalnim parkom, ima savjetodavnu ulogu te daje stručna mišljenja o prijedlozima planova upravljanja zaštićenim područjima, godišnjim programima zaštite, održavanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka, pravilniku o unutarnjem redu⁸ te ostvarenju stalne stručne suradnje.

Prema Zakonu o zaštiti prirode, Zavod obavlja poslove iz svoje nadležnosti u skladu s godišnjim i višegodišnjim programom rada, a izvješće o ostvarenju godišnjeg programa rada podnosi ministarstvu nadležnom za zaštitu prirode i Vladi Republike Hrvatske, nakon što ga usvoji upravno vijeće Zavoda.

Revizijom je utvrđeno da je Zavod obavljao poslove iz svoje nadležnosti u skladu s godišnjim programom rada. Zavod redovito podnosi izvješća o ostvarenju godišnjeg programa, a izrada izvješća o ostvarenju višegodišnjeg rada je u tijeku (Izvješće o stanju prirode). Međutim, u razdoblju obuhvaćenom revizijom, Zavod nije izradio višegodišnji plan rada kojim bi se sustavno planirali poslovi iz nadležnosti Zavoda, a

sustava zaštite prirode, uspostavlja i održava Katalog vrsta i staništa te Katastar speleoloških objekata.

⁸ Nakon stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti prirode, Zavod je daje stručno mišljenje na pravilnik o zaštiti i očuvanju javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom.

posebno poslovi vezani za inventarizaciju, monitoring te izradu cjelovite baze podataka o invazivnim stranim vrstama. Iz navedenih razloga, do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.) nije izrađen dugoročni plan inventarizacije i monitoringa za područje nacionalnih parkova zbog čega na području Nacionalnog parka Krka nije obavljan monitoring.

Državni ured za reviziju je predlaže Zavodu izraditi višegodišnji program rada te za aktivnosti inventarizacije i monitoringa izraditi dugoročni plan rada na temelju kojih bi se izrađivali godišnji programi Zavoda i godišnji programi javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima kako bi se navedene aktivnosti sustavno planirale i provodile na području nacionalnih parkova.

U okviru Zavoda je ustrojen Odjel za divlje i udomaćene svojte i staništa, Odjel za ocjenu prihvatljivosti zahvata za prirodu, Odjel za zaštićena područja i Odjel za krajobraze.

Sredstva za financiranje rada i poslovanja Zavoda doznacavaju se iz državnog proračuna i drugih izvora (vlastiti prihodi od pruženih usluga te prihodi iz međunarodnih fondova).

Koncem 2012. Zavod je imao 48 djelatnika od ukupno predviđenih 112, odnosno 64 ili 57,1 % manje u odnosu na broj djelatnika utvrđenih Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu. Od toga je u Odjelu za zaštićena područja predviđeno 25, a zaposleno deset djelatnika.

Iz navedenog je vidljivo da Zavod nema dovoljan broj djelatnika za provedbu planiranih aktivnosti. Zbog nedostatka djelatnika nije obavljena ekološka tipizacija strukture krajobraza (inventarizacija krajobraza) koja je neophodna za učinkovitu zaštitu njegovih općih vrijednosti. Prema Konvenciji o europskim krajobrazima koja je potpisana u 2000., a koja je stupila na snagu 1. ožujka 2004., Republika Hrvatska se obvezala zaštititi krajobraze. Za sada se konkretne mjere zaštite krajobraza provode izradom prostorno-planske dokumentacije, ali nije provedena inventarizacija krajobraza.

Također, indeks biološke raznolikosti (Shannonov indeks) nije poznat za Republiku Hrvatsku, a za njegov izračun potreban je

ukupan broj biljnih i životinjskih vrsta koje obitavaju na određenom području.

Državni ured za reviziju predlaže poduzimanje mjera za zapošljavanje neophodnog broja djelatnika u Zavodu, kako bi Zavod mogao obavljati aktivnosti vezane za očuvanje bioraznolikosti (posebice inventarizacija i monitoring), jer su podaci o biološkoj raznolikosti nedostatni.

Revizijom je utvrđeno da je nedovoljno razvijen sustav prikupljanja, pohrane i obrade podataka o bioraznolikosti i zaštiti prirode, podaci se prikupljaju i sporadično ažuriraju u različitim bazama koje su često neodgovarajuće i međusobno nekompatibilne te smještene u različitim tijelima i ustanovama zbog čega je otežana dostupnost, praćenje i ažuriranje podataka, te njihova kvalitetna analiza. U vrijeme obavljanja revizije (listopad 2013.), Zavod je intenzivno radio na poslovima unaprijeđenja informacijskog sustava.

Na temelju utvrđenih činjenica i ocjene da su izrađene i unaprijeđene pojedine komponente Informacijskog sustava zaštite prirode, Državni ured za reviziju je mišljenja da se informacijski sustav treba dodatno unaprijediti kako bi se objedinile sve baze podataka o zaštićenim područjima u integralni Informacijski sustav zaštite prirode.

Državni ured za reviziju predlaže Zavodu u što kraćem roku poduzeti aktivnosti koje će pridonijeti da Informacijski sustav zaštite prirode u Republici Hrvatskoj u potpunosti prikuplja, pohranjuje, čuva, obrađuje i pruža potrebne informacije na način da su u primjerenom roku dostupne svim tijelima koji se njima žele i trebaju koristiti (primjerice za svaki nacionalni park pojedinačno).

Nadalje, skreće se pozornost na povećan obujam poslova Zavoda zbog ulaska u Europsku uniju i obvezu izvješćivanja vezano za rezultate monitoringa određenih vrsta i staništa, svakih šest godina. Prema članku 17. Direktive o staništima i članku 12. Direktive o pticama, Republika Hrvatska treba izvješća o rezultatima monitoringa dostaviti Europskoj Komisiji u 2019., a prijedlog navedenog izvješća izrađuje Zavod.

Revizijom je utvrđeno da je monitoring na području nacionalnih parkova djelomično obavljan. Naime, prema Zakonu o zaštiti prirode, za provedbu monitoringa je zadužen Zavod, ali takve poslove mogu obavljati i javne ustanove same ili na način da angažiraju treće osobe. Kod izrade godišnjih planova (godišnji program), javne ustanove su dužne dostaviti svoje planove Zavodu na mišljenje. Prema Zakonu o zaštiti prirode koji se primjenjivao do srpnja 2013., javne ustanove nisu bile dužne dostavljati Zavodu izvješća o ostvarenju godišnjih planova (bile su ih dužne dostavljati samo Ministarstvu), tako da Zavod nije imao potrebne informacije o provedenim aktivnostima monitoringa na području nacionalnih parkova.

U odnosu na javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima, Zavod ima samo savjetodavnu ulogu i ukoliko uoči da su pojedine aktivnosti djelomično obavljene ili nekvalitetno, Zavod nema zakonske ovlasti naložiti javnoj ustanovi obavljanje potrebnih aktivnosti.

Državni ured za reviziju je ocijenio da koordinacija između Zavoda i javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima nije zadovoljavajuća, naročito kod planiranja i obavljanja monitoringa. Nadalje, Državni ured za reviziju ocjenjuje da bi Zavodu, kao središnjoj ustanovi koja obavlja stručne poslove, trebalo dati veće ovlasti od savjetodavnih na način da Zavod može poduzimati odgovarajuće mjere u slučaju nedovoljnog ili nekvalitetnog obavljanja monitoringa na području nacionalnih parkova.

Prema odredbama članka 134. Zakona o zaštiti prirode, koji se primjenjuje od srpnja 2013., javne ustanove su dužne, osim Ministarstvu, dostavljati izvješće o ostvarivanju godišnjih planova i plana upravljanja i Zavodu do 1. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Državni ured za reviziju predlaže Zavodu i javnim ustanovama uspostavljanje bolje međusobne suradnje, posebno kod planiranja i obavljanja monitoringa.

Nadalje se predlaže Ministarstvu poduzimanje aktivnosti vezano za dopunu odgovarajućih propisa, na način da se javnim ustanovama propiše obveza obavljanja

monitoringa na svom području, a Zavodu, kao središnjoj ustanovi koja obavlja stručne poslove, daju veće ovlasti od savjetodavnih kako bi Zavod mogao poduzeti mjere u slučaju nedovoljnog obavljanja monitoringa na području nacionalnih parkova.

- Javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkovima

Nacionalnim parkovima upravljaju javne ustanove koje osniva Republika Hrvatska uredbom Vlade Republike Hrvatske, te je za svaki nacionalni park osnovana javna ustanova.

Javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkovima obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju te sudjeluju u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja (monitoring) osobitih i ugroženih ekoloških sustava, odnosno stanišnih tipova.

Nadzor nad zakonitošću rada i općih akata javnih ustanova za upravljanje nacionalnim parkovima obavlja Ministarstvo.

Sredstva za rad i poslovanje javnih ustanova se osiguravaju iz državnog proračuna i drugih izvora (prihoda od korištenja zaštićenih prirodnih vrijednosti, prihoda od naknada i drugih prihoda).

U 2012. javne ustanove (obuhvaćene revizijom) su ukupno na osnovu sati rada imale 302 djelatnika. Najveći broj djelatnika je imala Javna ustanova Nacionalni park Krka (182). Slijede Javna ustanova Nacionalni park Mljet (58), Paklenica (33) i Kornati (29). Javna ustanova Nacionalni park Krka ostvaruje vrijednosno najveće vlastite prihode koji su dostatni za financiranje dovoljnog broja djelatnika. Javna ustanova Nacionalni park Mljet nema većih problema s financiranjem (ostvaruje vlastite prihode u dovoljnoj mjeri za obavljanje osnovne djelatnosti). Međutim, javne ustanove nacionalnih parkova Kornati i Paklenica ne mogu ostvarenim prihodima financirati dovoljan broj djelatnika za obavljanje osnovne djelatnosti.

Primjerice, u Javnoj ustanovi Nacionalni park Kornati u 2012., bilo je ukupno na osnovu sati rada 29 djelatnika, a prema pravilniku o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada ukupno je predviđen 101 djelatnik.

U Javnoj ustanovi Nacionalni park Paklenica je bilo ukupno predviđeno 72 djelatnika, a poslove je obavljalo 33 djelatnika. Najveći nedostatak djelatnika imaju službe stručnih poslova navedenih parkova.

U Nacionalnom parku Kornati za 2012. bila su predviđena 22 stručna djelatnika, a zaposlena su tri djelatnika, što je za 19 ili 86,4 % manje od broja djelatnika predviđenih pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada.

U Nacionalnom parku Paklenica za 2012. bilo je predviđeno devet stručnih djelatnika, a zaposlena su tri djelatnika, što je za 6 ili 66,7 % manje od broja djelatnika predviđenih pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada.

Isto tako, navedene javne ustanove, zbog nedostatka financijskih sredstava, nemaju prikladnu opremu i infrastrukturu za obavljanje djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja. Također, Javna ustanova Nacionalni park Kornati nema dovoljan broj djelatnika u službi nadzora (detaljnije u okviru točke Izvješća – Inspekcijski nadzor i neposredni nadzor u nacionalnim parkovima).

Revizijom je utvrđeno da javne ustanove nacionalnih parkova nemaju dovoljne ovlasti za učinkovito upravljanje nacionalnim parkovima, da Ministarstvo kao središnje tijelo državne uprave zaduženo za zaštitu i Zavod kao ustanova koja obavlja stručne poslove zaštite prirode, ne informiraju redovito javne ustanove o poduzetim aktivnostima na njihovom području.

Revizijom je utvrđeno da javne ustanove nemaju saznanja o broju i vrsti obavljenih istraživačkih radova na njihovom području. Naime, prema odredbi članka 67. Zakona o zaštiti prirode, osoba koja je obavila istraživanja je dužna o rezultatima istraživanja izvijestiti Ministarstvo i Zavod u roku od 30 dana od dana završetka istraživanja.

Zakonom nije propisana obveza obavješćavanja javne ustanove o rezultatima istraživanja koje je obavljeno na području nacionalnog parka kojim upravlja javna ustanova. Stoga je potrebno uspostaviti bolju suradnju između Ministarstva, Zavoda i javnih ustanova u smislu razmjene informacija i dokumentacije te uvesti obvezu izvješćavanja i javne ustanove o obavljenim istraživanjima na području nacionalnog parka kojim ona upravlja. Također, revizijom je utvrđeno da za obavljanje svih istraživačkih poslova, javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima trebaju ishoditi odobrenje Ministarstva jednako kao i sve druge institucije koje se bave istraživanjima.

Državni ured za reviziju je ocijenio da institucionalni okvir ne omogućava javnim ustanovama obavljanje djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja na dovoljno učinkovit i djelotvoran način tako da se sprječavaju i/ili ublažavaju negativne posljedice. U skladu s primjerima dobre prakse iz drugih europskih zemalja (primjerice Poljska), javna ustanova koja upravlja nacionalnim parkom ne bi trebala biti u istoj poziciji kao i drugi istraživači. Državni ured za reviziju je mišljenja da bi javne ustanove nacionalnih parkova, odnosno njezine stručne službe mogle obaviti više aktivnosti vezanih za inventarizaciju, monitoring i istraživačke radove na svom području, kada bi samostalno odlučivale o obavljanju navedenih aktivnosti, jer ne bi trebale čekati na odobrenje nadležnog ministarstva.

Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu poduzimanje aktivnosti vezano za izmjenu i dopunu odgovarajućih propisa, tako da se javnim ustanovama daju veće ovlasti na način da se pojedine nadležnosti decentraliziraju kako bi javne ustanove mogle samostalno (prema potrebi i uz suglasnost nadležnog ministarstva) odlučivati o obavljanju istraživačkih radova, inventarizacije i monitoringa na svom području, a o provedenim aktivnostima obavijestiti Ministarstvo.

Nadalje, javnu ustanovu koja upravlja zaštićenim područjem, potrebno je izvijestiti o planiranim i provedenim aktivnostima istraživanja na njenom području.

Na taj način bi se u okviru javne ustanove mogla ustrojiti pouzdana i ažurna baza podataka o obavljenim istraživanjima na području nacionalnog parka čime bi se spriječili mogući propusti ili preklapanja pojedinih aktivnosti.

Državni ured za reviziju je mišljenja da je institucionalni okvir zaštite i očuvanja prirode i bioraznolikosti dobro osmišljen, ali u praksi nije dovoljno učinkovit, zbog nedostatka djelatnika, prikladne opreme i infrastrukture za obavljanje djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja te zbog nedovoljne suradnje između institucija nadležnih u zaštiti prirode.

Zbog nedostatnog broja djelatnika u stručnim i nadzornim službama nacionalnih parkova, predlaže se javnim ustanovama da u suradnji s Ministarstvom utvrde neophodan broj djelatnika te poduzmu aktivnosti za zapošljavanje djelatnika potrebnih za obavljanje osnovne djelatnosti. Potrebno je uspostaviti bolju suradnju između nadležnih institucija radi razmjene informacija i dokumentacije.

Nadalje, predlaže se javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima ustrojiti i redovito ažurirati bazu podataka o obavljenim istraživanjima na području nacionalnog parka kako bi se spriječili mogući propusti ili preklapanja pojedinih aktivnosti te dugoročno očuvala priroda i bioraznolikost u nacionalnim parkovima.

OČUVANJE PRIRODE I ZAŠTITA BIORAZNOLIKOSTI U NACIONALNIM PARKOVIMA

U sustavu očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima sudjeluju javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima, Zavod kao središnja ustanova koja obavlja stručne poslove zaštite prirode i Ministarstvo kao središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite prirode koje odlučuje o svim pitanjima važnim za nacionalne parkove.

Zaštita, očuvanje, održavanje i korištenje zaštićenih područja se provodi u Republici Hrvatskoj na temelju Zakona o zaštiti prirode i drugih provedbenih propisa kao što su Strategija i planovi upravljanja.

Prema odredbama članka 3. Zakona o zaštiti prirode (koji se primjenjivao do srpnja 2013.), zadaće i ciljevi zaštite prirode u Republici Hrvatskoj bili su:

- očuvati i obnoviti biološku i krajobraznu raznolikost u stanju prirodne ravnoteže i usklađenih odnosa s ljudskim djelovanjem
- utvrditi i pratiti stanje prirode
- osigurati sustav zaštite prirodnih vrijednosti radi njihova trajnoga očuvanja
- osigurati održivo korištenje prirodnih dobara bez bitnog oštećivanja dijelova prirode i uz što manje narušavanja ravnoteže njezinih sastavnica
- pridonijeti očuvanju prirodnosti tla, očuvanju kakvoće, količine i dostupnosti vode, mora, očuvanju atmosfere i proizvodnji kisika te očuvanju klime
- spriječiti štetne zahvate ljudi i poremećaje u prirodi kao posljedice tehnološkog razvoja i obavljanja djelatnosti te
- osigurati pravo građana na zdrav život, odmor i razonodu u prirodi.

Strategijom su određeni dugoročni ciljevi i smjernice očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti, te načini njihova provođenja.

Za provođenje strateških smjernica za zaštitu prirode i biološke raznolikosti zaštićenih područja u koje su uključeni nacionalni parkovi, Strategijom je utvrđeno 28 akcijskih planova za čije provođenje su određeni okvirni rokovi, nositelji, potencijalni provoditelji, mogući izvori financiranja te poveznica s drugim akcijama. Analizirano je i provjereno jedanaest prioriteta akcijskih planova koji se odnose na nacionalne parkove za čije provođenje su bili nadležni Ministarstvo, Zavod ili javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima. Revizijom je utvrđeno da su od jedanaest prioriteta akcijskih planova, dva u cijelosti ostvarena, četiri su djelomično ostvarena, a pet planova nije ostvareno.

Revizijom je utvrđeno da se ostvarenje dva prioriteta akcijska plana odnosi na:

- dovršenje započete revizije postojećih zaštićenih područja i
- omogućavanje sustavnog sudjelovanja zainteresirane javnosti u procesu proglašenja novih zaštićenih područja te procesu razvoja dokumenata upravljanja pojedinih zaštićenih područja putem jasno definiranih konzultacijskih procesa.

Ministarstvo kontinuirano od 2010. provodi aktivnosti vezane uz reviziju postojećih zaštićenih područja. Na temelju odredbi Zakona o zaštiti prirode Ministarstvo vodi Upisnik zaštićenih područja. Tijekom revizije postojećih zaštićenih područja, Ministarstvo je kontroliralo dokumentaciju (u papirnatom obliku) koja se čuva u Upisniku za sva zaštićena područja te je predmetna dokumentacija pohranjena i u elektronsku bazu podataka (Upisnik zaštićenih područja) koja bi se trebala objaviti na web stranici Ministarstva i postati javno dostupna.

Javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima omogućile su zainteresiranoj javnosti sudjelovanje u postupku proglašenja novih zaštićenih područja, kao i u svim drugim postupcima vezanim uz upravljanje zaštićenim područjima.

Vezano uz djelomično ostvarenje četiri prioriteta akcijskih planova utvrđena Strategijom, revizijom je utvrđeno da je:

- djelomično obavljena standardizacija izvješća i akata nacionalnih parkova i parkova prirode
- djelomično proveden Nacionalni program za uspostavu integralnog protupožarnog nadzornog sustava u nacionalnim parkovima i parkovima prirode
- obavljena izrada i donošenje prostornih planova za pojedine nacionalne parkove i parkove prirode koji ih nisu imali te
- da su izrađeni i doneseni planovi upravljanja za pojedine nacionalne parkove i parkove prirode.

Ministarstvo je standardiziralo godišnje programe zaštite, očuvanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka, a djelomično je standardiziralo i izvješća o provedbi navedenih godišnjih programa. Prema odredbama Zakona o zaštiti prirode (koji se primjenjuje od srpnja 2013.), potrebno je donijeti nove podzakonske akte za javne ustanove nacionalnih parkova i parkova prirode.

Od četiri nacionalna parka obuhvaćena revizijom, u dva nacionalna parka (Mljet i Paklenica) su uspostavljeni integralni protupožarni nadzorni sustavi (između ostalog su postavljene i telemetrijske kamere u cilju ranog otkrivanja požara), a sve javne ustanove redovno provode aktivnosti protupožarne zaštite u skladu sa zakonskim obvezama.

Za pojedine nacionalne parkove (koji nisu bili predmet revizije) nisu doneseni prostorni planovi (ili nisu donesene izmjene prostornih planova), jer je za njihovo donošenje i obavljanje prethodnih aktivnosti nadležno drugo ministarstvo (Ministarstvo prostornog uređenja i graditeljstva).

Javne ustanove nacionalnih parkova Paklenica i Krka su izradile i donijele planove upravljanja, za Nacionalni park Kornati je izrađen nacrt plana upravljanja, dok je Javna ustanova Nacionalni park Mljet tek započela s izradom plana upravljanja.

Nadalje, revizijom je utvrđeno da pet prioriteta akcijskih planova nije ostvareno, odnosno da nije:

- obavljena izmjena i dopuna zakona o proglašenju nacionalnih parkova, na temelju revizijom utvrđenih prioriteta, niti proveden postupak proglašenja nacionalnih parkova te izvršenje uknjižbe u zemljišne knjige
- objavljen Upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti na internetskoj stranici nadležnog Ministarstva
- provedeno kadrovsko jačanje stručnih i nadzornih službi javnih ustanova
- uspostavljen jedinstveni sustav naplate ulaznica u nacionalnim parkovima te
- izrađena objedinjena baza podataka o zaštićenim područjima u integralni Informacijski sustav zaštite prirode dostupan zainteresiranoj javnosti niti osigurano povezivanje s Informacijskim sustavom zaštite okoliša (ISZO).

Za navedena odstupanja od planiranih aktivnosti Ministarstvo je dalo pisano obrazloženje u kojem je navedeno da je Ministarstvo tijekom 2010. pokrenulo suradnju s Državnom geodetskom upravom s ciljem određivanja granica zaštićenih područja na katastarskim podlogama kako bi se omogućio upis u katastar i zemljišne knjige, te da je proveden Pilot projekt za pojedina zaštićena područja (Park-šuma Trakošćan i Posebni rezervat geografsko-botanički Đurđevački pijesci), dok nacionalni parkovi i druga zaštićena područja nisu uključena u ovaj projekt. Nadalje je navedeno da će Ministarstvo ovisno o raspoloživim financijskim sredstvima, pristupiti detaljnom određivanju granica nacionalnih parkova na katastarskim podlogama, jer je većina zaštićenih područja proglašena od 1949. do 1965. Revizija i konsolidacija navedenih podataka omogućit će rješavanje imovinsko-pravnih i drugih pitanja vezanih uz zaštićena područja te osigurati sudionicima⁹ preduvjete potrebne za pokretanje raznih inicijativa.

⁹ Sudionici u ovom smislu su vlasnici zemljišta, javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjem i druge pravne i fizičke osobe

Također, Ministarstvo navodi da je planirano objavljivanje bitnih konsolidiranih prostornih podataka na internetskim stranicama kako bi se omogućila njihova dostupnost svim zainteresiranim pravnim i fizičkim osobama.

Ministarstvo je tijekom 2010., 2011. i 2012. provodilo sustavnu reviziju Upisnika zaštićenih područja, pri kojoj se nastojalo u najvećoj mogućoj mjeri, otkloniti pogreške i upotpuniti bazu novim podacima. Također, u dogovoru s nadležnim javnim ustanovama Ministarstvo planira u narednom razdoblju, obaviti detaljnu reviziju svakog pojedinog zaštićenog područja. Objava Upisnika zaštićenih područja do sada nije izvršena zbog problema tehničke naravi. Naime, serveri na kojima su pohranjeni podaci i baze podataka Uprave za zaštitu prirode, pa tako i Upisnik, se još uvijek nalaze u Ministarstvu kulture koje je do konca 2011. bilo nadležno za zaštitu prirode.

Ministarstvo nije obavljalo aktivnosti jačanja stručnih i nadzornih službi javnih ustanova, jer u državnom proračunu nisu bila osigurana sredstva za zapošljavanje novih djelatnika. Stručne i nadzorne službe javnih ustanova u razdoblju od 2010.-2012. kadrovski su jačane isključivo na temelju raspoloživih vlastitih prihoda pojedine javne ustanove.

Ministarstvo nije uspostavilo jedinstveni sustav naplate ulaznica u nacionalnim parkovima, ali je izvršilo analizu postojećeg sustava naplate. Razmatrano je nekoliko modela jedinstvenog sustava naplate ulaznica, ali do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.) nije donesena konačna odluka.

O uspostavi navedenog sustava su obavljani razgovori s Ministarstvom turizma i Ministarstvom pomorstva, prometa i infrastrukture u dijelu koji se odnosi na sustav naplate ulaznica na moru.

Vezano uz baze podataka, revizijom je utvrđeno da Zavod nije do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.), objedinio sve baze podataka o zaštićenim područjima u integralni Informacijski sustav zaštite prirode koji bi bio dostupan zainteresiranoj javnosti i povezo ga s Informacijskim sustavom zaštite okoliša (ISZO), ali da se na tome intenzivno radi.

Državni ured za reviziju je ocijenio da je došlo do značajnih odstupanja u provedbi akcijskih planova utvrđenih Strategijom. Pet prioritarnih akcijskih planova koje se odnose na nacionalne parkove nije ostvareno, od čega je za četiri akcijska plana bilo zaduženo Ministarstvo, a za jedan Zavod. Četiri akcijska plana su djelomično ostvarena, od čega je za tri akcijska plana bilo zaduženo Ministarstvo zaštite prirode i okoliša i javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima, a za jedan Ministarstvo prostornog uređenja i graditeljstva.

Državni ured za reviziju predlaže u što kraćem roku, objavu Upisnika zaštićenih područja, uspostavljanje integralnog informacijskog sustava zaštite prirode te jedinstvenog sustava naplate ulaznica u nacionalnim parkovima. Isto tako, predlaže poduzeti aktivnosti radi jačanja stručnih i nadzornih službi javnih ustanova, u cijelosti obaviti standardizaciju izvješća i akata nacionalnih parkova te provesti Nacionalni program za uspostavu integralnog protupožarnog nadzornog sustava u svim nacionalnim parkovima.

S obzirom da većina akcijskih planova za nacionalne parkove koji su bili utvrđeni Strategijom nije ostvarena te da je od donošenja Strategije prošlo više od pet godina, Državni ured za reviziju je mišljenja da je potrebno poduzeti moguće mjere i aktivnosti kako bi se proveli usvojeni akcijski planovi prije donošenja nove strategije, odnosno ostvarili postavljeni ciljevi

Plan upravljanja nacionalnim parkom određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva. Provodi se na temelju godišnjih programa nacionalnog parka.

- Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Paklenica

Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Paklenica se provodi na temelju Plana upravljanja Nacionalnim parkom Paklenica koji je donesen 2007.

Navedenim Planom su utvrđena četiri temeljna cilja upravljanja: Očuvanje krajobrazne i biološke raznolikosti, Razvoj sustava posjećivanja i ponude Nacionalnog parka Paklenica, Razvoj infrastrukture i Zaštita i očuvanje kulturne baštine.

Kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi, doneseno je jedanaest prioriteta akcijskih planova koji se trebaju provoditi od 2008. do 2017.

Utvrđeni su sljedeći prioritetni akcijski planovi: Očuvanje šumskih ekoloških sustava, Zaštita travnjaka, Zaštita i praćenje stanja (monitoring) divokoze, Ponovno uvođenje u prirodu (reintrodukcija) bjeloglavog supa, Praćenje Špilje Manita peč, Obogaćivanje kvalitete ponude za penjače/alpiniste, Razvijanje sustava interpretacije i edukativnih programa, Zaštita i vrednovanje kanjona Male Paklenice, Infrastruktura za osobe s posebnim potrebama, Nove ekološki prihvatljive tehnologije (posebno prilagoditi uređaje za pročišćavanje otpadnih voda u planinarskom domu) i Revitalizacija kulturnog naslijeđa.

Revizijom je utvrđeno da je od jedanaest akcijskih planova, sedam ostvareno ili je ostvarenje u tijeku (Očuvanje šumskih ekoloških sustava, Zaštita i monitoring divokoze, Praćenje Špilje Manita peč, Obogaćivanje kvalitete ponude za penjače/alpiniste, Razvijanje sustava interpretacije i edukativnih programa, Zaštita i vrednovanje kanjona Male Paklenice i Revitalizacija kulturnog naslijeđa).

Dva akcijska plana (Zaštita travnjaka i Nove ekološki prihvatljive tehnologije) su djelomično ostvarena, zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa (nisu sređene zemljišne knjige te nije napravljena nova katastarska izmjera, posebno privatnih terena i posjeda), nedovoljnih financijskih sredstava i nedovoljnog broja djelatnika u stručnoj

službi Javne ustanove Nacionalnog parka Paklenica.

Akcijski plan Infrastruktura za osobe s posebnim potrebama nije ostvaren, jer još uvijek nisu završeni radovi na muzejsko – posjetiteljskom centru u podzemnim tunelima i nije se pristupilo uređenju pročelja. Ovaj akcijski plan trebat će prolongirati do završetka svih radova.

Jedini akcijski plan od kojeg je Javna ustanova Nacionalni park Paklenica za sada odustala je Reintrodukcija bjeloglavog supa. Razlozi su nedovoljna financijska sredstva i nedostatak hrane za bjeloglave supove. Uključivanjem u projekt REWILDING EUROPE predviđa se povećati brojnost autohtonih životinja koje bi mogle biti hrana supovima, pa bi se na taj način planiralo ostvarenje navedenog plana u budućnosti.

Prema Zakonu o zaštiti prirode, plan upravljanja nacionalnim parkom se provodi na temelju godišnjeg programa nacionalnog parka. Godišnji programi Nacionalnog parka Paklenica za 2010., 2011. i 2012. su doneseni na temelju ciljeva utvrđenih planom upravljanja. Jedini projekt koji nije obuhvaćen planom upravljanja, a planiran je godišnjim programom je Geološka istraživanja Nacionalnog parka Paklenica, pripreme za izradu geološkog vodiča. Ovaj projekt je planiran zbog nedovoljne istraženosti bogate geološke baštine čijim boljim upoznavanjem se pruža mogućnost boljeg očuvanja krajobrazne i geološke raznolikosti parka. Isto tako navedena istraživanja su bila potrebna zbog uspostavljanja budućeg Muzeja Velebita radi prezentacije geološke baštine te prikupljanja uzoraka za buduću geološku zbirku.

Revizijom je utvrđeno da planirane aktivnosti koje nisu ostvarene nisu utjecale na zaštitu prirode i bioraznolikosti na području nacionalnog parka, jer je broj jedinki promatranih ugroženih vrsta (suri orao, orao zmijar, sivi siokol, eja livadarka, divokoza i drugo) relativno stalan¹⁰, dok je broj jedinki invazivne vrste (španjolski vrbac) u opadanju. Također, stanje šumskih

¹⁰ Prema podacima iz baze podataka Javne ustanove Nacionalni park Paklenica, dobivenih na temelju monitoringa, broj divokoza je u laganom porastu, a brojnost sivog sokola lagano opada.

i livadnih staništa koje se redovito prati je prema provedenim istraživanjima odlične kvalitete, a indeks bioraznolikosti (Shannon-Weinerov indeks) koji je primjenjivan u istraživanjima ptica pokazuje visoku raznolikost ptica gnjezdarica.

Na temelju činjenica utvrđenih tijekom revizije, Državni ured za reviziju je ocijenio da je Javna ustanova Nacionalni park Paklenica učinkovito poduzimala potrebne mjere zaštite na području nacionalnog parka.

Državni ured za reviziju je mišljenja da se mjere zaštite mogu još poboljšati na način da se osiguraju financijska sredstva i uspostavi suradnja s drugim institucijama za ponovno uvođenje nestale vrste na području nacionalnog parka (reintrodukcija bjeloglavog supa). Nadalje, ocjenjuje se da bi zaštita prirode i bioraznolikosti bila učinkovitija kada bi nadležne institucije riješile imovinsko-pravne odnose na području Nacionalnog parka Paklenica.

Isto tako, s obzirom da je problem zaštite i očuvanja georaznolikosti, odnosno geobaštine njezina neobnovljivost (lakoća oštećivanja i uništavanja te trajnog nestanka), Državni ured za reviziju predlaže javnoj ustanovi Nacionalni park Paklenica nastaviti s istraživanjima geobaštine, odnosno izmjenama i/ili dopunama plana upravljanja obuhvatiti aktivnosti u koje spadaju stručna i znanstvena istraživanja i medijska promidžba geobaštine.

- Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Krka

Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Krka provodi se na temelju Plana upravljanja Nacionalnim parkom Krka, koji je donesen početkom 2011.

Navedenim Planom upravljanja je utvrđeno osam temeljnih ciljeva upravljanja: Zaštita i očuvanje staništa i svojti, Kulturna baština, Sudjelovanje javnosti, Marketing, promocija, prezentacija i edukacija, Sustav posjećivanja, Institucionalno jačanje, Pravna regulativa i Vlasnički odnosi.

Prilikom utvrđivanja temeljnih ciljeva upravljanja doneseno je 58 prioriteta kratkoročnih i dugoročnih akcijskih planova

koje javna ustanova predviđa provesti od 2011. do 2020.

Akcijske planove je predviđeno provoditi kroz redovite godišnje programe Nacionalnog parka Krka. Godišnjim programom za 2012., obuhvaćene su aktivnosti predviđene planom upravljanja uz manje izmjene predviđenih financijskih sredstava i vremenskih okvira realizacije, zbog očekivanih problema pri rješavanju imovinsko-pravnih odnosa i procesa ishodovanja građevnih dozvola.

Revizijom je utvrđeno da je godišnji program donesen na temelju ciljeva utvrđenih Planom upravljanja iz 2011., osim što nije planirano praćenje stanja endemičnih i ugroženih svojti pojedinih vrsta staništa i svojti (monitoring). Godišnje aktivnosti su planirane u skladu s Planom upravljanja i ostvarena je većina planiranih aktivnosti.

Posebno se dosta ulagalo u izobrazbu djelatnika i lokalnog stanovništva te promociju parka i marketing putem tiskanih materijala i medija. Za prirodoslovnu zbirku su izrađeni idejni i izvedbeni projekti gradnje lifta i sustava hlađenja koji će se prijaviti za financiranje iz Strukturnih fondova Europske unije. Završena je gradnja staze od Stinica do Oziđane pećine koja je financirana sredstvima Svjetske banke, a za Oziđanu pećinu izrađene su dvije skulpture i u izradi je izvedbeni projekt uređenja arheološke zbirke.

Od ciljeva upravljanja definiranih planom upravljanja vezano za sustav posjećivanja, tijekom 2012. je dovršena i otvorena ispostava u Drnišu i dogradnja garaže u Bilicama. U tijeku je projekt određivanja prihvatnog kapaciteta posjetitelja nacionalnog parka, završen je natječaj za arhitektonsko rješenje informativno-prihvatnog centra na Lozovcu i izrađeno je idejno rješenje postavljanja ograde oko Centra Puljani.

Uglavnom su provedene sve planirane prioritetne aktivnosti kroz realizaciju brojnih projekata vezanih za inventarizaciju i znanstvena istraživanja.

Zaštita šuma i vodenih ekosustava je ostvarena putem istraživanja štetnosti patogene gljive na alepskom boru i informiranjem posjetitelja o posebnostima

šumskih ekosustava na području parka i važnosti njihovoga očuvanja i uređenjem dijela protupožarnih putova.

Izrađen je idejni projekt za postavljanje telemetrijskog protupožarnog video sustava, a izrada izvedbenog projekta, ishodovanje dozvola i izvedba, zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, odgođena je za naredno razdoblje.

Zaštita i očuvanje travnjaka i livada u 2012. se provodila u okviru projekta Procjena i valorizacija zapuštenih staništa s područja Nacionalnog parka Krka pogodnih za revitalizaciju.

Zaštita i očuvanje vodenih ekosustava je provedena u okviru projekata Istraživanje prirodnih značajki i procjena antropogenog utjecaja na kvalitetu ekosustava rijeke Krke na području Visovačkog jezera, Utjecaj hidroelektrane Miljacka na ekosustav jezera Brljan i Uloga obraštajne zajednice alga i inventarizacija mahovina u fitogenoj sedri. Isto tako, kontinuirano se pratio hidrološki režim voda, rad hidroelektrana i ispitivala se zdravstvena ispravnost voda na području Nacionalnog parka Krka.

Na području zaštite i očuvanja biljnih i životinjskih vrsta tijekom 2012. završeni su projekti Istraživanje makrozoobentosa jezera Brljan i Visovačkog jezera, Inventarizacija i vrednovanje lihenoflore Nacionalnog parka Krka, Terensko istraživanje rasprostranjenja šumske vegetacije Nacionalnog parka Krka i Očuvanje autohtonih salmonidnih riba rijeke Krke, a započeti su projekti Faunističke značajke skakavaca (Insecta: Orthoptera) Nacionalnog parka Krka, Izrada entomološke zbirke i nadopune faunističkih podataka za skupine leptira (Lepidoptera) i tulara (Trichoptera), Faunističke i ekološke značajke obalčara (Insecta: Plecoptera), Inventarizacija sisavaca te njihova zemljopisna raščlamba. Također je završen projekt ugroženost, status i kartiranje flore dijela Nacionalnog parka Krka (unutar granica prije 1997.).

U okviru očuvanja tradicionalnog krajobraza pokrenut je projekt popisa posjednika čestica poljoprivrednog zemljišta u nacionalnom parku. Tijekom 2012. završena je obnova vodenica (mlinica) "Nova

kuća" I i II i obnova tupe i koša na Skradinskom buku.

Od ciljeva upravljanja vezano za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa tijekom 2011. u GIS-bazi (geografski informacijski sustav) ažuriran je popis zemljišnih čestica na području nacionalnog parka i napravljen je parcelacijski elaborat čestica u Centru Puljani.

Projekt vrednovanja i očuvanja krajobraza, zbog nedostatka stručnjaka i dodatnih konzultacija, odgođen je za 2013., a do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.) nije realiziran. Isto tako je odgođena Selektivna sječa makrovegetacije na slapovima i neki manji projekti vezani za speleološka istraživanja.

Pojedine aktivnosti na području Nacionalnog parka Krka nisu bile planirane planom upravljanja, a planirane su u godišnjem programu za 2012. i to: Organizacija glazbenih događaja zbog velikog zanimanja lokalnog stanovništva, Izrada reljefa za slijepe i slabovidne osobe te sanacije i rekonstrukcije u cilju otvaranja novih ulaza u nacionalni park.

Nisu ostvarene aktivnosti vezane za Projekt vrednovanja i očuvanja krajobraza, Selektivnu sječicu makrovegetacije na slapovima i neki manji projekti vezani za speleološka istraživanja koji su, zbog nedostatka stručnjaka i dodatnih konzultacija, odgođeni za 2013., a do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.) nisu realizirani. Isto tako, odgođen je projekt praćenja šumskih ekosustava i studija utvrđivanja prihvatnog kapaciteta posjetitelja. Praćenje stanja (monitoring) se još uvijek ne provodi, dok je izrada studije o prihvatnom kapacitetu posjetitelja u tijeku (listopad 2013.).

Na temelju činjenica utvrđenih tijekom revizije, Državni ured za reviziju je ocijenio da je Javna ustanova Nacionalni park Krka djelomično učinkovito poduzimala potrebne mjere zaštite na području nacionalnog parka.

Naime, provedena je većina planiranih aktivnosti vezanih za zaštitu i očuvanje bioraznolikosti, ali javna ustanova nije pratila stanje endemičnih i ugroženih vrsta (monitoring), što je neophodno kako bi se na temelju praćenja stanja i kretanja vrsta pravodobno poduzele mjere zaštite ukoliko se

utvrdi da broj jedinki promatrane vrste opada (primjerice zbog nekog negativnog utjecaja), što je detaljnije opisano u okviru točke Izvješća - Inventarizacija, monitoring i istraživački radovi u nacionalnim parkovima. Isto tako, nisu planirane niti poduzimane aktivnosti za uklanjanje ili sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta na području Nacionalnog parka Krka, što je detaljnije opisano u okviru točke Izvješća - Invazivne strane vrste i zaštita prirode u nacionalnim parkovima.

Kako bi očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti bilo učinkovitije, Državni ured za reviziju predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Krka poduzeti aktivnosti kako bi se proveli planirani projekti vezano za vrednovanje i očuvanje krajobraza i praćenje šumskih ekosustava koji su važni za očuvanje bioraznolikosti na području nacionalnog parka. Nadalje, predlaže se planirati i provoditi praćenje stanja (monitoring) staništa endemičnih i ugroženih svojti te aktivnosti za uklanjanje ili sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta na području Nacionalnog parka Krka.

- Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Kornati

Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Kornati se provodi na temelju godišnjih programa Nacionalnog parka Kornati. Naime, Javna ustanova Nacionalni park Kornati je izradila nacrt plana upravljanja, ali do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.), plan upravljanja nije donesen.

Na području Nacionalnog parka Kornati svi poslovi se obavljaju na moru i pomoću plovila čime je proces rada višestruko skuplji u odnosu na druga zaštićena područja zbog visokih troškova goriva i održavanja plovila. Zbog navedenog je otežan nadzor, ali i komunikacija s posjetiteljima i drugim korisnicima parka. Javna ustanova ne ostvaruje značajne vlastite prihode zbog čega se ne planiraju posebno veliki i skupi projekti. Isto tako, javna ustanova se stalno suočava i s velikom količinom dopluta log otpada iz južnog dijela

Jadrana. Akcije čišćenja se redovito provode, ali bez trajnih rezultata, jer se nakon svakog jačeg vjetrova s juga, u zatvorenim uvalama nakupljaju nove količine otpada.

Revizijom godišnjih programa i izvješća o ostvarenju navedenih programa od 2010. do 2012. je utvrđeno da djelatnici Javne ustanove Nacionalni park Kornati aktivno poduzimaju mjere zaštite, ali se dio aktivnosti planiranih u godišnjim programima ne ostvaruje uglavnom zbog neriješene granice pomorskog dobra, nedovoljnih financijskih sredstava potrebnih za njihovo provođenje te nedovoljnog broja djelatnika.

Tijekom 2012. u Nacionalnom parku Kornati nisu ostvareni planirani radovi na rekonstrukciji suhozida i održavanju puteva i staza, publiciranje biltena i brošura o kornatskim podmorju, inventarizacija ciljanih vrsta i revitalizacija slatkovodne lokve u polju Tarac, uspostava sustava praćenja fizikalno-kemijskih parametara morske vode i uspostava sustava praćenja stanja vegetacije kamenjarskog pašnjaka te utvrđivanje vrsta i brojnosti šišmiša. Uspostava sustava praćenja stanja ribljeg fonda nije obavljena, jer nije dobiveno dopuštenje Ministarstva, a izrada glavnog projekta za rekonstrukciju rive posjetiteljskog centra „Vrulje“ je kasnila (pokrenut je postupak za ishodovanje lokacijske dozvole). Tiskanje Plana upravljanja je predviđeno nakon dobivanja suglasnosti Ministarstva.

Druge planirane aktivnosti u Nacionalnom parku Kornati su ostvarene. Odnose se na Kartiranje morskih staništa prema Direktivi o staništima Europske unije - naselja alge Posidonija oceanica, Uspostavu sustava praćenja stanja naselja Posidonije, Praćenje stanja populacije dobrog dupina, Evidentiranje nalaza morskih kornjača, Istraživanje stanja koraligena, Batimetrijsko-biocenološko istraživanje morskog dijela parka, Evidentiranje nalaza periske, Realizacija projekta Očuvanje bioraznolikosti Nacionalnog parka Kornati, Utvrđivanje brojnosti i rasprostranjenosti ptica, Izrada sedimentološke (granulometrijske) karte podmorja, Uklanjanje alepskog bora, Nadzor pojave i širenja algi iz roda Caulerpa i drugih invazivnih vrsta, Rekognosciranje i

konzervacija utvrde Tureta te ranokršćanske bazilike kod polja Tarac, Rekonstruiranje suhozida, Postavljanje poučne staze na otočiću Vela Panitula te Pomoć lokalnom stanovništvu u prijevozu maslina iz Kornata u Murter.

Revizijom je utvrđeno da je broj jedinki promatranih ugroženih vrsta (sivi sokol, morski vranac, dobri dupin, glavata želva, plemenita periska i druge) stalan i ne pokazuje trend opadanja. Broj jedinki invazivne vrste *Caulerpa racemosa* također nije u porastu (nalazi se na četiri lokacije na pješčarskom dnu mora, ali predstavlja veliku prijetnju prirodnim vrstamaorskog ekosustava). Alepski bor koji je također invazivna vrsta se širi i sprječava širenje druge vegetacije. U razdoblju obuhvaćenom revizijom, provodio se monitoring invazivnih vrsta i akcije uništavanja alepskog bora, ali nisu obavljane akcije uklanjanja alge *Caulerpe* (provedene su u ranijim godinama). Još uvijek nije riješeno pitanje velikih količina otpada koje nanose morske struje te problem septičkih jama restorana na području nacionalnog parka. Stanje jedinstvenih prirodnih staništa utvrđeno monitoringom, primjerice karbonatnih stijena, obalnih i slanih staništa je nepromijenjeno, dok su promjene zapažene kod naselja alge *Posidonija* koja je važna za opstanak brojnih vrstaorskog ekosustava (promjene na mjestima sidrišta), koraligenskih zajednica (zbog rasta temperature mora, ribolovnih mreža te ilegalnog sakupljanja koralja) te submediteranskih suhih travnjaka (zapažena sukcesija vegetacije).

Na temelju činjenica utvrđenih tijekom revizije, Državni ured za reviziju je ocijenio da je Javna ustanova Nacionalni park Kornati, zbog nedostatka financijskih sredstava, djelomično učinkovito poduzimala potrebne mjere zaštite na području nacionalnog parka. Kako bi očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti bilo učinkovitije, Državni ured za reviziju predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Kornati poduzeti aktivnosti kako bi se osigurala financijska sredstva te proveli planirani projekti vezano za inventarizaciju ciljanih vrsta i revitalizaciju slatkovodne lokve u polju Tarac, uspostavu sustava

praćenja fizikalno-kemijskih parametara morske vode, uspostavu sustava praćenja stanja vegetacije kamenjarskog pašnjaka, sustava praćenja stanja ribljeg fonda te utvrđivanje vrsta i brojnosti šišmiša. Nadalje, predlaže se planirati i provoditi sustavno praćenje stanja (monitoring) i aktivnosti za uklanjanje ili sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta na području Nacionalnog parka Kornati.

- Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Mljet

Očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti u Nacionalnom parku Mljet se provodi na temelju godišnjih programa Nacionalnog parka Mljet. Prema godišnjim programima i izvješćima o radu javne ustanove, očuvanost Nacionalnog parka Mljet je prilično visoka. U provođenju zaštite prirode i bioraznolikosti Javna ustanova Nacionalni park Mljet, pored problema neriješenih imovinsko-pravnih odnosa na nekretninama, suočava se i s problemom neriješene granice pomorskog dobra zbog čega je često dolazilo do preklapanja nadležnosti Ministarstva za zaštitu okoliša i prirode, Ministarstva turizma i Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture.

Također, zbog neriješene granice pomorskog dobra, još uvijek nije primjenjiv prostorni plan Nacionalnog parka Mljet koji je donesen 2001. Isto tako, najveća oštećenja obale (bespravna gradnja) na području nacionalnog parka su nastala u zoni pomorskog dobra, a uočena je i sporost nadležnih inspekcijskih službi. Podmorje je osiromašeno ribom i rakovima, zbog velikog izlova tijekom turističke sezone. Nacionalni park Mljet je specifičan, jer u njemu živi 350 stanovnika u naseljima koja se nalaze na području nacionalnog parka, što predstavlja prepreku učinkovitoj zaštiti. Isto tako, još uvijek nije riješeno pitanje vodovoda i odvodnje otpadnih voda u svim naseljima u Nacionalnom parku Mljet. Koncem 2010., započela je prva faza izgradnje sustava javne odvodnje. Javna ustanova Nacionalni park Mljet se stalno suočava i s velikom

količinom dopluta log otpada iz Albanije, Italije, Turske, Grčke i Egipta.

Problem ovog otpada je gotovo u potpunosti riješen izgradnjom brane od armirano-betonskih stupova između kojih su postavljeni elementi s dvostrukim redom željeznog pletiva. Javna ustanova obavlja čišćenje i odvoz ovog otpada.

Od aktivnosti planiranih prema godišnjem programu Nacionalnog parka Mljet za 2012., nisu obavljene sljedeće aktivnosti, odnosno nije donesen plan upravljanja, nisu obavljane aktivnosti praćenja brojnosti i gustoće plemenite periske te nije izrađena vegetacijska karta Nacionalnog parka Mljet, a obavljene su aktivnosti na Istraživanje i znanstvenu valorizaciju kvartarnih značajki Spila nad Procjepom, Istraživanje Utjecaj temperaturnih promjena na naselja koralja u koraligenskoj zajednici na strmcima u Nacionalnom parku Mljet, Monitoring ornitofaune u Nacionalnom parku Mljet te prstenovanje Morskog vranca i Sredozemnog galeba, Monitoring šumskih ekosustava, Ispitivanje uloge biološke aktivnosti i fizikalno-kemijskih uvjeta u precipitaciji aragonita u vodenom sustavu Mljetskih jezera, istraživanje podvodnih arheoloških lokaliteta te Istraživanje dinamike morskih struja u Velikom jezeru.

Godišnjim programom za 2012. nije bio planiran, a obavljen je monitoring livada Posidonie oceanice u akvatoriju Nacionalnog parka Mljet.

Revizijom je utvrđeno da Javna ustanova Nacionalni park Mljet nije definirala najvažnije negativne utjecaje (prijetnje) na području nacionalnog parka, nije provodila praćenje stanja (monitoring) staništa ugroženih svojti niti monitoring ribljeg fonda, jer baze podataka o biljnim, životinjskim i gljivnim vrstama nisu ažurirane na području nacionalnog parka (što je detaljnije opisano u točki Izvješća - Inventarizacija, monitoring i istraživački radovi na području nacionalnih parkova i točki Izvješća - Informacijski sustav zaštite prirode i baze podataka na području nacionalnih parkova).

Na temelju činjenica utvrđenih tijekom revizije, Državni ured za reviziju je ocijenio da je Javna ustanova Nacionalni park Mljet djelomično učinkovito poduzimala potrebne mjere zaštite na području nacionalnog parka.

S obzirom na specifičnost Nacionalnog parka Mljet koji na svom području ima više naselja u kojem žive stanovnici otoka, Državni ured za reviziju predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Mljet, u suradnji s drugim nadležnim institucijama, poduzimanje aktivnosti za rješavanje pitanja vodovoda i odvodnje otpadnih voda u naseljima te rješavanje problema prekomjernog ulova ribe i rakova na području parka u vrijeme turističke sezone. Kako bi očuvanje prirode i zaštita bioraznolikosti bilo učinkovitije, Državni ured za reviziju predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Mljet poduzeti aktivnosti kako bi se proveli planirani projekti vezano za donošenje plana upravljanja, praćenja brojnosti i gustoće plemenite periske te izradu vegetacijske karte Nacionalnog parka Mljet. Nadalje, predlaže se ažurirati baze podataka o biljnim, životinjskim i gljivnim vrstama te planirati i provoditi praćenje stanja (monitoring) staništa ugroženih svojti i ribljeg fonda na području Nacionalnog parka Mljet.

Prijetnje koje mogu utjecati na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti na području nacionalnih parkova

Republika Hrvatska je jedna od najbogatijih zemalja Europe u bioraznolikosti zbog svog specifičnog geografskog položaja. Smještena je na razmeđu nekoliko biogeografskih regija te zbog toga ima karakteristične ekološke, klimatske i geomorfološke uvjete. Velika raznolikost kopnenih, morskih i podzemnih staništa rezultirala je bogatstvom vrsta i podvrsta sa znatnim brojem endema. U Republici Hrvatskoj se nalazi znatan dio populacije mnogih vrsta ugroženih na europskoj razini.

Zavod vodi Informacijski sustav zaštite prirode koji objedinjava stručne i znanstvene podatke o bioraznolikosti i zaštiti prirode.

Prema podacima iz Zavoda, u listopadu 2013. Poznato je oko 39 200 svojti (vrsta i podvrsta), a pretpostavljeni broj je znatno veći i iznosi između 50 000 i 100 000. Navedeno ukazuje na nedovoljnu istraženost hrvatske flore, mikroflore i faune. Primjerice, poznato je 5 636 biljnih svojti, 7 800 životinjskih svojti, 246 vrsta ptica gnjezdara, 153 vrste slatkovodnih riba, 452 vrste morskih riba, ali je njihov pretpostavljeni broj znatno veći.

Prema podacima iz Zavoda, usprkos visokoj vrijednosti prirode u Republici Hrvatskoj, mnoge njezine komponente su izrazito ugrožene. Stoga, Zavod vodi i izrađuje takozvani Crveni popis ugroženih biljaka i životinja u Republici Hrvatskoj. Glavna je svrha Crvenog popisa usmjeriti pozornost državnih, znanstvenih institucija, nevladinih organizacija i šire javnosti na vrste koje se smatraju ugroženima i potrebu poduzimanja mjera kako više ne bi bile ugrožene, odnosno na temelju navedenog popisa, utvrđuju se prioritete u izradi i provedbi planova za zaštitu ugroženih vrsta. Najugroženije su slatkovodne ribe, gmazovi, vodozemci, vretenca i ptice. U vrijeme obavljanja revizije (listopad 2013.), na crvenom popisu se nalaze 1 254 ugrožene svojte. Pored Crvenog popisa, objavljene su i Crvene knjige (vaskularne flore, vodozemaca i gmazova, sisavaca, slatkovodnih riba, vretenaca, morskih riba, gljiva i špiljske faune Republike Hrvatske).

Cilj revizije je ocijeniti učinkovitost sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima. U tu svrhu, Državni ured za reviziju je pregledao dokumentaciju na području javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima te dokumentaciju u Zavodu i Ministarstvu.

Podaci su prikupljeni od javnih ustanova putem upitnika, a od Ministarstva i Zavoda putem unaprijed sastavljenih pitanja na koje su nadležne institucije dale pisane odgovore i popratnu dokumentaciju. Državni ured za reviziju je prikupio i analizirao podatke, koji su korišteni za ocjenu učinkovitosti sustava očuvanja prirode i bioraznolikosti.

Analizom izvješća o ostvarenju godišnjih programa nacionalnih parkova, utvrđeno je više prijetnji koje mogu utjecati na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima.

Na području nacionalnih parkova Kornati, Krka, Mljet i Paklenica su utvrđene sljedeće prijetnje:

- neriješeni imovinsko-pravni odnosi (Krka, Mljet i Paklenica)
- bespravno sagrađeni objekti, ne poštuju se prostorni plan (Kornati i Mljet)
- prostorni plan nije izmijenjen u skladu s promjenama granica nacionalnog parka (Krka)
- neriješeno pitanje granice pomorskog dobra (Kornati, Mljet)
- nepostojanje zaštitnog pojasa oko područja nacionalnog parka (Kornati, Mljet i Krka)
- granica nacionalnog parka: nejasno označena granica zaštićenog područja (Kornati, Mljet i Krka); granica zaštićenog područja nije primjerena za zaštitu vrsta i staništa – trebalo bi je proširiti (Krka, Paklenica)
- aktivnosti drugih pravnih osoba na području parka: hidroelektrane i vodovodi koji utječu na regulaciju vodotoka te prijete ugroženim vrstama slatkovodnih riba (Krka)
- zaštita od požara: nema prosjeka u šumama (Krka i Paklenica), protupožarne metode koje se ponekad koriste su invazivne – slana voda i retardanti, a na rubnim dijelovima se pile stabla (Paklenica)
- smeće: naplavine smeća putem morskih struja (Kornati i Mljet), smeće od urbanizacije u uzvodnim tokovima rijeke (Krka) i kruti opad (Mljet i Krka)
- kanalizacija i otpadne vode: kućna kanalizacija i septičke jame (Mljet i Paklenica), kanalizacija i otpadne vode iz ugostiteljskih objekata (Kornati, Paklenica) i kanalizacija zbog blizine urbanih mjesta (Krka)
- korištenje nedozvoljenih alata u ribolovu (Krka, Kornati, Mljet) i/ili nepoštivanje dozvoljene količine ulova (Kornati i Mljet)

- krivolov (Krka i Paklenica) ili se lovci ne pridržavaju zaštitnog pojasa oko područja nacionalnog parka (Paklenica)
- sukcesija vegetacije: zbog zaraštavanja livada ili polja u šume (Krka, Mljet, Paklenica) te zbog širenja alepskog bora (Kornati)
- pojava invazivnih vrsta: alga caulerpa racemoza (Kornati i Mljet), alepski bor (Kornati) te bizantski štakor, divlja svinja, sedam vrsta riba i preko 20 biljnih vrsta (Krka)
- gubitak i propadanje važnih lokacija i kulturnih naselja (Krka, Mljet i Paklenica),
- gubitak ključnih vrsta uslijed promjene prirodnih sustava – gubitak strvinara bjeloglavog supa i crkavice (Paklenica)
- informacije o ugroženim staništima, vrstama i ekološkim procesima nisu dovoljne za kvalitetno planiranje i odlučivanje (Krka, Kornati i Mljet)
- ne postoji cjeloviti sustav monitoringa u nacionalnim parkovima: ne provodi se monitoring (Krka), monitoring se ne provodi dovoljno, odnosno ne provodi se na godišnjoj razini, a rezultati praćenja (monitoringa) se ne evaluiraju (Krka, Kornati, Mljet)
- ne prati se uspješnost upravljačkih aktivnosti na odgovarajući način – povremeno se radi monitoring i evaluacija ali ne postoji općenita strategija i/ili redovito prikupljanje podataka (Kornati i Paklenica), ne prati se uspješnost upravljačkih aktivnosti – ne postoji monitoring i evaluacija u zaštićenom području (Krka i Mljet)
- ne provode se programi za rješavanje prijetnji za bioraznolikost (Krka)
- nepostojanje dugoročnih planova – nisu doneseni planovi upravljanja ili su u fazi izrade (Kornati i Mljet)
- nedefiniranje ili nejasno definiranje ciljeva upravljanja (Krka, Kornati, Mljet i Paklenica)
- nedostatak, opreme i infrastrukture (Kornati, Mljet i Paklenica)
- nedostatak djelatnika i financijskih sredstava (Kornati i Paklenica)

- ne postoje planirani programi izobrazbe lokalne zajednice i javnosti (Mljet) ili se programi izobrazbe i podizanja razine informiranosti/osviještenosti javnosti provodi sporadično i ograničeno (Paklenica i Kornati)
- turizam: posjetiteljska infrastruktura je neprikladna za sadašnju razinu posjećenosti ili je u procesu izgradnje (Krka, Kornati, Mljet i Paklenica) posjetitelji borave unutar naseljenih parkova (Mljet), dosta jahti i nautičara – sidrenje koje narušava morsko dno (Kornati i Mljet), velika koncentracija posjetitelja na jednom ulazu u park (Krka), posjetitelji (penjači i šetači) se ne pridržavaju pravila ponašanja te problem planinarskih domova kojima javna ustanova ne upravlja, a nemaju dostatne i prikladne resurse i kapacitete za prihvrat posjetitelja (Paklenica).

Neriješeni imovinsko-pravni odnosi se javljaju kao ograničavajući čimbenik za provođenje većine ciljeva upravljanja u nacionalnim parkovima Krka, Mljet i Paklenica te taj problem treba što prije riješiti kako bi se omogućili uvjeti za nesmetano obavljanje aktivnosti zaštite prirode i bioraznolikosti. Naročitu pozornost treba posvetiti sređivanju stanja zemljišnih knjiga, jer bez utvrđenog prava vlasništva, otežano je ulaganje u nove projekte za zaštitu prirode.

Ovaj problem je naročito izražen kod Nacionalnog parka Paklenica (nesređene zemljišne knjige) i Nacionalnog parka Mljet (ne ažurirane zemljišne knjige, povrat zemljišta vjerskoj zajednici i mijenjanje vlasničke strukture).

Kod nacionalnih parkova Krka, Kornati i Mljet nije proglašen zaštitni pojas oko područja nacionalnog parka što otežava kontrolu ulaska plovila u područje nacionalnih parkova Kornati i Mljet, a nedefinirane granice pomorskog dobra onemogućavaju izgradnju potrebnih infrastrukturnih objekata.

Državni ured za reviziju predlaže nadležnom Ministarstvu poduzeti potrebne aktivnosti kako bi se riješili imovinsko-pravni odnosi u nacionalnim parkovima Krka, Mljet i Paklenica, ažurirale zemljišne knjige na području nacionalnih parkova i utvrdio

status vlasništva. Isto tako, potrebno je poduzeti odgovarajuće aktivnosti za rješavanje pitanja proglašenja zaštitnog pojasa na području nacionalnih parkova Krka, Kornati i Mljet te definiranje granice pomorskog dobra na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet.

Državni ured za reviziju je analizirao aktivnosti na području nacionalnih parkova koje se odnose na: inventarizaciju, monitoring i istraživačke radove, informacijski sustav zaštite prirode i baze podataka na području nacionalnih parkova, te prijetnje koje su utvrđene u Strategiji, a javljaju se na području nacionalnih parkova.

Inventarizacija, monitoring i istraživački radovi

Inventarizacija je općenito proces popisivanja vrsta i njihovo kartiranje, odnosno utvrđivanje područja koje neka vrsta zauzima. Jednostavnim prikupljanjem i bilježenjem podataka o svim opaženim i utvrđenim vrstama dobiva se popis vrsta na određenom području. Inventarizacija nekog područja je zahtjevan, skup i dugotrajan proces. Međutim, dobro poznavanje vrsta i njihove rasprostranjenosti osnova je svih budućih analiza, kvalitetnog planiranja i zaštite pojedinih vrsta. Svi prikupljeni podaci putem inventarizacije daju takozvano početno ili nulto stanje koje se koristi za uspoređivanje s naknadno prikupljenim podacima. Usporedba takvih podataka omogućava realnu procjenu stanja i kretanje populacije pojedinih vrsta, odnosno praćenje vrsta (monitoring).

Za poslove inventarizacije i monitoringa na području svih zaštićenih područja na nacionalnoj razini, odgovoran je Zavod.

Prema odredbama članka 65. i 66. Zakona o zaštiti prirode, koji se primjenjivao do srpnja 2013., Zavod uspostavlja i provodi inventarizaciju svih sastavnica biološke, geološke i krajobrazne raznolikosti (svoje, stanišni tipovi, geolokaliteti i tipovi krajobraza), kartiranje ugroženih svojti, geolokaliteta i stanišnih tipova te njihovo stalno nadopunjavanje. Isto tako, Zavod prati

i organizira praćenje stanja očuvanosti prirode (monitoring). Podatke o inventarizaciji i monitoringu, Zavod dostavlja Ministarstvu. Prema odredbi članka 41. navedenog Zakona, Zavod vodi katastar ekoloških sustava te zajedno s osobom koja gospodari dobrom, prati stanje (monitoring) osobitih i ugroženih ekoloških sustava, odnosno stanišnih tipova.

Uvidom u izvješća o radu Zavoda za 2010., 2011. i 2012., Državni ured za reviziju je utvrdio da je Zavod kontinuirano radio na razvijanju sustava inventarizacije i praćenja stanja prirode zaštićenih područja (izrađeni su protokoli za monitoring pojedinih vrsta i staništa na nacionalnoj razini), međutim nije uvijek uključivao sve nacionalne parkove. U tom smislu, Zavod je provodio aktivnosti inventarizacije i praćenja vrsta koje su ugrožene i zaštićene prema nacionalnim propisima, direktivama Europske unije i drugim međunarodnim propisima, odnosno uključivao je nacionalne parkove čiju je zaštitu trebalo osigurati u skladu s akcijskim planovima donesenim u okviru Strategije.

Javna ustanova ili Zavod mogu angažirati fakultete, znanstvene institucije i druge da obavljaju poslove inventarizacije, monitoringa ili istraživačkih radova za što prethodno trebaju ishoditi dopuštenje Ministarstva. Ministarstvo izdaje rješenje kojim se odobrava istraživanje. Rješenje kojim se odobrava istraživanje sadrži uvjete pod kojim se ono može provesti. Kako bi se, pored Zavoda, u aktivnosti inventarizacije i monitoringa uključio što veći broj znanstvenih institucija, fakulteta, udruga ili stručnih službi javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima, Zavod je izradio priručnike za inventarizaciju i praćenje stanja flore, kopnenih staništa, morskih staništa, kopnene faune, morske faune, slatkovidnih riba i rakova, šišmiša, vodozemaca i gmazova, danjih leptira, vrtenaca, lišajeva, vidre i velikih zvijeri (smeđi medvjed, sivi vuk i euroazijski ris).

Svaka javna ustanova se brine o podacima koji se odnose na područje kojim upravlja. U skladu s podacima o ugroženim staništima i vrstama koje se pojavljuju ili nastanjuju područje nacionalnog parka, javne ustanove prema svojim planovima

upravljanja i godišnjim planovima, planiraju praćenja stanja pojedinih vrsta. Međutim, cjeloviti sustav praćenja stanja (monitoringa) nije zaživio u nacionalnim parkovima.

Revizijom je utvrđeno da se u promatranom razdoblju (2010.-2012.) provodio određeni broj projekata inventarizacije, monitoringa i istraživanja čiji su naručitelji bili Ministarstvo, Zavod, znanstvene institucije ili javne ustanove. Međutim, navedenim projektima nisu ravnomjerno zastupljeni svi nacionalni parkovi, a u pojedinim parkovima neke aktivnosti nisu zastupljene. Zavod nije izradio plan inventarizacije niti plan monitoringa na temelju kojeg bi se dugoročno planirale i učinkovitije obavljale navedene aktivnosti u svim nacionalnim parkovima i izbjegla moguća preklapanja aktivnosti, odnosno mogući propusti. Isto tako je utvrđeno da djelatnici stručnih službi u pojedinim nacionalnim parkovima nisu uvijek aktivno sudjelovali u postupcima inventarizacije, monitoringa i istraživanja.

Prema članku 17. Direktive o staništima i članku 12. Direktive o pticama, Republika Hrvatska treba izvješća o stanju očuvanosti (za 508 vrsta i 72 staništa za svaku biografsku regiju u kojoj su vrste prisutne i stanišni tipovi rasprostranjeni) dostaviti Europskoj Komisiji u 2019. Naime, prvo izvještajno razdoblje za koje će se izvješće morati poslati je 2013.-2018., a prijedlog navedenog izvješća izrađuje Zavod. Stoga je potrebno poduzeti aktivnosti vezane uz sustavni monitoring, kako na području cijele zemlje, tako i na području nacionalnih parkova (planirani, organizirani monitoring u kojem sudjeluju i surađuju Zavod i javne ustanove). Zavod je započeo razvoj sustava monitoringa NATURA vrsta, staništa i područja za potrebe izvješćivanja EU u skladu s obvezama Direktive o staništima i Direktive o pticama. Međutim, na području nacionalnih parkova sustav monitoringa nije razvijen. S obzirom na navedeno, Državni ured za reviziju je mišljenja da Zavod treba izraditi dugoročni plan inventarizacije i plan praćenja stanja (monitoringa) staništa

endemičnih i ugroženih svojti na temelju kojih bi se izrađivali godišnji programi Zavoda i godišnji programi javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima.

Državni ured za reviziju predlaže poboljšati koordinaciju između Zavoda i javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima prilikom planiranja i obavljanja inventarizacije i monitoringa. Predlaže se Zavodu izraditi dugoročni plan inventarizacije i plan praćenja stanja (monitoringa) staništa endemičnih i ugroženih svojti na temelju kojih bi se izrađivali godišnji programi Zavoda i godišnji programi javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima. Nadalje, predlaže se javnim ustanovama nacionalnih parkova prilikom izrade godišnjih programa, surađivati sa Zavodom te nakon zajednički utvrđenih prioriteta, godišnjim programima planirati potrebne aktivnosti istraživačkih radova, inventarizacije i monitoringa na području nacionalnih parkova.

Planovi i programi trebaju sadržavati naznaku tko će ih obavljati (Javna ustanova, Zavod, angažirane treće osobe ili kroz međusobnu suradnju) kao i izvore financijskih sredstava, kako bi se što transparentnije planirale te učinkovitije obavljale navedene aktivnosti i izbjegla moguća preklapanja aktivnosti, odnosno mogući propusti.

Državni ured za reviziju je mišljenja da bi u cilju kvalitetnijeg i sveobuhvatnijeg obavljanja poslova inventarizacije, monitoringa (praćenja stanja) i istraživačkih i drugih radova trebalo, koliko je to moguće s obzirom na strukturu djelatnika u stručnim službama, u poslove istraživačkih radova, inventarizacije i monitoringa koja se obavlja na području nacionalnih parkova, uključiti i njihove stručne službe.

U tablici u nastavku daju se podaci o broju provedenih aktivnosti zaštite bioraznolikosti u razdoblju od 2010.-2012. na području nacionalnih parkova.

Tablica broj 1

**Broj provedenih aktivnosti zaštite bioraznolikosti
od 2010. do 2012.**

Redni broj	Provedene aktivnosti	NP Kornati	NP Krka	NP Mljet	NP Paklenica	Ukupno
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Inventarizacija	2	16	6	9	33
2.	Monitoring	6	-	8	26	40
3.	Istraživanja	1	4	7	5	17
4.	Drugo (kartiranje, analize, procjene, izložbe)	6	9	5	11	31
	Ukupno	15	29	26	51	121

Prema podacima iz Zavoda, od 2010. do 2012., na području nacionalnih parkova Kornati, Krka, Mljet i Paklenica provedena je ukupno 121 aktivnost vezano za inventarizaciju, monitoring te istraživačke i druge radove koji su preduvjet za učinkovito funkcioniranje sustava zaštite u nacionalnim parkovima. U promatranom razdoblju obavljeno je ukupno 33 inventarizacije, 40 monitoringa, 17 istraživačkih radova te 31 aktivnost vezana za kartiranje, procjene, analize i slično.

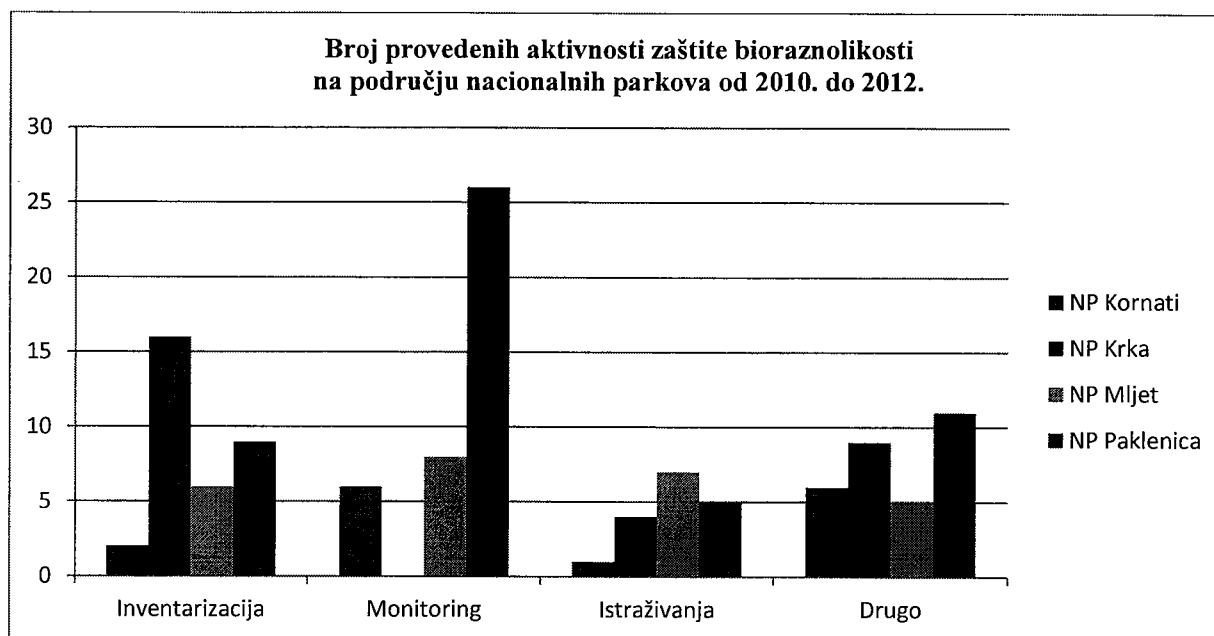
Međutim, provedene aktivnosti nisu ravnomjerno zastupljene po svim nacionalnim parkovima. Primjerice na području Nacionalnog parka Paklenica je obavljeno ukupno 26 monitoringa od 2010. do 2012., dok na području Nacionalnog parka Krka aktivnosti monitoringa nisu obavljane. Nadalje, na području Nacionalnog parka Krka obavljeno je ukupno 16 inventarizacija, dok su u istom razdoblju (2010.-2012.) na području Nacionalnog parka Kornati obavljene dvije inventarizacije.

Nadalje, Revizijom je utvrđeno da djelatnici stručnih službi u nacionalnim

parkovima nisu jednako aktivno sudjelovali u postupcima inventarizacije, monitoringa i istraživanja. Primjerice, na području Nacionalnog parka Krka naručitelji projekata su bili Zavod, znanstvene institucije ili javna ustanova, ali djelatnici stručne službe nisu samostalno obavljali navedene projekte, već su povremeno sudjelovali u istraživačkim radovima. Na području Nacionalnog parka Paklenica, od ukupno provedene 52 aktivnosti inventarizacije, monitoringa, istraživačkih i drugih radova, djelatnici stručne službe javne ustanove su samostalno obavili 31 aktivnost ili 59,6 %. Udjel aktivnosti djelatnika stručnih službi u nacionalnim parkovima Kornati i Mljet je znatno manji. U Nacionalnom parku Kornati od 15 ukupno provedenih aktivnosti, stručna služba je obavila tri (20,0 %), a u Nacionalnom parku Mljet od 26, stručna služba je obavila pet aktivnosti (19,2 %).

U nastavku se daje grafički prikaz broja provedenih aktivnosti zaštite bioraznolikosti od 2010. do 2012. na području nacionalnih parkova.

Grafički prikaz broj 1

Iz grafičkog prikaza je vidljivo da aktivnosti inventarizacije, monitoringa, istraživanja i druge aktivnosti zaštite bioraznolikosti nisu ravnomjerno zastupljene po nacionalnim parkovima.

- **Inventarizacija na području nacionalnih parkova**

Pod pojmom inventarizacija podrazumijeva se primjena niza postupaka koji će dati popis svojti (vrsta i podvrsta nekog područja), s manje ili više detaljnim pratećim podacima (pripadnost višim taksonomskim kategorijama, narodna imena i drugo). Cjelovita inventarizacija ima i drugu bitnu sastavnicu, a to je pridruživanje svojstama prostorne informacije, odnosno podataka o njihovoj rasprostranjenosti. Taj se dio inventarizacije naziva kartiranje. Rezultati kartiranja omogućuju cijeli niz složenijih analiza biološke raznolikosti, planiranje i provedbu zaštite te praćenje stanja.

Intenzivniji postupci inventarizacije koji uključuju i geokodiranje¹¹ u nacionalnim

parkovima su započeli početkom ovog stoljeća iako se inventarizacija na području nacionalnih parkova počela provoditi i ranije (Krka 1988., Kornati 1994., Paklenica 1996., a Mljet 2001.).

U razdoblju obuhvaćenom revizijom (2010.-2012.) najviše postupaka inventarizacije obavljeno na području Nacionalnog parka Krka (16), nakon kojeg slijedi Nacionalni park Paklenica (9). Na području Nacionalnog parka Mljet je provedeno šest, a na području Nacionalnog parka Kornati dvije inventarizacije.

Na području Nacionalnog parka Krka postupci inventarizacije su se intenzivno počeli provoditi od 2010., a navedene postupke su obavljale znanstvene institucije, udruge, fakulteti i Zavod. Od 2010. do 2012. su provedene inventarizacije sljedećih skupina: geologija (speleologija), makrozoobentos, perifilton, beskralješci (vretenca, špiljski beskralješci i kornjaši), flora (trava), stanište (lokve), ribe i lišajevi.

Na području Nacionalnog parka Krka od 1988. do 2006. je obavljena inventarizacija sljedećih skupina: ptice, vodozemci i gmazovi, sisavci, speleologija, biospeologija, vretenca, mekušci (školjkaši), beskralješci (špiljski beskralješci i vretenca).

U provedenim aktivnostima inventarizacije nisu sudjelovali djelatnici stručne službe

¹¹ Geokodiranje je postupak pridruživanja geografske koordinate podatku sakupljenom na nekom lokalitetu. U kontekstu inventarizacije i praćenja stanja primjena geokodiranja odnosi se na određivanje geografske koordinate nalazišta neke svojte ili koordinate područja na kojem se obavljaju promatranja.

Javne ustanove Nacionalni park Krka. U razdoblju 2006.-2009. nisu obavljane aktivnosti inventarizacije.

Na području Nacionalnog parka Paklenica od 2010. do 2012. su provedene inventarizacije sljedećih skupina: ptice, speleologija (špilje i jame), kornjaši (trčci), gmazovi (gušteri i zmije) i člankonošci (pauci skočci).

Inventarizacija se počela provoditi od 1996. i od tada se kontinuirano provodi svake godine. U navedenim aktivnostima aktivno sudjeluju djelatnici stručne službe koji svake godine obavljaju inventarizaciju ptica, zmija i guštera, a povremeno su sudjelovali i u inventarizaciji flore na području susjednog Parka prirode Velebit. Osim naprijed navedenih skupina, obavljena je inventarizacija flore (biljke), sisavaca (uključujući i šišmiše), podzemne faune, danjih leptira, osa biljarica, stjenica, tvrdokrilaca. Na području Nacionalnog parka Paklenica, također je obavljena inventarizacija kulturne baštine.

Na području Nacionalnog parka Mljet od 2010. do 2012. su provedene inventarizacije sljedećih skupina: lišajevi, gljive, makrobentonski organizmi, flora i ptice (morski vranac i sredozemni galeb). Postupci inventarizacije u ovom parku su se počeli provoditi 2001. kada je provedena inventarizacija dijela flore i faune. Do 2005., inventarizacija nije obavljana, a od tada aktivnosti inventarizacije svake godine obavljaju znanstvene institucije, udruge i fakulteti. Provedene su aktivnosti inventarizacije ptica, gljiva, šišmiša, vretenaca, orhideja, lišajeva, endemskih vrsta u jamama i špiljama, obada, paukova, biospeleološke faune, makrobentosa u Velikom i Malom jezeru, vodozemaca i gmazova, invazivne alge roda *Caulerpa* i morske cvjetnice *Posidonia oceanica*. Djelatnici stručne službe javne ustanove nisu obavljali aktivnosti inventarizacije.

Na području Nacionalnog parka Kornati od 2010. do 2012. su provedene dvije inventarizacije. Inventarizaciju morske faune (ribe, glavonošci i rakovi) su obavili djelatnici stručne službe Nacionalnog parka Kornati, a inventarizaciju kopnenih puževa je obavio Hrvatski prirodoslovni muzej.

Inventarizacija je u navedenom parku započela u 1994. (inventarizacija morske flore i faune), ali od tada pa do 2000. nije obavljana. U razdoblju do 2009. je obavljena inventarizacija dijela flore i faune kornatskog arhipelaga (između ostalog i invazivne alge roda *Caulerpa*).

Fauna kornatskog otočja nije dovoljno istražena. Naime, niti jedna skupina kopnene faune nije sustavnije istraživana, a publicirani radovi gotovo da i ne postoje. Tek je u posljednje vrijeme više pozornosti posvećeno istraživanju morske faune (posebice životnih zajednica morskog dna i naselja riba). Dosadašnja istraživanja morske faune su obavljena povremeno i neusklađeno te, iako je prikupljen relativno veliki broj podataka, oni još uvijek nisu objedinjeni i analizirani. Najviše je istraživana morska flora čiji je dio biocenoze morskog dna u izuzetno dobrom stanju¹².

S obzirom na navedeno, Državni ured za reviziju predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Kornati u koordinaciji sa Zavodom poduzeti aktivnosti kako bi se obavila potrebna inventarizacija na području nacionalnog parka, a naročito kopnenog dijela otoka gdje je kopnena fauna još uvijek nedovoljno istražena.

- Monitoring na području nacionalnih parkova

Praćenje stanja (monitoring) očuvanosti prirode je osmišljeno i sustavno praćenje stanja prirode. Na navedeni način se utvrđuje opada li (zbog nekog negativnog utjecaja) broj vrsta na nekom području ili on raste (zbog poduzetih mjera zaštite). Vrste treba promatrati uzastopno tijekom određenog razdoblja unaprijed određenom dinamikom. Praćenje stanja (monitoring) može pokazati pozitivan (broj vrsta raste), negativan (broj vrsta opada) ili stabilan trend (broj vrsta je više manje stalan).

Također se može utvrditi je li broj jedinki neke vrste (npr. rijetke, ugrožene, endemične) na nekom lokalitetu stalan, opada li ili se povećava, a treba ga promatrati neko vrijeme uzastopno, te unaprijed određenom

¹² Podaci iz Nacrta Plana upravljanja Nacionalnim parkom Kornati.

dinamikom, što će pokazati kakva su stvarna kretanja pojedinih vrsta.

S obzirom na broj obavljenih monitoringa Javna ustanova Nacionalni park Paklenica se može istaknuti kao primjer dobre prakse s ukupno obavljenih 26 monitoringa u promatranom razdoblju. Na području navedenog Parka, redovito se (jednom godišnje) pratilo stanja šuma, travnjaka, divokoze, vuka i medvjeda. Djelatnici stručne službe su aktivno sudjelovali i provodili navedene aktivnosti.

Na području Nacionalnog parka Mljet, provedeno je ukupno osam monitoringa gdje su se u promatranom razdoblju redovito pratila stanja šuma, morskog vranca, sredozemnog galeba, alge Posidonija oceanica te invazivne alge roda Caulerpa. Djelatnici stručne službe su povremeno sudjelovali u aktivnostima monitoringa.

Na području Nacionalnog parka Kornati, obavljeno je šest monitoringa u promatranom razdoblju. Međutim, samo je za jednu godinu obavljeno praćenje stanja populacije morskog vranca, galebova, sivog sokola, kopnenih puževa i kopnene flore, dobrog dupina te invazivne alge roda Caulerpa. Djelatnici stručne službe su povremeno sudjelovali u monitoringu.

Morsko područje nacionalnih parkova Kornati i Mljet karakterizira veliki broj raznih životnih zajednica od kojih su mnoge zakonom zaštićene, a neke se smatraju i ugroženim u Mediteranu (primjerice periska, crveni koralj, morske kornjače i dupini).

U okviru Konvencije o zaštiti morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja, donesen je Protokol o posebno zaštićenim područjima Sredozemnog mora i biološkoj raznolikosti (SPA/BD Protocol) kojim je uspostavljen okvir za zaštitu i očuvanje biološke raznolikosti vrijednih područja u Sredozemnom moru. Navedeni SPA/BD Protokol je u Republici Hrvatskoj stupio na snagu 12. svibnja 2002. i osnovni je instrument za primjenu Konvencije o biološkoj raznolikosti na Mediteranu vezano uz održivo upravljanje biološkom raznolikošću obalnih i morskih područja. Između ostalog, ciljevi protokola su razvijanje praćnja stanja i biološke raznolikosti na zaštićenom području Sredozemnog mora, te

smanjenje gubitka morske i priobalne biološke raznolikosti.

S obzirom na navedeno, Državni ured za reviziju je mišljenja da je potrebno razviti sustav praćenja ugroženih morskih vrsta na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet.

Također, s obzirom da je morski ekosustav na područjima ovih nacionalnih parkova bogat brojnim ribljim vrstama, Državni ured za reviziju je mišljenja da bi trebalo procijeniti stanja ribolovnih resursa kako bi se utvrdilo i pratilo stanje riblje populacije. Navedeno je potrebno zbog čestih pojava korištenja nedozvoljenih alata u ribolovu i pretjeranog ulova riba na području ovih nacionalnih parkova.

Javna ustanova Nacionalni park Kornati redovito, u skladu sa svojim mogućnostima, nadzire i kontrolira plovila u svom akvatoriju (čija pretjerana brzina i buka mogu omesti slobodno kretanje dupina i kornjača kroz morski akvatorij) te prati stanje populacije dobrog dupina i surađuje sa stručnjacima i institucijama prilikom susreta i pronalaska dobrog dupina.

Državni ured za reviziju je mišljenja da sve javne ustanove trebaju kontinuirano provoditi monitoring (po mogućnosti svake godine) kako bi se pratilo kretanje populacija pojedinih vrsta te osigurali kvalitetni podaci za analizu i poduzimanje aktivnosti vezanih uz zaštitu prirode. Stoga se predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Kornati obavljati monitoring, po mogućnosti, svake godine. Nadalje, predlaže se javnim ustanovama nacionalnih parkova Kornati i Mljet sustavno obavljati aktivnosti inventarizacije i monitoringa ugroženih, zaštićenih morskih vrsta posebice strogo zaštićenih vrsta, odnosno vrsta i staništa sa dodataka Direktive o staništima (kao što su naselja posidonije, grebeni, periska, crveni koralj, kornjače, dupini i drugo) te riba kako bi se pratilo stanje ovih populacija na području nacionalnog parka.

Revizijom je utvrđeno da na području Nacionalnog parka Krka nisu obavljane aktivnosti monitoringa niti su planirane godišnjim planom za 2012., iako je navedena aktivnost predviđena Planom upravljanja

kojim je planirano praćenje stanja staništa endemičnih i ugroženih svojiti pojedinih vrsta staništa i svojiti (monitoring).

Tijekom 2012., Javna ustanova Nacionalni park Krka je pratila fizikalno-kemijska svojstva voda rijeke Krke i Čikole, hidrološki režim voda i rada hidroelektrana. Isto tako, započela je pripremne radnje praćenja pojedinih vrsta ptica u okviru istraživačkog projekta Zajednica travnjačkih vrsta ptica, ali monitoring, u smislu osmišljenog i sustavnog praćenja stanja prirode, nije obavljan. Nadalje, revizijom je utvrđeno da je godišnjim planom predviđeno praćenje šumskih ekosustava, ali navedene aktivnosti nisu sustavno obavljane. Naime, obavljeno je praćenje šumskih travnjaka koji za cilj ima inventarizaciju pojedinih vrsta ptica te stoga nema potrebna obilježja monitoringa šumskih ekosustava.

Državni ured za reviziju je mišljenja da Javna ustanova Nacionalni park Krka u koordinaciji sa Zavodom treba što prije započeti sa sustavnim planiranjem i provođenjem aktivnosti praćenja stanja staništa endemičnih i ugroženih svojiti (monitoring) na području Nacionalnog parka Krka, kako bi se moglo realno procijeniti stanje i kretanje populacije te osigurati zaštita ugroženih i zaštićenih vrsta na tom području.

- Istraživački radovi i druge aktivnosti na području nacionalnih parkova

Na području nacionalnih parkova od 2010. do 2012., provedeno je ukupno 17 istraživačkih radova te 31 aktivnost vezana za kartiranje, analize, procjene, izložbe, izrade programa i drugo.

Najviše istraživanja, sedam, je provedeno na području Nacionalnog parka Mljet. Slijede Nacionalni park Paklenica s pet i Nacionalni park Krka s četiri obavljena istraživanja. Na području Nacionalnog parka Kornati je provedeno jedno istraživanje.

Na području Nacionalnog parka Mljet tijekom 2010., obavljena su paleoklimatska i speleološka istraživanja špilja otoka, a istraživanja kvartalnih značajki Spila nad procjepom i ekološka istraživanja naselja koralja obavljana su svake godine od 2010. do

2012. Pored spomenutih istraživanja, na području ovog parka obavljeno je više analiza (dinamika morskih struja u Velikom jezeru, precipitacija i sedimentacija aragonita u mljetskim jezerima), kartiranje livada alge *Posidonia oceanica* te postavljanje izložbe obnove umjetničkih slika i fotografija u fundusu Nacionalnog parka Mljet. U većini istraživačkih radova i obavljanju analiza i drugih aktivnosti sudjelovali su djelatnici stručne službe Javne ustanove Nacionalni park Mljet.

Na području Nacionalnog parka Paklenica, obavljana su geološka istraživanja svake godine od 2010. do 2012., a populacijska istraživanja planinskog žutokruga tijekom 2011. i 2012. Pored navedenog, obavljeno je kartiranje ptica, gmazova (zmija i guštera), ornitohornih oaza, izrađen je geološki vodič i herbarij te je objavljen diplomski i magistarski rad vezano za procjenu prihvatnog kapaciteta Nacionalnog parka Paklenica. Aktivnosti kartiranja obavljali su djelatnici stručne službe Javne ustanove Nacionalni park Paklenica.

Na području Nacionalnog parka Krka, obavljena su istraživanja glavnog kanala špilje Miljacke II, Ispitivanje antropogenog utjecaja ekotoksičnih metala na sedimente Brljana i nizvodnih jezera te istraživanje fosilne flore i faune na području nacionalnog parka i susjednih područja. Pored navedenih aktivnosti, provedeno je više analiza (Hidrologija krškog hidrosustava sustava rijeke Krke, arheološke analiza faune u pećinama, Utjecaj hidroelektrane Miljacka na ekosustav jezera Brljan, terensko istraživanje rasprostranjenosti šumske vegetacije – kartiranje, te je izrađen Program zaštite divljači za razdoblje 2011.-2021.). U provedenim istraživačkim radovima, obavljanju analiza i drugih aktivnosti sudjelovao je Zavod, znanstvene institucije i fakulteti, a djelatnici stručne službe Javne ustanove Nacionalni park Krka su povremeno sudjelovali u navedenim aktivnostima.

Na području Nacionalnog parka Kornati od 2010. do 2012., planinarsko društvo je obavilo istraživanje jama na području parka. Od drugih aktivnosti, u kojima su aktivno sudjelovali djelatnici stručne službe

Nacionalni park Kornati, izrađena je sedimentološka karta morskog dna, obavljeno uklanjanje alepskog bora (koji predstavlja invazivnu vrstu na području parka) te je izrađen vodič geologije kornatskog otočja.

Državni ured za reviziju je mišljenja, da bi trebalo obavljati više istraživanja na području Nacionalnog parka Kornati s obzirom da područje parka (naročito kopnena fauna) još uvijek nije dovoljno istraženo.

Informacijski sustav zaštite prirode i baze podataka na području nacionalnih parkova

- Informacijski sustav zaštite prirode i baze podataka na nacionalnoj razini

Informacijski sustav zaštite prirode je informacijski sustav koji objedinjava stručne i znanstvene podatke o bioraznolikosti i zaštiti prirode, a vodi ga Zavod. Osnovne aktivnosti Zavoda se odnose na organizaciju i koordinaciju inventarizacije i praćenja stanja bioraznolikosti. U okviru toga, Zavod prikuplja, obrađuje i objedinjuje podatke o stanju prirode i vodi baze podataka. Kako bi prikupljeni i sustavno organizirani podaci poslužili kao jedinstvena podloga u kreiranju, organiziranju i planiranju poslova zaštite prirode, Zavod kroz svoju redovnu djelatnost i međunarodne projekte, od 2004. provodi niz aktivnosti u cilju uspostave jedinstvenog informacijskog sustava zaštite prirode.

Većina aktivnosti do sada je bila usmjerena na razvoj baza podataka kao mjesta za pohranu podataka o bioraznolikosti prikupljenih kroz razne projekte te od drugih stručnih i znanstvenih institucija i nevladinih organizacija.

U sklopu druge komponente NIP projekta¹³, u 2011. su započete aktivnosti za daljnji razvoj i unaprjeđenje i usklađenje

informacijskog sustava s načelima INSPIRE direktive¹⁴.

Tijekom 2014. se očekuje uspostava web portala koji je zamišljen kao web rješenje koji će osigurati javni pristup dostupnim prostornim i ne-prostornim podacima o zaštiti prirode u Republici Hrvatskoj, čime bi sve baze podataka bile dostupne na jednom mjestu i međusobno povezane. Na taj način će korisnici moći pretraživati podatke bilo koje zaštićene lokacije i s njima povezane podatke (popise vrsta i staništa za svaku lokaciju) kao i istraživati opise vrsta i staništa. Kako će sve baze podataka biti međusobno povezane, Zavod će uvjetovati osobama koje obavljaju znanstvena istraživanja da novoprikupljene podatke sami unesu u odgovarajuće baze podataka čime će se navedene baze redovito ažurirati.

Prema novom Zakonu o zaštiti prirode, koji je na snazi od srpnja 2013., Zavod u sklopu Informacijskog sustava uspostavlja i održava Katalog vrsta i staništa te Katastar speleoloških objekata. Kada se dovrši korisničko sučelje za unos, pregled i izmjenu podataka, tada će Središnji katalog vrsta postati operativan, a razmjena kataloških podataka bit će omogućena uspostavom web servisa za razmjenu podataka.

U vrijeme obavljanja revizije (listopad 2013.), Zavod nije vodio zasebne baze podataka za pojedini nacionalni park, već je prikupljao i obrađivao podatke na nacionalnoj razini iz izvješća o istraživanjima. U tijeku je priprema za unos prostornih podataka svih izvješća i rezultata istraživanja, pa tako i nacionalnih parkova, u odgovarajuću bazu podataka (CRO fauna) te će se po njenoj uspostavi moći izdvojiti podaci za svaki nacionalni park pojedinačno. Prostorne (GIS)

¹³ EU Natura 2000 Integration Project – NIP, Projekt integracije u EU Natura 2000., je projekt financiran zajmom Svjetske banke, čiji je glavni nositelj i korisnik sredstava Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Sastoji se od tri komponente: Ulaganja u ekološku mrežu, Informacijski sustav ekološke mreže i Jačanje kapaciteta za upravljanje ekološkom mrežom.

¹⁴ INSPIRE direktiva (*Infrastructure for Spatial Information*) je direktiva 2007/2/EZ od 14. ožujka 2007. koja se odnosi na prostorne podatke i podržava kreiranje politike vezane uz okoliš i dio je Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji. INSPIRE se zasniva na postojećim infrastrukturama prostornih podataka zemalja članica i ne zahtijeva novo prikupljanje podataka, ali zahtijeva harmonizaciju postojećih podataka. INSPIRE direktiva prenijeta je u hrvatsko zakonodavstvo, kao rezultat proizlazi Zakon o nacionalnoj infrastrukturi prostornih podataka (Narodne novine 56/13), usvojen 26. travnja 2013.

baze rezultata i podataka kartiranja i istraživanja u moru za nacionalne parkove Kornati i Mljet također se pripremaju za unos u naprijed navedenu bazu CRO fauna.

Informacijski sustav zaštite prirode sastoji se od sljedećih baza podataka: NATURA 2000 (baza za pohranu atributnih podataka i baza za pohranu prostornih podataka), CRO fauna, CRO flora, CRO speleo, CRO habitats (staništa) i PAMS. Prostorni i ne-prostorni podaci samo su u okviru baze CRO flora i NATURA 2000 povezani na način da se mogu pretraživati kataloški podaci o flori po prostornim slojevima terenskih opažanja vrsta, herbara i literaturnih podataka.

S obzirom da je u vrijeme obavljanja revizije (listopad 2013.), Zavod prikupljao i obrađivao podatke na nacionalnoj razini iz izvješća o istraživanjima, a nije bio u mogućnosti iz navedenih baza podataka dati podatke za nacionalne parkove pojedinačno, Državni ured za reviziju je mišljenja da se Informacijski sustav treba dodatno unaprijediti kako bi se objedinile sve baze podataka o zaštićenim područjima u Integralni Informacijski sustav zaštite prirode.

Baze podataka na području javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima nisu redovito ažurirane. Revizijom je utvrđeno da je nedovoljno razvijen sustav prikupljanja, pohrane i obrade podataka.

Podaci se prikupljaju i sporadično ažuriraju u različitim bazama koje su često neodgovarajuće i međusobno nekompatibilne te smještene u različitim tijelima i ustanovama zbog čega je otežana dostupnost, praćenje i ažuriranje podataka.

Državni ured za reviziju predlaže Zavodu u što kraćem roku poduzeti aktivnosti koje će pridonijeti da Informacijski sustav zaštite prirode u Republici Hrvatskoj u potpunosti prikuplja, pohranjuje, čuva, obrađuje i pruža potrebne informacije na način da su u primjerenom roku dostupne svim tijelima koji se njima žele i trebaju koristiti. Isto tako, predlaže se Zavodu pružiti stručnu pomoć javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima kako bi se njihove baze podataka također ažurirale na svrsishodan i transparentan način. Stoga se

predlaže u suradnji s Ministarstvom poduzeti aktivnosti kako bi se osigurala potrebna financijska sredstva i zaposlio neophodan broj djelatnika jer je važno u potpunosti uspostaviti Informacijski sustav zaštite prirode tako da rezultati budu pohranjeni u odgovarajući informacijski sustav te da su dostupni javnim ustanovama na čijem području su obavljani projekti.

- Informacijski sustav zaštite prirode i baze podataka na području nacionalnih parkova

Baze podataka u nacionalnim parkovima se izrađuju na temelju provedenih istraživanja, odnosno sistematiziranjem svih podataka prikupljenih na temelju dostavljenih izvješća i rezultata istraživanja, a unose se u prostornu (GIS) bazu rezultata i podataka kartiranja i istraživanja.

Navedena baza podataka je ustrojena u svim nacionalnim parkovima na temelju projekta kojeg je sufinancirala Norveška Vlada od 2006. do 2009. (PAMS - Protected areas management system), a zamišljen je kao baza podataka namijenjena za upravljanje zaštićenim područjima. Navedeni sustav sadržajno objedinjuje tematske podatke kao što su bioraznolikost, turizam, vlasništvo zemljišta i slično u sustav koji se sastoji od distribuiranih baza podataka u javnim ustanovama za upravljanje zaštićenim područjima i dva čvora – jedan u Zavodu, a drugi, središnji čvor u Ministarstvu. Projekt je završen, a pristup bazama podataka je omogućen putem web stranice koja uključuje i pripadajući GIS portal.

Zamišljeno je da parkovi i Zavod usklađuju promjene u bazi podataka sa središnjom bazom podataka u Ministarstvu. Međutim baza se ne ažurira i u narednom razdoblju (u 2014.) cijeli model PAMS baze će biti modificiran, jer se pokazao kao neprimjeren i prekomplikiran. Tako će se iz sadržaja PAMS baze izuzeti slojevi koji se već održavaju u okviru drugih sustava (kroz baze podataka Zavoda CRO fauna, CRO flora te središnji Katalog vrsta), podaci o NATURA 2000 vrstama održavaju se kroz bazu NATURA 2000 područja, a podaci o stanišnim tipovima će biti dostupni i

održavani kroz bazu podataka CRO staništa. PAMS će sadržavati samo infrastrukturu parka i registar zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Državni ured za reviziju je provjerio baze podataka o vrstama i staništima u okviru javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima. U tu svrhu, od javnih ustanova

koje upravljaju nacionalnim parkovima, traženi su podaci o broju biljnih, životinjskih, gljivnih i drugih vrsta na području nacionalnih parkova.

U tablicama u nastavku se daju podaci iz baze podataka o broju vrsta na području revizijom obuhvaćenih nacionalnih parkova.

Tablica broj 2

Broj vrsta na području Nacionalnog parka Kornati (kopno)

Redni broj	Opis vrste	Napomene	2000.	2010.	2011.	2012.
1.	biljne vrste	inventarizacija od 2000.	357	634	650	659
2.	životinjske vrste	inventarizacija od 2000., (brojne životinjske skupine nisu još istražene)	217	344	351	358
3.	gljivne vrste	nije bilo istraživanja	-	-	-	-
4.	jedinstvena prirodna staništa	iz plana upravljanja izdvojeno je 12 tipova staništa	4	4	4	4
5.	endemske vrste	Biljne kopnene vrste	13	16	17	17
6.	invazivne vrste	Biljne kopnene vrste	2	2	2	2
7.	ugrožene vrste	Biljne kopnene vrste	7	13	13	13
8.	kritično ugrožene vrste	Biljne kopnene vrste	5	9	9	9
9.	izumrle vrste	nije zabilježeno*	-	-	-	-
10.	reintrodukcija - ponovno uvedene vrste	nije bilo potrebe, jer nema izumrlih vrsta	-	-	-	-

* Pojam nije zabilježeno znači da prema saznanjima Javne ustanove ne postoje izumrle vrste

Tablica broj 3

Broj vrsta na području Nacionalnog parka Kornati (more)

Redni broj	Opis vrste	Napomene	2000.	2010.	2011.	2012.
1.	biljne vrste	inventarizacija od 2000.	352	353	353	353
2.	životinjske vrste	inventarizacija od 1995.	621	700	700	700
3.	gljivne vrste	ne postoje u moru	-**	-	-	-
4.	jedinstvena prirodna staništa	inventarizacija od 2009.	-	9	9	9
5.	endemske vrste	inventarizacija od 1995.	2	2	2	2
6.	invazivne vrste	inventarizacija od 2006.	1	1	1	1
7.	ugrožene vrste	inventarizacija od 1995.	5	6	6	6
8.	kritično ugrožene vrste	inventarizacija od 1994.	2	3	3	3
9.	izumrle vrste	nije zabilježeno*	-	-	-	-
10.	reintrodukcija - ponovno uvedene vrste	nije bilo pokušaja, jer nije bilo izumrlih vrsta	-	-	-	-

* Pojam nije zabilježeno znači da prema saznanjima Javne ustanove ne postoje izumrle vrste

** Crtica (-) znači da Javna ustanova nema saznanja o broju vrste ili ta vrsta uopće ne postoji na području nacionalnog parka, ovisno što je navedeno u tablici u rubrici Napomene

Tablica broj 4

Broj vrsta na području Nacionalnog parka Krka

Redni broj	Opis vrste	Napomene	2000.	2010.	2011.	2012.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	biljne vrste	više biljke (Istraživanja viših biljaka 1993., 2009.)	-*	-	-	1 022
		lišaji (Istraživanja lišajeva 2012.)	-	-	-	85
		ptice (Istraživanja ptica 1988., 2004.)	-	-	-	221
		ribe (Istraživanja riba 1988., 2011.)	-	-	-	29
		vodozemci (Istraživanja vodozemaca i gmazova 1989., 2006.)	-	-	-	9
		gmazovi (Istraživanja vodozemaca i gmazova 1989., 2006.)	-	-	-	21
		sisavci (Istraživanja sisavaca 1989.)	-	-	-	46
		vretenca (Istraživanja vretenaca 1999., 2010.)	-	-	-	39
		kornjaši (Istraživanja kornjaša 2011.)	-	-	-	136
		obalčari (Istraživanja obalčara 2012.)	-	-	-	14
		fauna speleoloških objekata (Istraživanja faune speleoloških objekata 2005., 2010.)	-	-	-	117
3.	gljivne vrste	Istraživanja 2009.	-	-	-	140
4.	jedinstvena prirodna staništa	krajobrazne cjeline	-	-	-	9
5.	endemske vrste	Ribe	-	-	-	14
		Vodozemac	-	-	-	1
6.	invazivne vrste	Ribe	-	-	-	9
		Sisavci	-	-	-	1
		Ribe	-	-	-	18
		Ptice	-	-	-	111
		Sisavci	-	-	-	21
		Vodozemci	-	-	-	3
		Gmazovi	-	-	-	6
8.	kritično ugrožene vrste	ne postoje podaci**	-	-	-	-
9.	izumrle vrste	ne postoje podaci**	-	-	-	-
10.	reintrodukcija - ponovno uvedene vrste	nije bilo pokušaja, jer nema podataka o izumrlim vrstama	-	-	-	-

* Crtica (-) u godinama koje prethode 2012. (u kojoj su navedeni podaci o broju vrsta) znači da Javna ustanova nema saznanja o broju vrsta, odnosno da nisu provedena mjerenja i/ili podaci nisu ažurirani i uneseni u bazu podataka Nacionalnog parka Krka

** Pojam ne postoje podaci znači da prema saznanjima Javne ustanove ne postoje podaci o kritično ugroženim i izumrlim vrstama

Tablica broj 5

Broj vrsta na području Nacionalnog parka Mljet

Redni broj	Opis vrste	Napomene	2000.	2010.	2011.	2012.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	biljne vrste	*	-	-	-	639
2.	životinjske vrste		-	-	-	-
3.	gljivne vrste		-	-	133	-
4.	jedinstvena prirodna staništa		-	28	-	-
5.	endemske vrste	nije razrađen popis endemskih vrsta	-	-	-	-
6.	invazivne vrste	nije razrađen popis invazivnih vrsta	-	-	-	-
7.	ugrožene vrste	nije razrađen popis ugroženih vrsta	-	-	-	-
8.	kritično ugrožene vrste	nije razrađen popis kritično ugroženih vrsta	-	-	-	-
9.	izumrle vrste	nije zabilježeno	-	-	-	-
10.	reintrodukcija - ponovno uvedene vrste	nije bilo pokušaja, jer nije bilo izumrlih vrsta	-	-	-	-

* Javna ustanova nije navela napomene

Tablica broj 6

Broj vrsta na području Nacionalnog parka Paklenica

Redni broj	Opis vrste	Napomene	2000.	2010.	2011.	2012.
1	2	3	4	5	6	7
1.	biljne vrste	inventarizacija od 2000.	770	810	857	882
2.	životinjske vrste	postoje podaci o vrstama ptica	220	245	250	253
3.	gljivne vrste	nema podataka*	-	-	-	-
4.	jedinstvena prirodna staništa	izdvojeno je 12 tipova staništa	poznate biljne zajednice	7 ugroženih tipova staništa	7 ugroženih tipova staništa	7 ugroženih tipova staništa
5.	endemske vrste	biljne vrste	50	50	54	64
6.	invazivne vrste	španjolski vrabac	45-60 parova	35-40 parova	40-50 parova	30-40 parova
7.	ugrožene vrste	16 vrsta ptica	16	16	16	16
8.	kritično ugrožene vrste	8 vrsta	8	8	8	8
9.	izumrle vrste	nije zabilježeno**	-	-	-	-
10.	Reintrodukcija - ponovno uvedene vrste	pokušana je reintrodukcija bjeloglavog sup***	-	-	-	-

* Nije obavljena inventarizacija gljiva

** Izumrle vrste nisu zabilježene od 2000.

*** Bjeloglavi sup je nestao s područja Nacionalnog parka Paklenica u 1999. Pokušana je reintrodukcija, ali nije uspjela zbog nedostatka hrane za supove.

Iz priloženih tablica o broju biljnih, životinjskih, gljivnih i drugih vrsta na području nacionalnih parkova je vidljivo da sve javne ustanove nacionalnih parkova ne raspolažu s potrebnim podacima.

Djelatnici javnih ustanova nacionalnih parkova Kornati i Paklenica redovito ažuriraju baze podataka na svom području.

Na području Nacionalnog parka Kornati, broj ugroženih i kritično ugroženih vrsta od 2000. do 2012. je porastu, dok na području Nacionalnog parka Paklenica nije bilo porasta broja ugroženih i kritično ugroženih vrsta.

Baze podataka kod javnih ustanova nacionalnih parkova Krka i Mljet nisu ažurirane i/ili nisu sistematizirane, odnosno navedeni podaci ne omogućavaju realnu ocjenu stanja i kretanja populacija pojedinih vrsta u promatranom razdoblju od 2000. do 2012., što je preduvjet za realno i sustavno planiranje, praćenje (monitoring) te zaštitu vrsta.

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama nacionalnih parkova Krka i Mljet u što kraćem roku ažurirati baze podataka o vrstama na području nacionalnih parkova kojima upravljaju. Važno je da rezultati svih projekata istraživanja, mjerenja i praćenja stanja budu pohranjeni u

odgovarajući informacijski sustav koji će omogućiti realno i sustavno planiranje, praćenje stanja (monitoring) i zaštitu vrsta.

Na temelju prijetnji utvrđenih u Strategiji, Državni ured za reviziju je analizirao prijetnje koje mogu utjecati na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima Kornati, Krka, Mljet i Paklenica (invazivne strane vrste, turizam, zaštita od požara, sukcesija vegetacije i zaštita šumskog ekosustava).

Pregledana je dokumentacija na području javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima te dokumentacija u Zavodu i Ministarstvu.

Invazivne strane vrste i zaštita prirode u nacionalnim parkovima

Kontrola i smanjivanje utjecaja invazivnih stranih vrsta jedan je od najvećih izazova zaštite prirode kako u Republici Hrvatskoj tako i u Europi.

Prema Zakonu o zaštiti prirode, invazivna strana vrsta je vrsta čije naseljavanje ili širenje ugrožava biološku raznolikost. Invazivne strane vrste izravno

uništavaju staništa i predstavljaju najveću opasnost za njegovu biološku raznolikost.

Prema odredbama Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjivao do srpnja 2013., Zavod prikuplja i izrađuje bazu podataka invazivnih stranih vrsta.

Jedan od strateških ciljeva određenih Strategijom je sprječavanje unošenja invazivnih stranih vrsta u prirodu Republike Hrvatske te nastavak rješavanja problematike postojećih invazivnih vrsta. Za njegovo ispunjavanje definirane su tri strateške smjernice:

- utvrditi postojeće stanje stranih i invazivnih vrsta, ocijeniti njihov utjecaj te utvrditi i provoditi potrebne aktivnosti pomoću kojih bi se negativni utjecaji uklonili ili smanjili
- poduzeti potrebne aktivnosti za sprječavanje unosa novih stranih vrsta te
- sustavno pratiti rasprostranjenost invazivnih vrsta u Hrvatskoj.

Za ostvarenje postavljenih strateških ciljeva utvrđeni su akcijski planovi kojih su nositelji Zavod i/ili Ministarstvo, a u provedbu mogu biti uključene i javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima.

Revizijom je utvrđeno da Zavod ne vodi zasebne baze podataka invazivnih stranih vrsta na području svakog nacionalnog parka. Zavod ima podatke o invazivnim vrstama na temelju rezultata raznih projekata koji se provode u cilju otkrivanja invazivnih stranih vrsta na području Republike Hrvatske. Primjerice, druge institucije i Zavod provode zasebne projekte u okviru kojih se obavlja istraživanje invazivnih stranih vrsta koji ne obuhvaćaju uvijek i sva područja nacionalnih parkova.

S ciljem informiranja šire javnosti i ranog otkrivanja pojave širenja stranih invazivnih vrsta, Zavod je otvorio posebnu web stranicu na kojoj su objavljena istraživanja i praćenja stranih invazivnih vrsta te znanstveni radovi u vezi suzbijanja invazivnih stranih vrsta na području Republike Hrvatske. U sklopu baze podataka o flori „Flora Croatica Database“ (CRO flora), izrađen je i dio koji uključuje i invazivne vrste.

Međutim, nije izrađena cjelovita baza podataka invazivnih stranih vrsta (Registar invazivnih stranih vrsta), niti je donesen dugoročni plan (program) praćenja invazivnih stranih vrsta.

Državni ured za reviziju predlaže Zavodu izraditi cjelovitu bazu podataka, odnosno Registar invazivnih vrsta u kojem će se navesti poznate invazivne vrste kao i izvori i putevi njihova širenja te utjecaja na ekosustav. Nadalje, predlaže se izraditi kartu rasprostranjenosti invazivnih stranih vrsta te ih javno objaviti i redovito ažurirati podatke kako bi se informirala šira javnost i poduzimale mjere kontrole, sprječavanja širenja i uklanjanja invazivnih stranih vrsta na području Republike Hrvatske. Isto tako, predlaže se Zavodu u suradnji s javnim ustanovama izraditi program suzbijanja i program praćenja invazivnih stranih vrsta koje se javljaju na području nacionalnih parkova kako bi se sustavno pratili izvori i putevi njihova širenja te utjecaja na ekosustav.

Prema podacima kojima raspolaže Zavod, u posljednjih deset godina, od četiri nacionalna parka obuhvaćena revizijom na području tri nacionalna parka (Kornati, Krka i Mljet) je otkriveno da su rasprostranjene invazivne strane vrste. Programi za suzbijanje invazivnih stranih vrsta na području nacionalnih parkova nisu doneseni.

Revizijom je utvrđeno da Zavod nije imao saznanja o pojavi invazivnih stranih vrsta na području Nacionalnog parka Paklenica, iako je Javna ustanova Nacionalni park Paklenica, u dokumentaciji koju je dostavila Državnom uredu za reviziju, navela španjolskog vrapca kao invazivnu stranu vrstu.

Javna ustanova Nacionalni park Paklenica obavlja aktivnosti monitoringa španjolskog vrapca i prema rezultatima monitoringa, broj parova ove invazivne vrste je u opadanju (45-60 parova u 2000. te 30-40 parova u 2012.). Prema rezultatima ispitivanja širenja navedene invazivne strane vrste, za sada nije uočen nepovoljan utjecaj na ekosustav.

Na području Nacionalnog parka Kornati otkrivene su dvije invazivne biljne vrste: invazivna alga roda *Caulerpa*¹⁵ i alepski bor (*Pinus halepensis*). Javna ustanova je provela inventarizaciju invazivnih algi roda *Caulerpa* te prati njihovo širenje. U skladu sa zakonskim ovlastima, navedena Javna ustanova nastoji kontrolirati i ograničiti sidrenje nautičara u svrhu sprječavanja daljnjeg širenja alge. Isto tako, radi se na uspostavi mrtvih vezova (plutača) kako bi se reduciralo sidrenje individualnim sidrima kojima se uništavaju livade posidonije (*Posidonia oceanica* koja je izuzetno važna za opstanak drugih vrsta) i spriječilo širenja *Caulerpe*.

Vezano uz invazivnu vrstu alepskog bora, koja dolazi iz susjednog Parka prirode Telašćica (vjetar nosi oblak u vrijeme oprašivanja), Javna ustanova Nacionalni park Kornati obavlja monitoring širenja alepskog bora preko satelitskih snimki ili ortofota.

Na području Nacionalnog parka Mljet je također otkrivena invazivna alga roda *Caulerpa*. Javna ustanova Nacionalni park Mljet povremeno provodi akcije uklanjanja invazivne alge s najvrednijih ekosustava u jezerima (koraljni grebeni). Kontrola širenja alge u akvatoriju Nacionalnog parka Mljet je započela odmah po otkrivanju alge u jesen 2003. i nastavlja se. Na otvorenom moru se obavlja praćenje širenja i kontrola ostalog akvatorija.

Osim toga su sva mjesta u Solinskom kanalu i u Velikom jezeru, neposredno uz Veliki most odmah po lociranju prekrivena

¹⁵ Pretpostavlja se da je invazivna alga roda *Caulerpa* (*Caulerpa racemosa* i *Caulerpa taxifolia*) u slobodan okoliš ispuštena iz Oceanografskog instituta u Monacu 1984. godine odakle se vrlo brzo proširila po Sredozemlju. *Caulerpa* se ne razmnožava spolno već samo vegetativno obnavljanjem iz otkinutih djelova alge, što joj omogućava brzo širenje na sidrima plovila, u ribarskim mrežama i slično pri čemu bez vode može preživjeti više od tjedan dana. Alga u sebi sadrži otrov koji nije opasan za ljude, ali ju stoga većina morskih organizama izbjegava, neka su istraživanja pokazala da je otrovna za neke vrste. Prilikom širenja alga potpuno prekriva dno te pritom uništava spužve, koralje i ježince, potiskuje sve ostale organizme, a njome se ne hrani niti jedna vrsta riba ili glavonožaca. (Izvor: <http://www.geografija.hr/clanci/348/caulerpe-i-dalje-u-jadrano>)

tamnom folijom, međutim, navedena aktivnost nije zaustavila širenje i ugibanje algi, nego je došlo samo do usporavanja širenja. Isto tako, u skladu sa svojim zakonskim ovlastima, navedena Javna ustanova obavlja kontrolu akvatorija u cilju ograničavanja sidrenja nautičara kako bi se spriječilo širenje invazivne alge.

Na području Nacionalnog parka Krka otkriven je veći broj invazivnih vrsta u vodenim ekosustavima rijeke Krke, prvenstveno alohtonih vrsta riba (gambozija, som, štika, američki somić, šaran i kalifornijska pastrva). Invazivne životinjske vrste su bizantski štakor i divlja svinja. Isto tako, na području Nacionalnog parka Krka postoji preko 20 biljnih invazivnih vrsta. Javna ustanova nije provodila aktivnosti uklanjanja ili sprječavanja širenja invazivnih vrsta, niti aktivnosti izobrazbe koje bi mogle smanjiti rizik od unošenja invazivnih vrsta, primjerice izobrazba ribiča koji rijeku poribljavaju alohtonim vrstama. Naime, ribolovna društva poribljavaju rijeku Krku i njezine pritoke uzvodno od granica parka alohtonom kalifornijskom pastrvom i time ugrožavaju autohtonu potočnu pastrvu te zloustu i glavaticu, izrazite endeme rijeke Krke.

Za pojavu drugih invazivnih vrsta na području Nacionalnog parka Krka nisu ispitani izvori i putevi širenja invazivnih stranih vrsta kao i njihov utjecaj na ekosustav.

Jedan od akcijskih planova utvrđenih Strategijom je provođenje programa uklanjanja stranih i invazivnih vrsta za čiju provedbu je zaduženo Ministarstvo i Zavod, a potencijalni provoditelji su između ostalih i javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima.

Za nacionalne parkove obuhvaćene revizijom nisu doneseni programi uklanjanja invazivnih stranih vrsta.

Državni ured za reviziju predlaže Zavodu izraditi registar invazivnih vrsta u kojem će se navesti poznate invazivne vrste kao i izvori i putevi njihova širenja te utjecaja na ekosustav.

Predlaže se Zavodu i Ministarstvu, u suradnji s javnim ustanovama koje upravljaju zaštićenim područjima, donijeti programe uklanjanja invazivnih stranih vrsta koje su

otkrivene na njihovim područjima, te izraditi programe za praćenje invazivnih stranih vrsta na temelju kojih će se sustavno pratiti stanje i poduzimati mjere kontrole, sprječavanja širenja i uklanjanja invazivnih stranih vrsta u nacionalnim parkovima. Nadalje, predlaže se poduzimanje aktivnosti za uklanjanje ili sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta na području Nacionalnog parka Krka.

Turizam i zaštita prirode u nacionalnim parkovima

Nacionalni parkovi spadaju u red najatraktivnijih turističkih odredišta i imaju sve važniju ulogu u razvoju turizma.

S obzirom da je broj posjetitelja u nacionalnim parkovima u stalnom porastu, što može imati značajan utjecaj na zaštitu i očuvanje prirode i bioraznolikosti, javne ustanove trebaju s posebnom pažnjom kontrolirati broj posjetitelja u nacionalnim parkovima.

Javne ustanove u pravilu prate broj posjetitelja na temelju prodanih ulaznica, osim Javne ustanove Nacionalni park Kornati (u Nacionalnom parku Kornati ulaznice se za posjetitelje naplaćuju po plovilu bez obzira koliko je osoba u plovilu).

Turizam u zaštićenim područjima može imati pozitivne i negativne učinke. Pozitivni učinci turizma su: ostvarenje vlastitih prihoda koji se mogu koristiti za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti, porast zaposlenja lokalnog stanovništva, poticanje ekološke i tradicionalne proizvodnje, doprinos očuvanju prirodnog i kulturnog nasljeđa, podrška istraživanju i razvoju dobrih ekoloških navika i drugo. Negativni učinci turizma koji mogu utjecati na biološku i krajobraznu raznolikost u zaštićenim područjima su: velika koncentracija ljudi na jednom prostoru, nekontrolirani broj posjetitelja, zagađenje okoliša, opasnost od požara i drugo.

U tablici u nastavku se daju podaci o broju posjetitelja u nacionalnim parkovima od 2010. do 2012.

Tablica broj 7

Broj posjetitelja u nacionalnim parkovima od 2010. do 2012.

Godina	NP Krka	NP Kornati*	NP Mljet	NP Paklenica
1	2	3	4	5
2010.	668 027	13 023 (individualni) 599 (grupni)	96 391	112 665
2011.	683 739	13 474 (individualni) 622 (grupni)	95 498	118 288
2012.	732 999	13 027 (individualni) 614 (grupni)	97 148	114 321
Ukupno	2 084 765	39 524 (individualni) 1 835 (grupni)	289 037	345 274

*Napomena: Individualni posjetitelji – broj ulaza po plovilu, grupni posjetitelji – broj ulaza po plovilu (organizirani posjeti privatnih brodara, ronionci i neronionci u organizaciji ronilačkih centara)

Iz tablice je vidljivo da najveći broj posjetitelja (broj ulaza po osobi) ima Nacionalni park Krka (broj posjetitelja u Nacionalnom parku Kornati nije usporediv radi naplate ulaznica po plovilu). Broj posjetitelja nije ravnomjeran tijekom godine. Najveći broj posjetitelja je u ljetnim mjesecima.

Jedan od prioritetnih akcijskih planova određenih Strategijom, odnosi se na uspostavu jedinstvenog sustava naplate ulaznica u nacionalnim parkovima.

Do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.), nadležno Ministarstvo je

izvršilo analizu postojećeg sustava naplate ulaznica u nacionalnim parkovima. O uspostavi jedinstvenog sustava naplate ulaznica obavljene su konzultacije s Ministarstvom turizma i Ministarstvom pomorstva, prometa i infrastrukture vezano uz sustav naplate ulaznica na moru.

Razmatrano je nekoliko modela, ali do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.) nije uspostavljen jedinstveni sustav naplate ulaznica u nacionalnim parkovima.

Zbog različitih sustava naplate ulaza u nacionalne parkove onemogućeno je praćenje broja posjetitelja i njihov utjecaj na zaštićena područja, stoga Državni ured za reviziju predlaže, u skladu sa Strategijom, žurno poduzimanje aktivnosti za uspostavu jedinstvenog sustava naplate ulaznica u nacionalnim parkovima.

U Nacionalnom parku Krka broj posjetitelja je u stalnom porastu, a posebno na Tablica broj 8

Broj posjetitelja prema lokalitetima, odnosno postojećim ulazima u Nacionalnom parku Krka od 2010. do 2012.

Godina	Skradinski buk	Roški slap	Burnum	Kistanje	Puljani
1	2	3	4	5	6
2010.	657 390	10 437	219	159	-
2011.	671 908	11 383	897	303	-
2012.	720 422	12 092	740	336	164
Ukupno	2 049 720	33 912	1 856	798	164

Tijekom 2012. na lokaciji Skradinski buk u Nacionalnom parku Krka bilo je 720 422 posjetitelja. Kako bi se smanjila koncentracija posjetitelja na jednoj lokaciji, Nacionalni park Krka od 2012. ima otvorenih pet ulaza. U 2013. je izrađeno Izvješće o radu na znanstveno istraživačkom projektu Prihvatni kapacitet okoliša za posjetitelje Nacionalnog parka Krka, koje je preliminarno, jer se istraživanja nastavljaju i u 2014. Određivanje prihvatnog kapaciteta okoliša je važno kako bi se mogao ograničiti broj posjetitelja u nacionalnom parku ukoliko prekomjerni broj posjetitelja može narušiti postojeću bioraznolikost na zaštićenom području.

Za Nacionalni park Paklenica izrađen je diplomski rad vezano za određivanje prihvatnog kapaciteta parka (ali on nema obilježja preliminarnih istraživanja), dok na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet nisu obavljane aktivnosti vezano za određivanje prihvatnog kapaciteta okoliša za posjetitelje.

Strategijom je utvrđeno da nekontrolirani broj posjetitelja i neuvažavanje kapaciteta prostora može imati dugotrajne

lokaciji Skradinski buk, gdje je broj posjetitelja značajan te može narušiti postojeću bioraznolikost na području nacionalnog parka ukoliko se ne kontrolira i ne ograniči.

S obzirom da je broj posjetitelja u Nacionalnom parku Krka znatno veći u odnosu na druge nacionalne parkove obuhvaćene revizijom, u tablici u nastavku se daju podaci o broju posjetitelja prema lokalitetima, odnosno postojećim ulazima.

posljedice na biološku i krajobraznu raznolikost u nacionalnim parkovima. Zbog toga je izuzetno važna uspostava sustava i razvoj metodologije za procjenu kapaciteta prihvata posjetitelja i povezanog sustava praćenja kako bi se osiguralo strogo upravljanje protokom posjetitelja.

S obzirom na porast broja posjetitelja u nacionalnim parkovima, Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama nacionalnih parkova Mljet, Kornati i Paklenica poduzimanje aktivnosti za određivanje prihvatnog kapaciteta posjetitelja te Javnoj ustanovi Nacionalni park Krka nastaviti s aktivnostima projekta Prihvatni kapacitet okoliša za posjetitelje Nacionalnog parka Krka.

Ulaganja u posjetiteljsku infrastrukturu, uključujući izobrazne i poučne materijale, mogu potpomoći održavanju povoljnog stanja bioraznolikosti u nacionalnim parkovima.

U tablici u nastavku se daju podaci o razvijenosti posjetiteljske infrastrukture i broju provedenih programa izobrazbe tijekom 2012.

Tablica broj 9

**Posjetiteljska infrastruktura i broj programa izobrazbe
u nacionalnim parkovima u 2012.**

Naziv zaštićenog područja	Broj informativnih centara	Dužina poučne staze u km	Broj programa izobrazbe
1	2	3	4
NP Krka	3	15	23
NP Kornati	4	3	4
NP Mljet	1	1,5	1
NP Paklenica	1	8	17

Nacionalni parkovi obuhvaćeni revizijom nemaju vlastitih smještajnih kapaciteta. Od četiri nacionalna parka, najveći broj posjetitelja i poučnih staza (15) ima Nacionalni park Krka, u kojem je tijekom 2012. provedeno i najviše programa izobrazbe (23).

Na području Nacionalnog parka Paklenica postoji osam poučnih staza te je provedeno 17 programa izobrazbe tijekom 2012.

Znatno skromniji broj programa izobrazbe i poučnih staza postoji na području nacionalnih parkova Mljet i Kornati do kojih se dolazi morskim putem gdje prometna povezanost s kopnom nije zadovoljavajuća, a organizirani posjeti privatnih brodara su skupi.

Turističkom promidžbom prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenih područja, programima izobrazbe i kulturnim programima te ulaganjima u nove i postojeće poučne staze i informativne centre, pored jačanja svijesti posjetitelja o važnosti zaštite prirode, dolazi do porasta broja posjetitelja u zaštićenim područjima.

Porastom broja posjetitelja u nacionalnim parkovima osiguravaju se veći prihodi, što omogućuje usmjeravanje značajnijeg dijela tih sredstava u djelatnost zaštite prirode (izgradnja i održavanje poučnih staza, informativnih centara te programa izobrazbe i kulturnih programa u cilju podizanja svijesti o važnosti zaštite i očuvanja prirode).

Strategijom je utvrđeno da se različitim programima izobrazbe i oblicima interpretacije, posjetiteljima trebaju predstaviti aspekti prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenih područja kako bi se utjecalo na ponašanje posjetitelja i smanjili negativni učinci turizma.

Revizijom je utvrđeno da su nacionalni parkovi Krka i Paklenica poduzimali značajne aktivnosti za ulaganje u programe izobrazbe posjetitelja kako bi se utjecalo na ponašanje posjetitelja i smanjili negativni učinci turizma. Na području Nacionalnog parka Kornati odgojno obrazovni programi se provode na zahtjev nekoliko puta godišnje, a na području Nacionalnog parka Mljet jednom godišnje.

S obzirom na navedeno, Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama nacionalnih parkova Mljet i Kornati poduzimati više aktivnosti vezano za ulaganja u postojeće i nove poučne staze te organiziranje radionica i programa izobrazbe kao i promidžbenih aktivnosti kojima bi se jačala svijest o potrebi očuvanja prirode i bioraznolikosti u zaštićenim područjima te potakao interes turista da posjete navedene nacionalne parkove.

Zaštita od požara u nacionalnim parkovima

Zaštita od požara je vrlo važan segment u očuvanju prirode i bioraznolikosti u zaštićenim područjima. Zakonom o zaštiti od požara (Narodne novine 92/10) i provedbenim propisima je uređena zaštita od požara na području Republike Hrvatske. Za svaku godinu se donosi Program aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara od interesa za Republiku Hrvatsku. U Programu za 2012. (Narodne novine 43/12), između ostalog, propisana je obveza Ministarstva da nastavi rad na razvoju Programa za uspostavu integralnog protupožarnog nadzornog sustava u nacionalnim parkovima i parkovima prirode Republike Hrvatske.

Isto tako, propisano je da uvođenje i operativnu uporabu treba uskladiti s odgovarajućim aktivnostima i za njih zadanim rokovima te dostaviti potrebne parametre Državnoj upravi za zaštitu i spašavanje za korištenje već postavljenih sustava i za druge događaje koji se nalaze u njihovom vidokrugu. Spomenutim Programom aktivnosti, određena je obveza javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima i drugim zaštićenim područjima da provode preventivne mjere zaštite od požara određene procjenom ugroženosti i planom zaštite od požara. Nadalje je određena obveza nadležnim inspekcijskim službama da provode pojačani inspekcijski nadzor provedbe zadaća utvrđenih Programa aktivnosti.

U nacionalnim parkovima se velika pažnja pridaje zaštiti od požara, koja je organizirana na različite načine. Javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima su donijele interne akte kojima se pobliže uređuje zaštita od požara, zaključenje ugovora s javnim vatrogasnim postrojbama i/ili dobrovoljnim vatrogasnim društvima u cilju što kvalitetnije i bolje zaštite od požara, organizacija stalnog motrenja i dežurstava posebno u turističkoj sezoni kada je vrlo visoka opasnost od požara te osposobljavanje zaposlenika za obavljanje protupožarnih aktivnosti.

Nacionalni park Paklenica i Mljet imaju instalirane telemetrijske protupožarne video kamere kojima se omogućava nadziranje šireg otvorenog prostora i rana detekcija požara.

Na području nacionalnih parkova Kornati i Krka nisu instalirane telemetrijske protupožarne video kamere, iako je jedan od prioritetnih akcijskih planova Strategije bio uspostava integralnog protupožarnog nadzornog sustava u nacionalnim parkovima i parkovima prirode.

Inspektori zaštite prirode su obavljali jednom godišnje nadzor nad provođenjem mjera zaštite od požara u zaštićenim područjima.

Državni ured za reviziju je ocijenio da je zaštita od požara na području nacionalnih parkova na zadovoljavajućoj razini, ali da, zbog stalnih prijetnji od požara, koje su naročito izražene u ljetnim mjesecima,

Ministarstvo i javne ustanove nacionalnih parkova trebaju i dalje intenzivno nastaviti s razvojem protupožarnog nadzornog sustava u nacionalnim parkovima te na području nacionalnih parkova Kornati i Krka postaviti telemetrijske protupožarne video kamere kako bi se što skorije uspostavio integralni protupožarni nadzorni sustav u nacionalnim parkovima i parkovima prirode Republike Hrvatske.

Sukcesija vegetacije i zaštita bioraznolikosti u nacionalnim parkovima

Travnjačke površine predstavljaju vrijedna antropogena staništa koja su vrlo bogata biološkom raznolikošću. Prijetnja gubitku bioraznolikosti je sukcesija vegetacije, (zaraštanje travnjaka) koja se javlja u svim nacionalnim parkovima koji su predmet ove revizije.

Pozitivan utjecaj na očuvanje travnjaka ima košnja livada i ekstenzivno korištenje poljoprivrednih površina (livade, pašnjaci i male oranice okružene živicama), što u značajnoj mjeri može obogatiti biološku raznolikost.

U okviru Strategije i strateškog cilja očuvanja biološke raznolikosti na poljoprivrednim površinama održivim gospodarenjem, utvrđene su strateške smjernice kako bi se smanjio trend gubitka površina i raznolikosti doprirodnih i poluprirodnih travnjaka kao vrijednih antropogenih staništa, poticala ekološka i drugi oblici poljoprivrede koji pridonose očuvanju biološke raznolikosti te pomoglo proizvođačima u promidžbi i osiguranju tržišta.

U Nacionalnom parku Krka veliki dio površine zauzimaju staništa travnjaka (oko 30,0 %), ali veći dio ovog tipa staništa dolazi u kombinaciji sa šikarom ili šumom, odnosno nalazi se u manje ili više uznapredovanom stupnju sukcesije, dok su površine pod čistim travnjacima relativno male. Rezultat je to smanjenja ljudskih aktivnosti košnje i ispaše na prostoru parka u zadnjih dvadeset godina, što je rezultiralo postupnim zarastanjem travnjaka i nadiranja šumske vegetacije u dijelovima parka.

Javna ustanova Nacionalni park Krka, od 2010. do 2012. nije poduzimala aktivnosti košnje livada. Zaštita i očuvanje travnjaka i livada je određena planom upravljanja i provodila se u okviru projekta Procjena i valorizacija zapuštenih staništa s područja Nacionalnog parka Krka. Navedeni projekt provodi Zavod u suradnji s javnom ustanovom. Glavni je cilj projekta utvrditi najbolje načine upravljanja suhim i vlažnim travnjacima u Nacionalnom parku Krka radi očuvanja bioraznolikosti navedenih vrijednih staništa.

Projekt traje od 2010. do 2015. Isto tako, u skladu s akcijskim planom očuvanja biološke raznolikosti kroz revitalizaciju tradicionalne poljoprivrede, pokrenut je projekt popisa posjednika čestica poljoprivrednog zemljišta u nacionalnom parku kako bi se izradila GIS (geografski informacijski sustav) karta poljoprivrednih površina i program revitalizacije poljoprivrede na području parka u cilju očuvanja biološke raznolikosti.

U drugim nacionalnim parkovima zabilježena je slična situacija te se problem sukcesije vegetacije javlja i u Nacionalnom parku Paklenica koji je u okviru plana upravljanja definirao cilj zaštite travnjaka kroz akcijski plan. Aktivnosti vezane za ostvarenje navedenog plana se djelomično ostvaruju. Određena je probna površina (5 000 m²) u centralnom dijelu nacionalnog parka koja se redovno kosi i obavlja se monitoring vrsta na travnjačkim površinama. Veću površinu Javna ustanova ne može sama održavati zbog nedovoljnih ljudskih resursa, a dio plana koji uključuje aktivnosti lokalnog stanovništva kroz košnju i ispašu nije ostvaren zbog nedovoljne zainteresiranosti.

Na području Nacionalnog parka Kornati, vegetacija kamenjarskog pašnjaka, koja prevladava u kopnenom dijelu parka pokazuje znakove sukcesije na način da sve veće površine zauzima alepski bor koji se javlja kao invazivna strana vrsta. Javna ustanova Nacionalni park Kornati planira u narednim godinama poticati lokalno stanovništvo na stočarstvo (jer se sukcesija vegetacije javlja zbog zamiranja tradicionalnog ovčarstva, odnosno nedovoljne ispaše) te proizvodnju sira i maslinovog ulja.

Na području Nacionalnog parka Mljet, lokalno stanovništvo se sve manje bavi tradicionalnom pljoprivredom, zbog čega dolazi do zaraštanja polja u šume. Kako bi se potakla poljoprivredna djelatnost, Javna ustanova Nacionalni park Mljet je u razdoblju obuhvaćenom revizijom davala novčane poticaje za tradicionalnu poljoprivredu. Isto tako redovito se provodila košnja raslinja na putovima i stazama.

Revizijom je utvrđeno da je Javna ustanova Nacionalni park Krka planirala program revitalizacije tradicionalne poljoprivrede, dok javne ustanove nacionalnih parkova Paklenica, Kornati i Mljet nisu planirale ni izradile program revitalizacije tradicionalne poljoprivrede i/ili stočarstva u cilju očuvanja biološke raznolikosti.

Državni ured za reviziju je mišljenja da bi Javna ustanova Nacionalni park Krka trebala poduzimati aktivnosti košnje livada u cilju sprječavanja sukcesije vegetacije. Isto tako, u skladu sa strateškim ciljevima Strategije, javne ustanove nacionalnih parkova bi trebale planirati i provoditi poticanje lokalnog stanovništva na aktivnosti vezane uz ekološku i druge oblike poljoprivrede i stočarstva (ispaše) koji pridonose očuvanju biološke raznolikosti u nacionalnim parkovima.

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima rješavati problem zaraštanja travnjaka kroz redovite akcije košnje livada te revitalizaciju tradicionalne poljoprivrede i stočarstva na način da se planiraju financijska sredstva i aktivnosti kojima bi se potaklo lokalno stanovništvo na djelovanje radi očuvanja biološke raznolikosti na travnjačkim površinama. Predlaže se napraviti analizu postojećeg stanja travnjaka, utvrditi popis posjednika čestica poljoprivrednog zemljišta unutar nacionalnih parkova te utvrditi stanje stočnog fonda i na temelju toga, gdje je to moguće, izraditi program revitalizacije tradicionalne poljoprivrede i/ili stočarstva.

Zaštita šumskog ekosustava u nacionalnim parkovima

Republika Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja čije su šume gotovo u potpunosti prirodnog sastava (95,0 %) i očuvane, a kombinacija prirodnih uvjeta i tradicionalno dobrog gospodarenja u šumarskoj struci i znanosti, osigurala je visoku biološku raznolikost šuma¹⁶.

Međutim, kako bi se ta razina očuvanosti i održala, jedan od strateških ciljeva u Strategiji je očuvati biološku raznolikost šuma i osigurati održivo korištenje navedenog biološkog resursa kroz ugrađivanje mjera zaštite biološke raznolikosti te suradnju između sektora šumarstva i zaštite prirode. Akcijskim planom je predviđeno izraditi programe zaštite šumskih ekoloških sustava u zaštićenim područjima te izraditi programe praćenja stanja šumskih ekoloških sustava. Isto tako, prema Konvenciji, praćenje stanja šuma je obveza svake države potpisnice, a dio je ukupnog praćenja stanja okoliša propisanog odredbama Zakona o zaštiti prirode i Zakona o šumama. Cilj praćenja stanja je prikupljanje informacija o učincima onečišćenja i drugih čimbenika oštećenja u šumskim ekološkim sustavima radi boljeg razumijevanja uzročno posljedičnih odnosa unutar šuma.

Prema odredbama Zakona o zaštiti prirode, za zaštićena područja se donosi Program zaštite šumskih ekosustava koji sadrži mjere njihove zaštite i unaprjeđenja na temelju praćenja stanja. Program zaštite šumskih ekoloških sustava sastavni je dio plana upravljanja, a donosi ga javna ustanova koja upravlja zaštićenim područjem. Prema odredbi članka 85. Pravilnika o uređivanju šuma, Program zaštite šumskih ekosustava treba sadržavati izrađenu tematsku kartu za ugrožene, rijetke, zaštićene i strogo zaštićene biljne vrste te kartu ugroženosti od erozije.

Revizijom je utvrđeno da javne ustanove nacionalnih parkova Krka, Mljet i Paklenica koje imaju na svom području šumske ekosustave nisu donijele programe zaštite šumskih ekosustava.

Državni ured za reviziju je mišljenja da, iako je očuvanost šuma na području nacionalnih parkova Krka, Mljet i Paklenica dobra, javne ustanove navedenih nacionalnih parkova trebaju donijeti programe zaštite šumskih ekosustava u skladu s odredbama Zakona o zaštiti prirode prema kojima je Program zaštite šumskih ekosustava sastavni dio plana upravljanja.

Donošenjem navedenih programa u okviru planova upravljanja te uspostavljanjem sustavnog praćenja stanja šumskih ekoloških sustava na temelju programa praćenja stanja, osigurali bi se uvjeti za očuvanje biološke raznolikosti šuma i održivo korištenje ovog biološkog resursa.

Javna ustanova Nacionalni park Krka je kroz plan upravljanja planirala zaštitu i praćenje stanja šumskih ekosustava. Revizijom je utvrđeno da Javna ustanova nije provodila praćenje stanja šumskih ekosustava, osim u manjem dijelu u okviru istraživačkog projekta Zajednica travnjačkih vrsta ptica i putem istraživanja štetnosti patogene gljive na alepskom boru.

U Nacionalnom parku Mljet nije donesen plan upravljanja, a aktivnosti zaštite i praćenja stanja šumskih ekosustava se planiraju godišnjim programima. Javna ustanova Nacionalni park Mljet redovito od 2011. prati stanje šumskih ekosustava u suradnji sa Šumarskim fakultetom.

Javna ustanova Nacionalni park Paklenica je kroz akcijski plan u okviru plana upravljanja planirala zaštitu šumskih ekosustava, a u suradnji sa Šumarskim institutom, pratila je stanje šumskih ekosustava o čemu su sastavljeni izvještaji o praćenju stanja padalina u šumskim ekosustavima za 2010., 2011. i 2012. Vezano za zaštitu šuma i šumskih ekosustava, zacrtani ciljevi se ostvaruju.

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama nacionalnih parkova Krka, Mljet i Paklenica koji na svom području imaju šumske ekosustave donijeti programe zaštite šuma u okviru planova upravljanja kako bi se osigurali uvjeti za očuvanje biološku raznolikosti šuma te prirodni i neometani razvoj šumskih ekosustava.

¹⁶ Podaci iz Strategije i akcijskog plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske.

Navedeni program treba u skladu s Pravilnikom o uređenju šuma, sadržavati izrađenu tematsku kartu za ugrožene, rijetke, zaštićene i strogo zaštićene biljne vrste te kartu ugroženosti od erozije. Predlaže se uspostaviti sustavno praćenja stanja šumskih ekoloških sustava na temelju programa praćenja stanja, kako bi se na vrijeme moglo reagirati u slučaju onečišćenja i drugih čimbenika oštećenja u šumskim ekološkim sustavima.

- **Ocjena provedenih aktivnosti vezanih za očuvanje prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima**

Na temelju utvrđenih činjenica vezano za aktivnosti planiranja i provođenje mjera za očuvanje bioraznolikosti koje su javne ustanove provele na području nacionalnih parkova kojima upravljaju (inventarizacija, monitoring i istraživački radovi, uspostava baza podataka o biljnim, životinjskim, gljivnim i drugim vrstama na području nacionalnih parkova, sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta, sukcesije vegetacije i drugo), Državni ured za reviziju je ocijenio da su aktivnosti za očuvanje prirode i zaštite bioraznolikosti na području nacionalnih parkova Krka, Kornati i Mljet bile djelomično učinkovite.

Na području Nacionalnog parka Krka se ne provodi monitoring niti aktivnosti za sprječavanje širenja invazivnih stranih vrsta na području parka, a baze podataka o biljnim, životinjskim, gljivnim i drugim vrstama na području nacionalnih parkova Krka i Mljet nisu redovito ažurirane što onemogućava realnu ocjenu stanja i kretanja populacija.

Na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet nije donesen plan upravljanja, provodi se manji dio potrebnih aktivnosti monitoringa ili se ne provodi redovito, nisu riješeni problemi granice pomorskog dobra i

zaštite morskog ekosustava, a broj prekršaja je i dalje visok.

Državni ured za reviziju je ocijenio da su aktivnosti za očuvanje prirode i zaštite bioraznolikosti na području Nacionalnog parka Paklenica bile učinkovite (redovito se provodi inventarizacija, monitoring i istraživački radovi, redovito se ažuriraju baze podataka, a broj ugroženih i kritično ugroženih vrsta na području nacionalnog parka nije u porastu).

Javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom se ne razlikuju samo u broju i učestalosti obavljenih aktivnosti za zaštitu bioraznolikosti na svom području već i u pristupu djelatnika u obavljanju navedenih aktivnosti u dijelu koji im nije bio zakonski propisan, a koji doprinosi zaštiti i očuvnosti bioraznolikosti u nacionalnom parku.

Kao primjer dobre prakse pokazala se Javna ustanova Nacionalni park Paklenica koja je u inventarizaciju, monitoring i istraživačke radove svake godine aktivno uključivala djelatnike stručne službe. Državni ured za reviziju je mišljenja da je pristup Javne ustanove Nacionalni park Paklenica o aktivnom uključivanju djelatnika stručne službe u aktivnosti inventarizacije, monitoringa i istraživačkih poslova opravdan i da predstavlja primjer dobre prakse.

Nadalje ocjenjuje se da je Javna ustanova Nacionalni park Paklenica aktivno i s uspjehom obavljala većinu zadanih poslova vezano za zaštitu prirode i bioraznolikosti na području nacionalnog parka, ali da bi njen rad bio još uspješniji kada bi se ažurirale zemljišne knjige na području parka, uveo jedinstveni sustav naplate ulaznica radi bolje kontrole posjetitelja, donio Program zaštite šumskih ekosustava te donijeli programi (protokoli) za praćenje stanja populacija na području nacionalnog parka. Predlaže se navedene protokole izraditi u suradnji sa Zavodom na način da je protokol primjenjiv i za druga područja gdje obitavaju populacije koje se prate.

UPRAVLJANJE, NADZOR I IZVORI FINANCIRANJA U NACIONALNIM PARKOVIMA

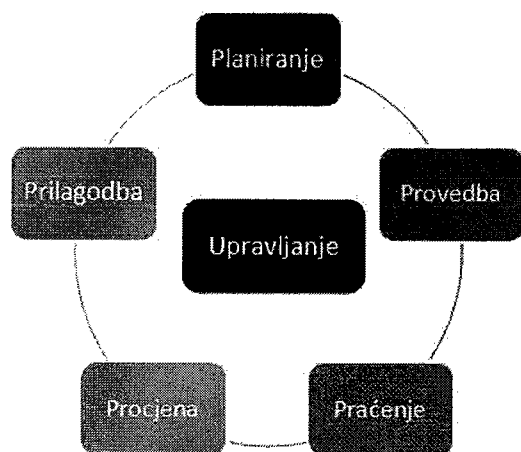
Upravljanje u nacionalnim parkovima

Upravljanje u nacionalnim parkovima je ciklički proces u okviru kojeg se provođenjem unaprijed određenih aktivnosti pokušavaju postići zadani ciljevi. Obuhvaća procjenu postojećeg stanja (vrednovanje), definiranje ciljeva upravljanja, planiranje aktivnosti koje

je potrebno provesti da bi se ciljevi postigli, provedbu aktivnosti, praćenje provedbe i procjenu učinkovitosti provedbe, odnosno potrebnih poboljšanja i unaprijeđenja te prilagodbu planiranih aktivnosti u skladu sa stvarnim potrebama.

Slika broj 2

Proces upravljanja u nacionalnim parkovima

Izvor: <http://www.dzrp.hr/upravljanje-zasticenim-podrucjima/upravljanje-zasticenim-podrucjima/upravljanje-zasticenim-podrucjima-1101.html>

Prema Zakonu o zaštiti prirode, nacionalnim parkovima upravljaju javne ustanove nacionalnog parka koje osniva Republika Hrvatska uredbom Vlade Republike Hrvatske. Djelatnost javnih ustanova je zaštita, održavanje i promicanje zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranje provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravlja.

Tijela javnih ustanova su upravno vijeće, ravnatelj i stručni voditelj. Javnom ustanovom upravlja upravno vijeće koje može imati najviše pet članova.

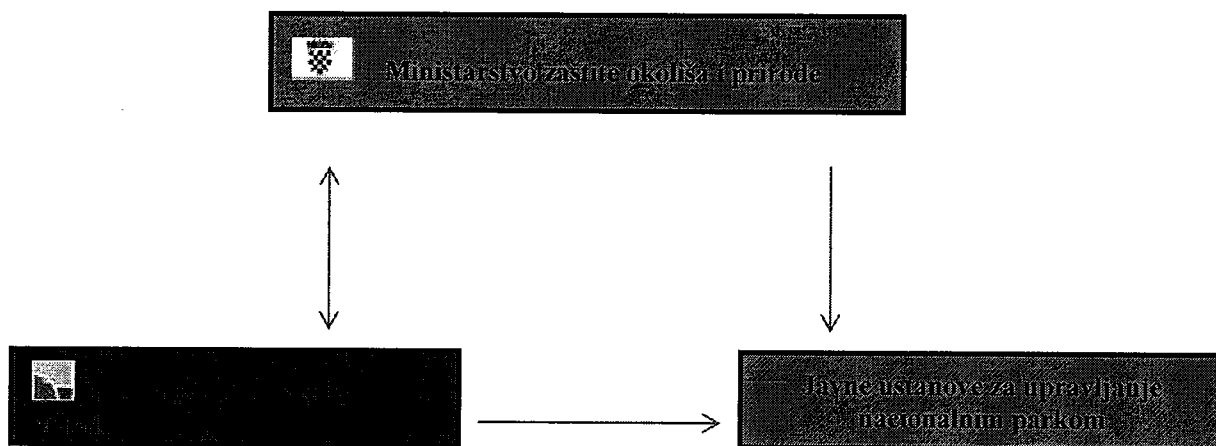
Predsjednika i članove upravnog vijeća javnih ustanova za upravljanje nacionalnim parkom imenuje ministar. Ravnatelj je voditelj javne ustanove koji organizira i vodi poslovanje. Ravnatelja javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom imenuje i

razrješuje ministar. Stručni rad javne ustanove vodi stručni voditelj.

U strukturi upravljanja nacionalnim parkovima posredno sudjeluje i Ministarstvo, koje kao središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite prirode odlučuje o svim važnim pitanjima na području nacionalnih parkova. Ministarstvo obavlja nadzor nad zakonitošću rada i općih akata javnih ustanova za upravljanje nacionalnim parkovima, a inspekcijske službe inspekcije zaštite prirode pri Ministarstvu obavljaju inspekcijski nadzor na području nacionalnih parkova. U nadležnosti Ministarstva je i nadzor nad poslovanjem Zavoda. Zavod, kao središnja ustanova obavlja stručne poslove koji, u smislu procesa upravljanja u nacionalnim parkovima, prikuplja i obrađuje podatke i vodi Informacijski sustav zaštite prirode, provodi projekte i programe u području zaštite prirode te surađuje i obavlja stručni nadzor nad javnim ustanovama.

Struktura upravljanja u nacionalnim parkovima je prikazana na slici broj 3¹⁷.

Slika broj 3

¹⁷ Slika broj 3 pokazuje da javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima, iako imaju komunikaciju sa Zavodom i Ministarstvom, ne mogu samostalno donositi odluke vezano uz zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima već moraju imati dopuštenje Ministarstva te konačnu odluku donosi Ministarstvo. Javne ustanove nemaju utjecaj na donošenje odluka Ministarstva i Zavoda te je iz tog razloga, strelica od Ministarstva i Zavoda prema javnim ustanovama jednosmjerna. S druge strane, u pojedinim aktivnostima (primjerice izrada Strategije), Zavod zajedno s Ministarstvom sudjeluje u izradi Strategije te je strelica između Zavoda i Ministarstva obostrana.

Za uspješno upravljanje u nacionalnim parkovima potrebna je jasna podjela uloga i odgovornosti unutar i između ovih institucija te stalna suradnja i koordinacija u smislu razmjene dokumentacije i informacija vezano za procjenu postojećeg stanja (analiza svih prikupljenih informacija važnih za to područje, koja služi kao osnova i argumentacija za definiranje ciljeva i aktivnosti upravljanja), planiranje i praćenje provedbe planiranih aktivnosti te procjenu učinkovitosti provedbe, odnosno potrebnih poboljšanja. Isto tako, svi sudionici u upravljanju trebaju aktivno svojim savjetima, prijedlozima, odnosno provođenjem konkretnih aktivnosti, sudjelovati u upravljanju zaštićenim područjem.

Upravljanje zaštićenim područjima se odnosi na upravljanje ljudskim aktivnostima i djelatnostima koje se odvijaju u tom području, pri čemu se neke aktivnosti ili djelatnosti nastoje ograničiti ili prilagoditi, dok se druge nastoje poticati. U smislu ograničenja aktivnosti i djelatnosti, nadzorne službe javnih ustanova (čuvari prirode) provode neposredan nadzor provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode na području nacionalnog parka, a inspekcija zaštite prirode pri Ministarstvu obavlja inspekcijski nadzor na području nacionalnih parkova (detaljnije opisano u okviru točke Izvješća - Inspekcijski nadzor i neposredni nadzor u nacionalnim parkovima).

Javne ustanove mogu na razne načine poticati aktivnosti koje pridonose boljem očuvanju prirode i zaštite bioraznolikosti na području nacionalnog parka kojim upravljaju. Primjerice, mogu davati novčane poticaje za stočarstvo čime se obavlja zaštita travnjačkih površina koje predstavljaju vrijedna antropogena staništa bogata biološkom raznolikošću.

Također, mogu poticati ekološku poljoprivredu i druge oblike poljoprivrede koji pridonose očuvanju biološke raznolikosti te pomoći proizvođačima u promidžbi i osiguranju tržišta na način da se daju novčani poticaji ili daje savjetodavna podrška.

Kako bi se zaštićenim područjima upravljalo racionalno, učinkovito i održivo, donose se dokumenti o upravljanju: plan upravljanja, prostorni plan područja posebnih obilježja te pravilnik o unutarnjem redu

(prema novom Zakonu o zaštiti prirode, koji je u primjeni od srpnja 2013., ministar treba donijeti pravilnik o zaštiti i očuvanju).

Plan upravljanja se donosi za razdoblje od deset godina i određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva. Provođenjem kroz godišnje programe. Za učinkovito upravljanje zaštićenim područjem važno je da ovi dokumenti budu međusobno usklađeni i utemeljeni na stručnim spoznajama o prostoru i njegovim korisnicima čime se omogućava očuvanje prirode uz ravnomjerni raspored dobiti proizašle iz zaštite.

Revizijom je utvrđeno da javne ustanove nacionalnih parkova, iako su nadležne za direktno upravljanje zaštićenim područjem, u smislu upravljanja, nemaju ovlasti samostalno donositi odluke za obavljanje aktivnosti istraživačkih radova, inventarizacije i monitoringa, već moraju imati dopuštenje Ministarstva. Za aktivnosti inventarizacije i monitoringa je zadužen Zavod, ali nije jasno zakonski određeno trebaju li stručne službe nacionalnih parkova obavljati te poslove na svom području. Stoga podjela odgovornosti nije jasno određena između Zavoda i javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima.

Također, Informacijski sustav zaštite prirode kojeg vodi Zavod nije dovoljno razvijen na način da on u potpunosti prikuplja, pohranjuje, čuva, obrađuje i pruža potrebne informacije za svaki nacionalni park, tako da informacije o ugroženim staništima, vrstama i ekološkim procesima nisu dovoljne za kvalitetno planiranje, odlučivanje i zaštitu pojedinih vrsta na području nacionalnih parkova.

Revizijom je utvrđeno da rukovodstvo u javnim ustanovama koje upravlja nacionalnim parkovima ima jasnu i odgovarajuću podjelu odgovornosti, ali većina javnih ustanova nema dovoljan broj djelatnika u stručnim i nadzornim službama potreban za učinkovitu provedbu plana upravljanja, nemaju razvijenu potrebnu infrastrukturu i prikladno opremu potrebnu za kvalitetno obavljanje poslova struke i nadzora, a nepostojanje sustava

praćenja kretanja posjetitelja onemogućava kvalitetno upravljanje nacionalnim parkovima.

Državni ured za reviziju je ocijenio da suradnja i komunikacija među institucijama koje sudjeluju u sustavu zaštite prirode i bioraznolikosti nije zadovoljavajuća.

Primjerice, nadležno Ministarstvo za pojedine nacionalne parkove nije raspolagalo svim relevantnim podacima (podaci o izdanim koncesijskim odobrenjima u Nacionalnom parku Kornati, poticajne mjere u Nacionalnom parku Mljet), što ukazuje da komunikacija i kolanje dokumenata nije uspostavljeno na zadovoljavajući način.

Nadalje, utvrđeno je da suradnja između Zavoda i javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima nije zadovoljavajuća, naročito kod planiranja i obavljanja monitoringa na području nacionalnih parkova.

Prema Zakonu o zaštiti prirode koji se primjenjivao do srpnja 2013., javne ustanove nisu bile dužne dostavljati Zavodu izvješća o ostvarenju godišnjih programa (bile su ih dužne dostavljati samo Ministarstvu), tako da Zavod nije imao potrebne informacije o provedenim aktivnostima monitoringa na području nacionalnih parkova. Prema odredbama članka 134. Zakona o zaštiti prirode, koji se primjenjuje od srpnja 2013., javne ustanove su dužne, osim Ministarstvu, dostavljati izvješće o ostvarivanju godišnjih planova i plana upravljanja i Zavodu do 1. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Državni ured za reviziju je ocijenio da suradnja s lokalnom zajednicom nije zadovoljavajuća. Javne ustanove trebaju poduzeti više aktivnosti kako bi potakle lokalno stanovništvo na stočarstvo u svrhu održavanja površina pod pašnjacima, potaknuti obnovu i održavanje poljoprivrednih površina te pružati savjetodavnu podršku lokalnom stanovništvu vezano uz poljoprivredu.

Revizijom je utvrđeno da prostorni planovi nisu u cijelosti usklađeni s planovima upravljanja i pravilnicima o unutarnjem redu, što otežava učinkovito upravljanje nacionalnim parkovima. Nadalje, utvrđeno je da sustav dugoročnog planiranja nije dovoljno

razvijen. Javne ustanove nacionalnih parkova Krka i Paklenica su donijele planove upravljanja, Javna ustanova Nacionalni park Kornati je izradila nacrt plana upravljanja, dok Javna ustanova Nacionalni park Mljet nije donijela plan upravljanja. Uvidom u donesene planove upravljanja, utvrđeno je da je praćenje ostvarenja zacrtanih ciljeva otežano, jer postojeći planovi upravljanja ne sadrže jasno utvrđene ciljeve, indikatore postizanja ciljeva i provođenja aktivnosti, odnosno pokazatelje učinkovitosti upravljanja. Stoga je navedene planove upravljanja potrebno revidirati. Javne ustanove nacionalnih parkova trebaju razviti sustav dugoročnog planiranja i donijeti planove upravljanja te odrediti jasne ciljeve očuvanja biološke raznolikosti, strategije upravljanja te sustavno praćenje stanja populacija. Kroz takozvano prilagodljivo upravljanje, potrebno je objediniti aktivnosti na terenu i mjere praćenja provođenja plana upravljanja na temelju kojih treba obavljati analizu očekivanih i ostvarenih rezultata i prema potrebi, prema stečenim iskustvima i novim spoznajama, prilagoditi buduće aktivnosti, odnosno prilagoditi akcijske planove i godišnje programe.

Državni ured za reviziju je mišljenja da se zaštićenim područjem nacionalnih parkova ne upravlja dovoljno aktivno, a informacijski sustav nije dovoljno razvijen na način da on u potpunosti prikuplja, pohranjuje, čuva, obrađuje i isporučuje potrebne informacije. Javne ustanove nacionalnih parkova ne raspolažu dovoljnim brojem djelatnika (naročito u stručnim službama) te prikladnom opremom (vatrogasna, informatička, uredska, oprema za nadzor te oprema za obavljanje stručnih poslova) što je neophodno za učinkovito upravljanje. Na području nacionalnih parkova se provodi samo manji dio potrebnih aktivnosti upravljanja prioritetnim staništima, vrstama i ekološkim procesima (nedovoljno provedena inventarizacija i praćenje stanja) tako da informacije o ugroženim staništima, vrstama i ekološkim procesima nisu dovoljne za kvalitetno planiranje, odlučivanje i zaštitu pojedinih vrsta.

Javne ustanove ne sudjeluju sustavno u provođenju monitoringa vrsta i staništa te ne prate u dovoljnoj mjeri trendove na svom zaštićenom području što je neophodno za procjenu učinkovitosti upravljanja područjem i izmjenu načina upravljanja ukoliko se pokaže neučinkovitim (prilagodljivo upravljanje).

Državni ured za reviziju predlaže nadležnom Ministarstvu poduzeti aktivnosti kako bi se jasno definirale nadležnosti između javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima, Ministarstva i Zavoda te izraditi pisane procedure i pravila u vezi kolanja, dostave i čuvanja dokumentacije kojih se trebaju pridržavati svi sudionici u sustavu zaštite prirode. Na taj način bi se uspostavila bolja suradnja i komunikacija među institucijama koje sudjeluju u sustavu zaštite prirode i bioraznolikosti.

Nadalje, predlaže se javnim ustanovama nacionalnih parkova razviti sustav dugoročnog planiranja i prilagodljivog upravljanja, odnosno upravljati na temelju planova upravljanja koji sadrže jasne ciljeve očuvanja biološke raznolikosti, strategije upravljanja te sustavno praćenje stanja populacija. Potrebno je donijeti i međusobno uskladiti temeljne dokumente upravljanja (prostorni plan područja posebnih obilježja, plan upravljanja te pravilnik o zaštiti i očuvanju).

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama koje upravljaju

nacionalnim parkovima poduzeti više aktivnosti kako bi potakle lokalno stanovništvo na stočarstvo u svrhu održavanja površina pod pašnjacima, potaknuli obnovu i održavanje poljoprivrednih površina te pružati savjetodavnu podršku lokalnom stanovništvu vezano uz poljoprivredu čime bi se osigurali potrebni uvjeti za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti na području nacionalnih parkova.

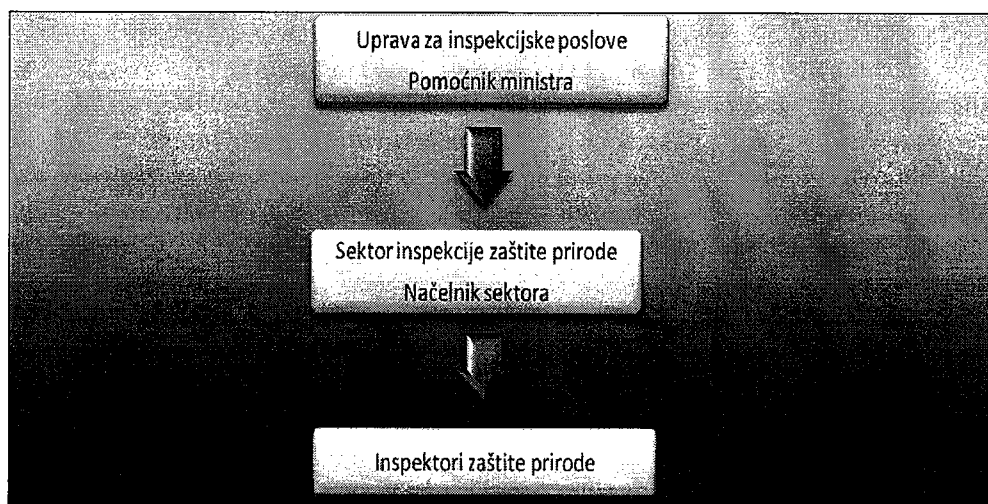
Inspeksijski nadzor i neposredni nadzor u nacionalnim parkovima

Zakonom o zaštiti prirode koji se primjenjivao u razdoblju obuhvaćenom ovom revizijom (2010.-2012.), bilo je propisano da inspeksijski nadzor obavlja inspekcija zaštite prirode pri Ministarstvu, a neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju glavni nadzornik, nadzornici i čuvari prirode. Prema Zakonu o zaštiti prirode koji je stupio na snagu početkom srpnja 2013., nadzor zaštite prirode u Republici Hrvatskoj obavljaju državni službenici inspekcije zaštite prirode pri Ministarstvu, a neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju glavni čuvar prirode i čuvari prirode pri javnoj ustanovi koja upravlja zaštićenim područjem.

Inspeksijski nadzor obavljaju inspektori zaštite prirode. Ustroj inspekcije zaštite prirode prikazan je na slici broj 4.

Slika broj 4

Ustroj inspekcije zaštite prirode

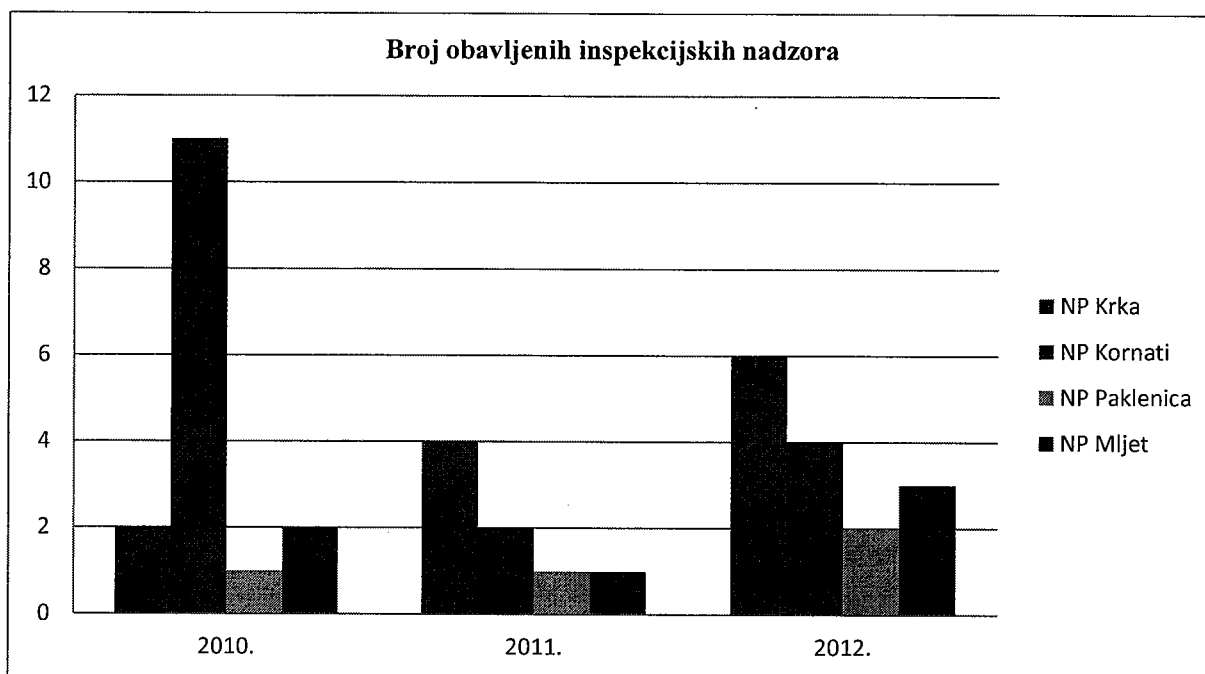

Odredbama Zakona o zaštiti prirode je detaljno propisan način rada i ovlasti inspektora zaštite prirode, kao i osoba koje obavljaju neposrednu zaštitu pri javnim ustanovama koje upravljaju zaštićenim područjima (u razdoblju obuhvaćenom revizijom 2010.-2012. to su bili glavni

nadzornik, nadzornici i čuvari prirode, a od 2013. su glavni čuvari prirode i čuvari prirode).

U nastavku se daje grafički prikaz broja obavljenih inspekcijskih nadzora od 2010. do 2012. na području nacionalnih parkova.

Grafički prikaz broj 2

Iz navedenog je vidljivo da je u 2010. u nacionalnim parkovima obuhvaćenim revizijom obavljeno 16 nadzora, u 2011. obavljeno je osam nadzora, a u 2012. obavljeno je 15 nadzora.

U tablici u nastavku se daju podaci o broju obavljenih nadzora te poduzetih aktivnosti inspektora zaštite prirode u razdoblju 2010.-2012.

Tablica broj 10

**Broj obavljenih nadzora te poduzetih aktivnosti
inspektora zaštite prirode od 2010. do 2012.**

Redni broj	Obavljene aktivnosti	NP Krka	NP Kornati	NP Mljet	NP Paklenica
1.	Zaprimljene predstavke	1	0	0	1
2.	Obavljeni nadzori	12	17	6	4
3.	Zapisnik	9	18	5	4
4.	Službena bilješka o obavljenom nadzoru	3	0	1	0
5.	Proslijeđeno drugim nadležnim tijelima	2	0	0	1
6.	Rješenja	2	1	0	0
7.	Optužni prijedlog	2	14	0	0
8.	Kaznene prijave	5	10	0	0
9.	Potvrda o oduzimanju	0	3	0	0
10.	Ostalo (mišljenja, očitovanja, izvješća i sl.)	5	10	2	0

Inspekcijski nadzor u navedena četiri nacionalna parka su obavljala tri inspektora zaštite prirode. Za nacionalne parkove Mljet i Paklenica inspekcijski nadzor su obavljala dva inspektora zaštite prirode svaki za svoje područje, a za Nacionalne parkove Krka i Kornati inspekcijski nadzor je obavljao jedan inspektor. Od 2010. do 2012. na području Nacionalnog parka Kornati je obavljeno 17 nadzora, Nacionalnog parka Krka 12, Nacionalnog parka Mljet šest, a Nacionalnog parka Paklenica četiri inspekcijska nadzora.

Najveći broj inspekcijskih nadzora je obavljeno u Nacionalnom parku Kornati radi krivolova, nedozvoljenog ribolova, sidrenja, ronjenja, bespravne gradnje i slično, koji je obavljan i u suradnji s djelatnicima Policijske uprave pri Ministarstvu unutarnjih poslova.

Obavljeni inspekcijski nadzori u Nacionalnom parku Krka najvećim dijelom su obavljani radi raznih građevinskih radova te sječe i uništavanja vegetacije. Od obavljena četiri inspekcijska nadzora u Nacionalnom parku Paklenica, tri su se odnosila na redoviti protupožarni nadzor, a od šest obavljenih inspekcijskih nadzora u Nacionalnom parku Mljet, tri su se odnosila na redoviti protupožarni nadzor.

Za obavljanje poslova inspekcijskog nadzora zaštite prirode, donose se mjesečni i godišnji planovi rada te se sastavljaju izvješća o njihovom izvršenju. Godišnjim planovima je planirano jednom godišnje obaviti nadzor javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima i parkovima prirode. Nadalje je planirano za lov, ribolov, šumarstvo, upravljanje vodama i drugo unutar zaštićenih područja, ukoliko je moguće, obavljanje nadzora planirati s nadležnim drugim inspekcijama, a protupožarni nadzor s inspektorima za protupožarnu zaštitu. Mjesečnim planovima se detaljno razrađuju aktivnosti planirane godišnjim planom.

Koncem 2012. u Sektoru inspekcije zaštite prirode je bilo 17 djelatnika od kojih je jedanaest viših inspektora i dva inspektora zaštite prirode koji obavljaju inspekcijske nadzore, načelnik koji rukovodi sektorom, koordinira poslove i drugo, jedan viši inspektor-specijalist koji zamjenjuje načelnika sektora i obavlja najsloženije inspekcijske nadzore, jedan upravni savjetnik za pravne

poslove u vezi s izvršenjem inspekcijskih rješenja i drugo te jedan viši inspektor za unaprjeđenje rada, provođenje složenijih inspekcijskih nadzora vezano za primjenu propisa iz područja zaštite prirode i drugo.

Ministarstvo organizira godišnje seminare o radu nadzornih službi zaštite prirode na koje se pozivaju svi zainteresirani djelatnici javnih ustanova, Zavoda i lokalnih vlasti u cilju što kvalitetnije suradnje i unaprjeđenja znanja i razmjene iskustava među sudionicima koji sudjeluju u zaštiti prirode.

Strateškim planom Ministarstva za razdoblje 2012.-2014. kao i strateškim planom za razdoblje 2013.-2015., planirana je izobrazba inspektora i nadzornika (sada čuvara prirode) kroz osposobljavanje inspektora-edukatora i nadzornika-edukatora čime bi se osigurao kontinuitet izobrazbe i specijalizacija edukatora za određeno područje. Nadalje, planirana je izrada procedura o postupanju u nadzoru koje bi trebale sadržavati tijek postupka, korake koje treba poduzeti i mjere koje treba primijeniti u cilju da se osiguraju pravna pojašnjenja i izbjegniju preklapanja s drugim službama što bi trebalo pridonijeti većem broju riješenih slučajeva i boljem poštivanju zakona i podzakonskih akata. Do vremena obavljanja revizije (listopad 2013.) nije uspostavljen sustav izobrazbe (inspektora-edukatora i nadzornika-edukatora) i nisu izrađene procedure o postupanju.

Državni ured za reviziju je mišljenja da zbog čestih promjena zakonske regulative te potrebe poznavanja mnogobrojnih propisa, osim temeljnog Zakona o zaštiti prirode, potrebno je dužnu pažnju posvetiti pravnoj pomoći i izobrazbi inspektora zaštite prirode i čuvara prirode (ranije - nadzornici) u javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima, u cilju kvalitetnijeg obavljanja poslova i zadataka iz svoje nadležnosti. Osnivanjem savjetodavne pravne službe dugoročno bi se osigurao kontinuitet rada i poboljšala kvaliteta rada inspekcijskih, nadzornih i drugih službi koje su nadležne za zaštitu prirode.

Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu sustavno provoditi izobrazbu djelatnika inspekcijskih i nadzornih službi za zaštitu prirode te izraditi procedure o postupanju u nadzoru za inspektore zaštite prirode i čuvare prirode kako bi se izbjegla moguća preklapanja i ujednačio rad svih nadzornih službi za zaštitu prirode.

Također se predlaže, osnivanje savjetodavne pravne službe u okviru sektora inspekcije zaštite prirode pri Ministarstvu koja će za djelatnike inspekcijske službe i za čuvare prirode u javnim ustanovama obavljati izobrazbu vezano za prekršajne i kaznene postupke protiv počinitelja nezakonitih radnji na području nacionalnih parkova. Isto tako, navedena služba bi trebala pružati pravnu pomoć svim sudionicima u zaštiti prirode, kako bi se što uspješnije rješavali problemi nezakonitih djelovanja na području nacionalnih parkova (korištenje nedozvoljenih alata u ribolovu, prekomjerni ulov i slično) i omogućilo učinkovitije sankcioniranje prekršitelja.

Zakonom o zaštiti prirode koji se primjenjivao do srpnja 2013. su propisane ovlasti glavnog nadzornika, nadzornika i čuvara prirode koji obavljaju neposredni nadzor u nacionalnim parku i djelatnici su javne ustanove koja upravlja nacionalnim parkom. Nadalje, propisano je da neposredni nadzor u nacionalnim parkovima obavljaju

glavni nadzornici i nadzornici, a neposrednu zaštitu i poslove čuvanja i promicanja zaštićenog područja obavljaju i čuvari prirode. Glavni nadzornik i nadzornik su mogli na temelju odluke upravnog vijeća javne ustanove, obavljati i poslove čuvara prirode. Isto tako su čuvari prirode mogli obavljati poslove nadzornika ako ih je za to ovlastilo upravno vijeće i ako u roku godinu dana polože stručni ispit za nadzornike.

Zakonom o zaštiti prirode koji se primjenjuje od srpnja 2013. neposredni nadzor u nacionalnim parkovima obavljaju glavni čuvar prirode i čuvari prirode koji su djelatnici javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjem. Čuvari prirode obavljaju svoju dužnost u posebnoj unutarnjoj ustrojstvenoj jedinici javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjem, a na čelu te unutarnje ustrojstvene jedinice je glavni čuvar prirode.

Glavnog čuvara i čuvara prirode imenuje upravno vijeće javne ustanove na temelju provedenog javnog natječaja. Prema Zakonu o zaštiti prirode koji je na snazi od srpnja 2013. Ministar je dužan donijeti pravilnik kojim će se detaljnije propisati način rada i postupanje glavnog čuvara i čuvara prirode.

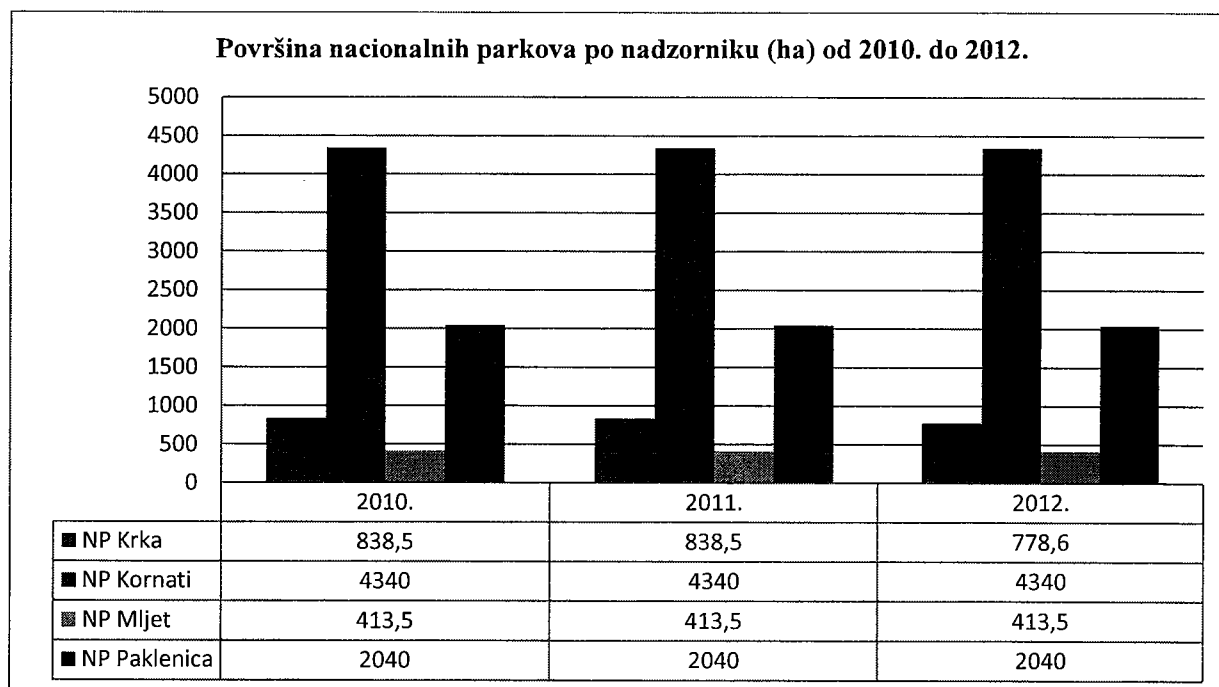
U nastavku u tablici i grafičkom prikazu se daju podaci o broju nadzornika i o površini nacionalnih parkova te površini nacionalnih parkova po nadzorniku.

Tablica broj 11

Broj nadzornika i površina nacionalnih parkova

Nacionalni park	2010.	2011.	2012.	Površina nacionalnog parka (ha)
1	2	3	4	5
NP Krka	13	13	14	10 900
NP Kornati	5	5	5	21 700
NP Mljet	13	13	13	5 375
NP Paklenica	5	5	6	10 200

Grafički prikaz broj 3

S obzirom na površinu i broj nadzornika u navedenim nacionalnim parkovima, najveća površina nacionalnog parka po nadzorniku je u Nacionalnom parku Kornati koji je od 2010. do 2012. imao četiri zaposlena nadzornika i jednog glavnog nadzornika, odnosno ukupno pet osoba ovlaštenih za obavljanje poslova nadzora na zaštićenom području ukupne površine 21 700 ha, od čega je morski dio 16 885 ha.

Nadzorne službe u nacionalnim parkovima obavljaju poslove i zadatke iz svoje nadležnosti o čemu se sastavljaju zapisnici, službene zabilježbe, izvješća i drugo. Odredbama članka 175. Zakona o zaštiti prirode koji je bio na snazi do srpnja 2013. su propisana prava i obveze nadzornika u koja između ostalog spadaju: naplata

novčane kazne, štete i učinjenih troškova od prekršitelja, pokretanje prekršajnih postupaka podnošenjem optužnog prijedloga, kaznene prijave te pregled osoba i prtljage. Odredbama članka 176. su propisane ovlasti čuvara prirode koje su obuhvaćale aktivnosti promicanja, edukacije posjetitelja i lokalnog stanovništva, aktivnosti za zaštitu prirode i drugih vrijednosti u zaštićenim područjima i drugo. Nadalje je bilo propisano da način i uvjete obavljanja poslova čuvara prirode javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjem uređuju općim aktom.

U tablici u nastavku se daju podaci o broju mjera i aktivnosti nadzornih službi u nacionalnim parkovima, koje obavljaju u skladu sa zakonskim ovlastima.

Tablica broj 12

Broj mjera i aktivnosti nadzornih službi u nacionalnim parkovima od 2010. do 2012.

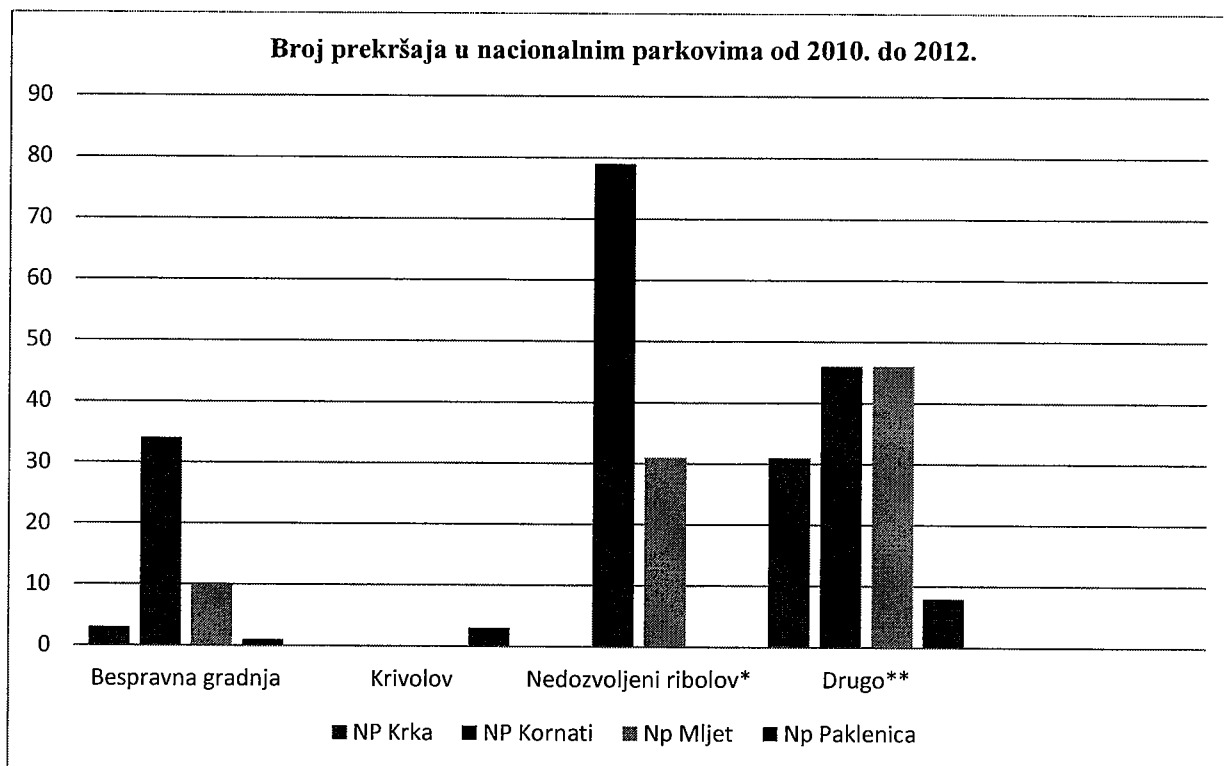
Opis	NP Krka	NP Kornati	NP Mljet	NP Paklenica
1	2	3	4	5
Optužni prijedlozi	31	5	9	2
Kaznene prijave	0	2	2	1
Rješenja	11	0	4	0
Naplaćene novčane kazne	0	15	116	0

Pored navedenih mjera i aktivnosti, nadzorne službe redovito izriču opomene, oduzimaju ribolovnu opremu i alate (odnosi se samo na nacionalne parkove Krka, Kornati i Mljet), obavljaju redoviti nadzor ulaza u nacionalne parkove, sudjeluju u akcijama spašavanja, hitne medicinske intervencije

(prijevoz), protupožarne zaštite i obavljaju druge aktivnosti iz svoje nadležnosti.

Revizijom je utvrđeno da se najveći broj prekršaja odnosi na bespravnu gradnju i nedozvoljeni ribolov, koji od 2010. do 2012. pokazuju tendenciju pada.

Grafički prikaz broj 4

* U NP Krka od 2010. do 2012. oduzeto je 1000 m ribarskih mreža i 700 komada udica parangala, a počinitelji prekršaja nisu poznati

** Drugo - ulaznice, nedozvoljeno korištenje pomorskog dobra, oštećenja imovine Javne ustanove i drugo

Najveći broj spomenutih prekršaja od 2010. do 2012. je u Nacionalnom parku Kornati. Razlozi tome su iznimno atraktivan prostor za odmor i rekreaciju te bogatstvo ribljeg fonda u kornatskom akvatoriju koji nije moguće jednostavno kontrolirati, jer se radi o otočnoj skupini koja se sastoji od više otoka, otočića i hridi.

Javna ustanova Nacionalni park Kornati u razdoblju obuhvaćenom revizijom (2010.-2012.) ima pet djelatnika u službi nadzora (jedan glavni nadzornik i četiri nadzornika). S obzirom na površinu Nacionalnog parka Kornati, otežanu kontrolu ulaska posjetitelja, jer se radi o atraktivnom otočnom području u koji se može pristupiti samo morskim putem, te broj prekršaja vezanih za bespravnu

gradnju i nedozvoljeni ribolov koji je u razdoblju obuhvaćenom revizijom vrlo visok, Državni ured za reviziju je mišljenja da Javna ustanova Nacionalni park Kornati, treba angažirati veći broj djelatnika u službi nadzora.

Državni ured za reviziju predlaže Javnoj ustanovi Nacionalni park Kornati, u skladu s mogućnostima, angažirati veći broj djelatnika u službi nadzora.

Zakonom o zaštiti prirode, koji je stupio na snagu početkom srpnja 2013., nadzornici u javnim ustanovama su postali čuvari prirode, a uz poslove neposredne zaštite obavljaju i poslove čuvanja i promicanja zaštićenog područja i područja ekološke mreže u što, između ostalog, spada i motrenje i praćenje

stanja biljnih i životinjskih vrsta, vrsta gljiva te drugih vrijednosti zaštićenog područja i područja ekološke mreže.

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama za upravljanje nacionalnim parkovima, u suradnji sa Zavodom i stručnim službama javnih ustanova, obavljati izobrazbu čuvara prirode kako bi se mogli uključili u poslove praćenja stanja (monitoringa) koji su nužni za učinkovito obavljanje zaštite prirode i bioraznolikosti zaštićenih područja.

Izvori financiranja u nacionalnim parkovima

Na temelju odredbi Zakona o zaštiti prirode, sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti od međunarodnog i državnog značenja na području nacionalnog parka dijelom su osigurana iz državnog proračuna, a dijelom iz vlastitih sredstava ostvarenih

naplatom ulaznica i izleta, prodajom suvenira, od naknada za koncesijska odobrenja vezana uz korištenje prirodnih dobara i zaštićenih prirodnih vrijednosti i slično. Za financiranje provedbe raznih projekata, javne ustanove mogu, osim iz navedenih izvora, osigurati sredstva od domaćih i međunarodnih organizacija i fondova (donacije od Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, zajmovi Svjetske banke, fondovi Europske unije, bilateralne suradnje i drugo).

Cilj revizije je ocijeniti učinkovitost sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti te učinkovitost upravljanja u nacionalnim parkovima, a izvori financiranja nacionalnih parkova su predmet ove revizije samo u smislu uvida u visinu financijskih sredstava kojima su javne ustanove raspolagale za potrebe upravljanja te zaštitu prirode i bioraznolikosti.

U tablicama u nastavku se daju podaci o izvorima financiranja nacionalnih parkova od 2010. do 2012.

Tablica broj 13

Izvori financiranja u 2010.

u kn

Red. broj	Izvori financiranja	NP Kornati	NP Krka	NP Mljet	NP Paklenica
1.	Državni proračun (nadležno ministarstvo)	3.196.527,00	2.697.916,00	3.533.861,00	3.399.275,00
2.	Pomoći od drugih subjekata	0,00	0,00	335.000,00	0,00
3.	Vlastita sredstva	4.017.751,00	51.967.838,00	7.032.035,00	4.184.212,00
4.	Donacije	840.000,00	1.800,00	96.237,00	31.500,00
5.	Kredit i leasing	0,00	0,00	0,00	3.370,00
	Ukupno	8.054.278,00	54.667.554,00	10.997.133,00	7.618.357,00

Tablica broj 14

Izvori financiranja u 2011.

u kn

Redni broj	Izvori financiranja	NP Kornati	NP Krka	NP Mljet	NP Paklenica
1.	Državni proračun (nadležno ministarstvo)	2.946.413,00	2.953.592,00	2.921.362,00	3.397.823,00
2.	Pomoći od drugih subjekata	0,00	0,00	358.500,00	0,00
3.	Vlastita sredstva	3.923.226,00	53.733.934,00	6.233.886,00	4.375.632,00
4.	Donacije	900.000,00	65,00	0,00	20.186,00
5.	Kredit i leasing	0,00	0,00	0,00	12.046,00
	Ukupno	7.769.639,00	56.687.591,00	9.513.748,00	7.805.687,00

Tablica broj 15

Izvori financiranja u 2012.

u kn

Redni broj	Izvori financiranja	NP Kornati	NP Krka	NP Mljet	NP Paklenica
1	2	3	4	5	6
1.	Državni proračun (nadležno ministarstvo)	2.605.533,00	2.138.982,00	2.817.662,00	2.475.635,00
2.	Pomoći od drugih subjekata	0,00	0,00	331.500,00	0,00
3.	Vlastita sredstva	3.837.889,00	55.895.792,00	7.855.175,00	5.012.453,00
4.	Donacije	1.005.039,00	0,00	0,00	20.660,00
5.	Kredit i leasing	950.000,00	0,00	0,00	1.305.664,00
6.	Međunarodni projekti	0,00	0,00	68.410,00	0,00
	Ukupno	8.398.461,00	58.034.774,00	11.072.747,00	8.814.412,00

Na temelju prikupljenih podataka iz Zavoda, Ministarstva i financijskih izvještaja nacionalnih parkova, Državni ured za reviziju je ocijenio da su vlastiti prihodi vrijednosno najznačajniji izvor financiranja javnih ustanova nacionalnih parkova. Slijede prihodi iz državnog proračuna, dok su drugi prihodi (fondovi Europske unije, bilateralne suradnje i drugo) relativno slabo zastupljeni.

Sredstva iz državnog proračuna su ograničena zakonskim i drugim propisima, a u promatranom razdoblju, 2010.-2012., imaju tendenciju pada. Navedena sredstva se doznacavaju javnim ustanovama nacionalnih parkova za financiranje redovne djelatnosti proračunskih korisnika i za nabavu nefinancijske imovine.

Vlastiti prihodi javnih ustanova ostvaruju se korištenjem zaštićenih područja, koje je nužno sačuvati da ne izgube status zaštićenog područja za buduće generacije.

Vrijednosno najveća vlastita sredstva je ostvarila Javna ustanova Nacionalni park Krka koja ima izuzetno razvijenu turističku djelatnost kao i veliki broj posjetitelja.

Vlastite prihode je potrebno koristiti namjenski za razvoj infrastrukture za posjećivanje u smislu minimalizacije utjecaja posjetitelja na prirodu i njihove izobrazbe o važnosti njena očuvanja. Nadalje, vlastita sredstva treba koristiti za programe zaštite, očuvanja i praćenja ekosustava, kao i za opremanje i izobrazbu djelatnika javnih ustanova.

Vrijednosno najmanja vlastita sredstva je ostvarila Javna ustanova Nacionalni park Kornati. Svi poslovi na području ovog parka se obavljaju na moru i pomoću plovila čime je proces rada višestruko skuplji u odnosu na druga zaštićena područja zbog visokih troškova goriva i održavanja plovila.

Dio planiranih aktivnosti u Nacionalnom parku Kornati za 2012. nije ostvaren zbog nedovoljno ostvarenih vlastitih prihoda u koji od 2010. do 2012. imaju tendenciju pada.

Javna ustanova Nacionalni park Paklenica ne ostvaruje značajne vlastite prihode te je od većih infrastrukturnih projekata planirana samo izgradnja posjetiteljskog centra. Izgradnja muzejsko-posjetiteljskog centra je započela u ranijim godinama, a financira se dijelom iz državnog proračuna, a dijelom iz vlastitih izvora (zajam banke i vlastiti prihodi).

Revizijom je utvrđeno da sustav dugoročnog planiranja financijskih sredstava za potrebe zaštite prirode i očuvanja bioraznolikosti na području nacionalnih parkova nije transparentan. Naime, u okviru Strategije, odnosno akcijskih planova vezanih za nacionalne parkove nisu iskazani iznosi potrebnih sredstava za provođenje akcijskih planova. Isto tako u strateškom planu Ministarstva koji je donosen za trogodišnje razdoblje (2012.-2014.) nisu navedena potrebna financijska sredstva za provedbu aktivnosti plana, već su aktivnosti povezane s aktivnostima planiranim u državnom proračunu.

Na temelju Strategije, javne ustanove izrađuju planove upravljanja kojima se dugoročno planiraju aktivnosti na području nacionalnih parkova. Revizijom je utvrđeno da javne ustanove nacionalnih parkova Mljet i Kornati u razdoblju obuhvaćenom revizijom nisu donijele planove upravljanja, već su aktivnosti zaštite prirode i bioraznolikosti planirane na temelju godišnjih programa. Javne ustanove nacionalnih parkova Paklenica i Krka, u donesenim planovima upravljanja dugoročno planiraju i potrebna financijska sredstva za provođenje potrebnih

aktivnosti. Sredstva se uglavnom planiraju iz vlastitih prihoda i/ili uključivanjem u razne projekte i programe koje financiraju državne i/ili međunarodne institucije.

Jedan od općih ciljeva Strategije je razvijanje mehanizama provedbe propisa u zaštiti prirode, koji između ostalog, uključuje i razvijanje mehanizama financiranja.

Revizijom je utvrđeno da su javne ustanove nacionalnih parkova posredno, putem Ministarstva uključene u NIP projekt (EU NATURA 2000 Integration Project - NIP) koji je započeo u svibnju 2011. U okviru ovog projekta započete su aktivnosti vezane za rješavanje projektne dokumentacije i dozvola za izgradnju posjetiteljskih centara Vrlje u Nacionalnom parku Kornati i izgradnju Velikog mosta u Nacionalnom parku Mljet, izrađeno je idejno rješenje postavljanja ograde oko Centra Puljani u Nacionalnom parku Krka, radovi su u pripremi za postupak nabave za izgradnju poučne staze u Nacionalnom parku Paklenica, a u 2012. završene su aktivnosti izgradnje poučno-pješačke staze iznad Roškog slapa u Nacionalnom parku Krka.

NIP projekt financira Svjetska banka putem odobrenog zajma, čiji je glavni nositelj i korisnik sredstava bila Uprava za zaštitu prirode u okviru Ministarstva kulture. Prelaskom navedene Uprave u Ministarstvo zaštite okoliša i prirode koncem 2011., i NIP projekt je prešao u nadležnost ovog Ministarstva koje je nastavilo provedbu petogodišnjeg Projekta integracije u EU NATURA 2000.

U okviru Uprave za zaštitu prirode, osnovana je Jedinica za provedbu projekta koja koordinira sve aktivnosti NIP-a, a jedan od ciljeva navedenog projekta je pružiti ustanovama za zaštitu prirode aktivno uključivanje u učenje o planiranju i provođenju ulaganja sukladno zahtjevima Strukturnih fondova Europske Unije. Ciljani ishod je demonstracija kako ulaganja, uključujući edukativne i poučne materijale, mogu potpomoći održavanju povoljnog stanja očuvanja ciljanih vrsta i staništa na područjima europske ekološke mreže NATURA 2000.

Korisnicima je također planirano osigurati podršku za korištenje novostečenih vještina za razvijanje ulaganja (projekata) za sljedeće programsko razdoblje Strukturnih fondova.

Projekt se financira zajmom Svjetske banke u iznosu od 20.800.000,00 EUR-a. Zajmom će se financirati jedan dio šireg "programa" ulaganja u zaštitu prirode s paralelnim financiranjem iz fondova Europske unije - IPA pretpripristupni fond i Strukturni fondovi (koji se mogu koristiti nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji).

Ministarstvo, Zavod, i javne ustanove nacionalnih parkova i parkova prirode te županijske javne ustanove također sufinanciraju investicije u vidu priprema tehničkih dokumentacija, dozvola ili dijela aktivnosti.

U razdoblju obuhvaćenom revizijom (2010.-2012.) sredstva fondova Europske unije (pretpripristupni fondovi IPA) na području nacionalnih parkova obuhvaćenih revizijom nisu korištena.

Državni ured za reviziju je mišljenja da je, bez obzira na NIP projekt, kojim se putem zajma svjetske banke financiraju aktivnosti vezane za izgradnju posjetiteljske infrastrukture nacionalnih parkova, a čiji je nositelj Ministarstvo, potrebno veću pozornost pridavati obuci djelatnika javnih ustanova nacionalnih parkova kako bi javne ustanove mogle samostalno pripremati prijedloge projekata kojima će se aplicirati u strukturne fondove Europske Unije i/ili se uključiti u međunarodne projekte zaštite prirode i povući potrebna sredstva za skupe infrastrukturne, ali i druge značajne projekte kojima bi se unaprijedila zaštita i očuvanje bioraznolikosti na području nacionalnih parkova. Na taj način bi se rasteretila ograničena sredstva državnog proračuna i vlastitih sredstava koja nisu dostatna za financiranje zaštite prirode u pojedinim nacionalnim parkovima (Kornati i Paklenica) i bez obzira na eventualne povećane troškove za novozaposlene djelatnike, dugoročno bi se, ostvarile uštede, jer bi se veći dio infrastrukturnih projekata zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti realizirao kroz fondove Europske unije ili druge međunarodne projekte.

Propisima koji uređuju zaštitu prirode i bioraznolikosti nije precizno određeno koliko vlastitih sredstava su javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima dužne godišnje izdvajati i namjenski koristiti za zaštitu i očuvanje prirode i bioraznolikosti. S obzirom da pojedine javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima ostvaruju relativno male vlastite prihode (nacionalni parkovi Kornati i Paklenica) i u većoj mjeri se oslanjaju na sredstva iz državnog proračuna, Državni ured za reviziju ocjenjuje da je potrebno odrediti u postotku dio vlastitih sredstava koji je potrebno izdvajati na poseban račun te navedena sredstva od svih nacionalnih parkova prikupiti na jednom mjestu kako bi se osigurala značajnija sredstva za provođenje programa zaštite prirode i bioraznolikosti u nacionalnim parkovima.

Državni ured za reviziju predlaže Ministarstvu sredstva za potrebe zaštite prirode i bioraznolikosti na području nacionalnih parkova planirati na transparentan način tako da se u dugoročnim planovima odrede potrebni iznosi financijskih sredstava potrebnih za provedbu predviđenih aktivnosti.

Nadalje, predlaže se Ministarstvu precizno u postotku odrediti dio vlastitih sredstava nacionalnih parkova koji će se izdvajati na poseban račun kako bi se prikupila i koncentrirala strogo namjenska sredstva na jednom mjestu, koja bi se prema prioritetima određenim nacionalnom Strategijom i/ili drugim planskim dokumentima iz područja zaštite prirode, trošila namjenski za provođenje programa zaštite prirode i bioraznolikosti u svim nacionalnim parkovima na jednak način.

Državni ured za reviziju predlaže javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima, u suradnji s Ministarstvom, poduzeti potrebne radnje za izobrazbu djelatnika u javnim ustanovama nacionalnih parkova za izradu projekata kojima bi se moglo aplicirati u fondove Europske unije (strukturni fondovi) ili druge međunarodne fondove. Na taj način bi se osigurala sredstva za potrebne projekte u zaštiti prirode, čime bi se smanjila potreba za ograničenim sredstvima iz proračuna Republike Hrvatske i vlastitih sredstava nacionalnih parkova, a dobila potrebna sredstva za jačanje sustava zaštite prirode i programa očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti. Za tu namjenu je potrebno osigurati administrativnu i stručnu podlogu te financijsko praćenje međunarodnih projekata.

OCJENA UČINKOVITOSTI OČUVANJA PRIRODE, ZAŠTITE BIORAZNOLIKOSTI I UPRAVLJANJA U NACIONALNIM PARKOVIMA

Obavljena je revizija učinkovitosti očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima u Republici Hrvatskoj. Ciljevi revizije su se odnosili na primjerenost zakonodavnog i institucionalnog okvira u dijelu koji se odnosi na očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima, učinkovitost nadležnih tijela i pravilnost u provedbi mjera vezanih uz očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti u nacionalnim parkovima te učinkovitost upravljanja u nacionalnim parkovima.

Na temelju provedenih postupaka revizije i utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije, Državni ured za reviziju ocjenjuje da je očuvanje prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima od 2010. do konca 2012. bilo djelomično učinkovito.

Zakonodavni okvir u vezi očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti je usklađen s europskim zakonodavstvom, ali Zakonom o zaštiti prirode, kao temeljnim zakonom za zaštitu prirode, treba urediti cjelovitu zaštitu i očuvanje prirode i njezinih vrijednosti, te jasno odrediti nadležnosti institucija u zaštiti prirode.

Strategijom nisu jasno određeni rokovi, iznosi potrebnih sredstava za provođenje akcijskih planova te nije dan jasan pregled procijenjenih negativnih utjecaja i mogućih posljedica na bioraznolikost i konkretne mjere zaštite.

Za nacionalne parkove obuhvaćene revizijom su doneseni prostorni planovi, ali pojedinim prostornim planovima nije obuhvaćena stvarna površina nacionalnih parkova i/ili nisu usklađeni s drugim propisima koji uređuju zaštitu prirode u zaštićenim područjima.

Interni akti javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima, nisu usklađeni sa Zakonom o zaštiti prirode u propisanom roku. Dvije od četiri javne ustanove koje upravljaju nacionalnim parkovima obuhvaćenih revizijom, nisu donijele planove upravljanja, a doneseni planovi upravljanja ne sadrže jasne i precizne

ciljeve i pokazatelje za praćenje ostvarenja ciljeva te pokazatelje provedbe aktivnosti.

Institucionalni okvir je dobro osmišljen, ali u praksi nije dovoljno učinkovit zbog nedostatka djelatnika, prikladne opreme i infrastrukture za obavljanje djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja te zbog nedovoljne suradnje između institucija nadležnih u zaštiti prirode u smislu razmjene informacija, dokumentacije i pružanja stručne pomoći. Osim na području Nacionalnog parka Paklenica, zaštićenim područjem se ne upravlja dovoljno aktivno - provodi se samo manji dio potrebnih aktivnosti upravljanja prioritetnim staništima, vrstama i ekološkim procesima tako da informacije o ugroženim staništima, vrstama i ekološkim procesima nisu dovoljne za kvalitetno planiranje, odlučivanje, odnosno upravljanje.

Državni ured za reviziju ocjenjuje da je potrebno ojačati i razviti sustav planiranja i praćenja stanja i trenda populacija na području nacionalnih parkova. Razmatranjem postojećeg stanja, razloga ugroženosti i problema zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti u nacionalnim parkovima, utvrđeno je da nacionalni parkovi u Republici Hrvatskoj i nadalje imaju veliko bogatstvo i raznolikost te visoki stupanj vrijednosti i očuvanosti biološke i krajobrazne raznolikosti, ali postoje brojne prijetnje koje bi u budućnosti mogle narušiti postojeće stanje.

Revizijom su utvrđeni nedostaci koji se odnose na pravni i institucionalni okvir očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti, način zaštite i upravljanja zaštićenim područjem te su dane preporuke kako bi nadležna tijela unaprijedila pravni i institucionalni okvir, osigurala pouzdane i ažurne informacije o stanju prirode, unaprijedila mjere očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti te upravljanje u nacionalnim parkovima.

Za unaprjeđenje pravnog i institucionalnog okvira, Državni ured za reviziju predlaže:

• *Ministarstvu:*

- poduzeti aktivnosti vezano uz izmjenu i/ili dopunu Zakona o zaštiti prirode i druge aktivnosti kojima je potrebno:
 - cjelovito i jasno propisati aktivnosti vezano uz zaštitu morskog ekosustava te korištenje voda i šuma u zaštićenim područjima, odnosno u najvećoj mogućoj mjeri urediti cjelovitu zaštitu i očuvanje prirode i njezinih vrijednosti u zaštićenim područjima
 - propisati sankcije u slučaju da nadležna tijela i odgovorne osobe u nadležnim tijelima ne reagiraju pravodobno kod onečišćavanja okoliša i ugrožavanja bioraznolikosti u zaštićenim područjima
 - jasno odrediti ulogu stručnih službi javnih ustanova nacionalnih parkova vezano uz praćenje stanja (monitoring) na području nacionalnih parkova, na način da su stručne službe koje upravljaju nacionalnim parkovima obvezne obavljati poslove monitoringa na zaštićenom području kojim upravljaju, a da im čuvari prirode mogu pomagati na način da obavljaju jednostavne poslove motrenja i praćenja stanja za koje imaju potrebne vještine i znanja
 - dati veće ovlasti javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima tako da mogu samostalno odlučivati o aktivnostima istraživanja, inventarizacije i monitoringa na svom području, a o provedenim aktivnostima obavijestiti Ministarstvo, a Zavodu dati veće ovlasti od savjetodavnih na način da

može upozoriti javnu ustanovu i poduzimati odgovarajuće mjere u slučaju nedovoljnog ili nekvalitetnog obavljanja pojedinih aktivnosti vezanih za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti na području nacionalnih parkova

- uvesti obvezu izvješćivanja javne ustanove koja upravlja nacionalnim parkom o obavljanju aktivnosti istraživanja, inventarizacije i monitoringa na njenom području, kako bi se mogla ustrojiti pouzdana i ažurna baza podataka o obavljenim istraživanjima na području nacionalnog parka
- poduzeti mjere i aktivnosti kako bi se provedli usvojeni akcijski planovi za nacionalne parkove koji su utvrđeni Strategijom, a novom Strategijom (koju je potrebno donijeti do konca 2014.) odrediti rokove i iznos potrebnih sredstava za provedbu akcijskih planova, pregled procijenjenih negativnih utjecaja i mogućih posljedica na bioraznolikost i konkretne mjere zaštite, strateškim smjernicama i akcijskim planovima odrediti konkretne mjere zaštite morskih površina zaštićenih područja te u Strategiju uključiti Novi Strateški plan Konvencije čijih 20 ciljeva treba ostvariti do 2020.
- u što kraćem roku preuzeti arhivu Uprave za zaštitu prirode od Ministarstva kulture, objaviti Upisnik o zaštićenim područjima na web stranici kako bi se osigurala javnost i transparentnost podataka, donijeti Pravilnik o planu upravljanja nacionalnim parkovima, donijeti smjernice za sastavljanje godišnjih

izvješća o radu javnih ustanova te zaposliti, u skladu s mogućnostima, djelatnike u Upravi za zaštitu prirode i Sektoru za inspekcijske poslove, kako bi se osigurali preduvjeti za bolje obavljanje planiranih aktivnosti; u suradnji s drugim nadležnim tijelima poduzeti aktivnosti za izmjenu prostornih planova kako bi se prostornim planovima obuhvatila stvarna površina nacionalnih parkova te kako bi se uskladili s drugim propisima i dokumentima kojima se uređuje zaštita prirode i bioraznolikosti u nacionalnim parkovima; poduzeti aktivnosti za izmjenu zakona o proglašenju nacionalnih parkova gdje su utvrđena odstupanja u površini u odnosu na stvarno stanje.

- **Zavodu:**

- ubrzati aktivnosti za dovršetak prijedloga Izvješća o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2012. koje je potrebno za izradu nove Strategije, izraditi višegodišnji program rada, za aktivnosti inventarizacije i monitoringa izraditi dugoročni plan te uspostaviti bolju koordinaciju s javnim ustanovama nacionalnih parkova kako bi se navedene aktivnosti sustavno planirale i provodile, poduzeti aktivnosti za uspostavu cjelovitog Informacijskog sustava zaštite prirode u Republici Hrvatskoj koji će biti dostupan svim zainteresiranim subjektima, te zaposliti neophodan broj djelatnika u Zavodu kako bi se nesmetano obavljale aktivnosti, posebice inventarizacije i monitoringa, jer su podaci o biološkoj raznolikosti nedostatni.

- **Javnim ustanovama** koje upravljaju nacionalnim parkovima:

- uskladiti interne akte s odredbama Zakona o zaštiti prirode u propisanom roku, u suradnji s Ministarstvom poduzeti aktivnosti za zapošljavanje nedostatnog broja djelatnika u stručnim i nadzornim službama, javnim ustanovama nacionalnih parkova Mljet i Kornati donošenje planova upravljanja, te javnim ustanovama nacionalnih parkova Krka i Paklenica usklađenje donesenih planova upravljanja s odredbama novog Zakona o zaštiti prirode koji se primjenjuje od srpnja 2013.

Za unaprjeđenje sustava očuvanja prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima, Državni ured za reviziju predlaže:

- **Ministarstvu:**

- poduzimanje aktivnosti za uspostavu jedinstvenog sustava naplate ulaznica u nacionalnim parkovima kako bi se mogao pratiti broj posjetitelja i njihov utjecaj na zaštićena područja.

- **Ministarstvu i javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima:**

- u suradnji s drugim nadležnim institucijama, poduzeti potrebne aktivnosti kako bi se riješili imovinsko-pravni odnosi te ažurirale zemljišne knjige na području nacionalnih parkova (Krka, Mljet i Paklenica) i utvrdio status vlasništva, poduzeti odgovarajuće aktivnosti za rješavanje pitanja proglašenja zaštitnog pojasa na području nacionalnih parkova Krka, Kornati i Mljet te definiranje granice pomorskog dobra na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet.

- *Zavodu i javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima:*

- poduzimati više aktivnosti vezanih za istraživačke radove te obavljanje inventarizacije i monitoringa na području nacionalnih parkova na način da navedene aktivnosti, u suradnji sa Zavodom ili znanstvenim institucijama, obavljaju i stručne službe nacionalnih parkova u skladu sa svojim mogućnostima; na području nacionalnih parkova Kornati i Mljet, koji imaju na svom području morske ekosustave, predlaže se sustavno obavljati aktivnosti inventarizacije i monitoringa ugroženih, zaštićenih morskih vrsta i riba na području parka; na području Nacionalnog parka Kornati poduzeti aktivnosti kako bi se obavila potrebna inventarizacija (naročito kopnenog dijela otoka gdje je kopnena fauna nedovoljno istražena); na području Nacionalnog parka Krka što prije započeti s planiranjem i provođenjem aktivnosti koje će spriječiti širenje invazivnih stranih vrsta, te aktivnosti monitoringa u koje je potrebno uključiti i djelatnike stručne službe javne ustanove.

- *Zavodu:*

- izraditi dugoročni plan inventarizacije i plan praćenja stanja (monitoringa) na temelju kojih bi se izrađivali godišnji programi Zavoda i godišnji programi javnih ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima, izraditi registar invazivnih vrsta u kojem će se navesti poznate invazivne vrste kao i izvori i putevi njihova širenja te utjecaja na ekosustav, a u suradnji s Ministarstvom i javnim ustanovama izraditi programe za praćenje invazivnih stranih vrsta na temelju kojih će se sustavno pratiti stanje i

poduzimati mjere kontrole, sprječavanja širenja i uklanjanja invazivnih stranih vrsta u nacionalnim parkovima

- u što kraćem roku poduzeti potrebne aktivnosti unaprjeđenja Informacijskog sustava zaštite prirode kako bi se objedinile sve baze podataka o zaštićenim područjima u integralni Informacijski sustav zaštite prirode tako da on u potpunosti prikuplja, pohranjuje, čuva, obrađuje i pruža potrebne informacije na način da su u primjerenom roku dostupne svim tijelima koji se njima žele i trebaju koristiti; poduzeti aktivnosti kako bi se pružila stručna pomoć javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima da se i njihove baze podataka također ažuriraju na svrsishodan i transparentan način, jer nedovoljno razvijen sustav prikupljanja, pohrane i obrade podataka otežava dostupnost, praćenje i ažuriranje podataka te njihovu kvalitetnu analizu.

- *Javnim ustanovama nacionalnih parkova Krka i Mljet:*

- ažurirati baze podataka na svom zaštićenom području kako bi se omogućilo realno i sustavno planiranje, praćenje stanja (monitoring) i zaštita vrsta; Javnoj ustanovi Nacionalni park Mljet, u suradnji s drugim nadležnim institucijama, poduzimanje aktivnosti za rješavanje pitanja vodovoda i odvodnje otpadnih voda u naseljima te rješavanje problema prekomjernog ulova ribe i rakova na području parka u vrijeme turističke sezone.

- *Javnim ustanovama nacionalnih parkova:*

- upravljati turizmom na način da se negativni učinci turizma svedu na najmanju moguću mjeru, javnim

ustanovama nacionalnih parkova Mljet i Kornati poduzimati više aktivnosti vezano za ulaganja u postojeće i nove poučne staze te organizirati više programa izobrazbe kojima bi se jačala svijest o potrebi očuvanja prirode i bioraznolikosti u zaštićenim područjima, javnim ustanovama nacionalnih parkova Kornati, Mljet i Paklenica poduzeti, a Javnoj ustanovi Nacionalni park Krka nastaviti aktivnosti za određivanje prihvatnog kapaciteta posjetitelja, naročito na lokacijama gdje je koncentracija posjetitelja veća

- problem sukcesije vegetacije (zaraštanje travnjaka) rješavati kroz poduzimanje aktivnosti košnje livada i revitalizaciju tradicijske poljoprivrede na način da se planiraju financijska sredstva i aktivnosti kojima bi se potaklo lokalno stanovništvo na djelovanje kako bi se očuvala biološka raznolikost na travnjačkim površinama, Javnoj ustanovi Nacionalni park Krka poduzimati aktivnosti košnje livada u cilju sprječavanja sukcesije vegetacije i zaštite bioraznolikosti na travnjačkim površinama.

- *Javnim ustanovama nacionalnih parkova Krka, Mljet i Paklenica:*

- donijeti programe zaštite šuma, uspostaviti sustavno praćenja stanja šumskih ekoloških sustava na temelju programa praćenja stanja, kako bi se na vrijeme moglo reagirati u slučaju onečišćenja i drugih čimbenika oštećenja u šumskim ekološkim sustavima.

Za unaprjeđenje sustava upravljanja, nadzora i financiranja u nacionalnim parkovima, Državni ured za reviziju predlaže:

- *Ministarstvu:*

- izraditi pisane procedure i pravila u vezi kolanja, dostave i čuvanja dokumentacije kojih se trebaju pridržavati svi sudionici u sustavu zaštite prirode kako bi se uspostavila bolja suradnja i komunikacija među institucijama koje sudjeluju u sustavu zaštite prirode i bioraznolikosti
- sustavno provoditi izobrazbu inspektijskih i nadzornih službi za zaštitu prirode te izraditi procedure o postupanju u nadzoru za inspektore zaštite prirode i čuvare prirode kako bi se izbjegla moguća preklapanja i ujednačio rad svih nadzornih službi za zaštitu prirode, osnovati savjetodavnu pravnu službu u okviru sektora inspekcije zaštite prirode pri Ministarstvu koja će za inspektijske službe i za čuvare prirode u javnim ustanovama obavljati izobrazbu vezano za prekršajne i kaznene postupke protiv počinitelja nezakonitih radnji na području nacionalnih parkova, ali i pružati pravnu pomoć svim sudionicima u zaštiti prirode, kako bi se što uspješnije rješavali problemi nezakonitih djelovanja na području nacionalnih parkova (korištenje nedozvoljenih alata u ribolovu, prekomjerni ulov i slično) i omogućilo učinkovitije sankcioniranje prekršitelja jer je broj prekršaja u pojedinim nacionalnim parkovima značajan
- planirati sredstva za potrebe zaštite prirode i bioraznolikosti na transparentan način tako da se u dugoročnim planovima odrede potrebni iznosi financijskih sredstava potrebnih za provedbu predviđenih aktivnosti na području nacionalnih parkova, precizno u postotku odrediti dio vlastitih sredstava nacionalnih parkova koji će se izdvajati na

poseban račun kako bi se prikupila potrebna sredstva koja bi se, prema prioritetima određenim nacionalnom Strategijom i/ili drugim planskim dokumentima iz područja zaštite prirode, trošila namjenski za provođenje programa zaštite prirode i bioraznolikosti u svim nacionalnim parkovima na jednak način, te razmotriti mogućnost zapošljavanja i izobrazbe djelatnika u javnim ustanovama koji bi pripremali prijedloge projekata za strukturne fondove Europske unije i druge međunarodne fondove, čime bi se sredstva za velike infrastrukturne, ali i druge značajne projekte, dobila iz tih fondova i na taj način smanjila potreba za ograničenim sredstvima iz proračuna Republike Hrvatske.

- *Javnim ustanovama nacionalnih parkova u suradnji s Ministarstvom:*
 - razviti sustav dugoročnog planiranja i prilagodljivog upravljanja, odnosno upravljati na

temelju planova upravljanja koji sadrže jasne ciljeve očuvanja bioraznolikosti, strategije upravljanja te sustavno praćenje stanja populacija; donijeti i međusobno uskladiti temeljne dokumente upravljanja (prostorni plan, plan upravljanja i pravilnik o zaštiti i očuvanju) te pružati savjetodavnu podršku lokalnom stanovništvu vezano uz djelatnosti kojima se osiguravaju potrebni uvjeti za očuvanje prirode i zaštitu bioraznolikosti na području nacionalnih parkova.

- *Javnim ustanovama nacionalnih parkova u suradnji sa Zavodom i stručnim službama javnih ustanova:*
 - provoditi izobrazbu čuvara prirode kako bi se mogli uključiti u poslove praćenja stanja (monitoringa) koji su nužni za učinkovito obavljanje zaštite prirode i bioraznolikosti zaštićenih područja.

Državni ured za reviziju ocjenjuje da bi provedba navedenih preporuka pridonijela boljem očuvanju prirode i zaštite bioraznolikosti u nacionalnim parkovima te povećanju učinkovitosti upravljanja u nacionalnim parkovima.

OČITOVANJE SUBJEKATA REVIZIJE

Izvršće o obavljenoj reviziji očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima (dalje u tekstu: Izvršće) je dostavljeno na očitovanje svim subjektima revizije (Ministarstvu, Zavodu i javnim ustanovama nacionalnih parkova Krka, Kornati, Mljet i Paklenica) u skladu s odredbama Zakona o Državnom uredu za reviziju radi očitovanja na nalaze i preporuke. U nastavku se daju navodi iz očitovanja.

Ministarstvo u očitovanju navodi da su navedene činjenice u Ocjeni učinkovitosti očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima opće naravi i većim dijelom se odnose na nedostatke postojećeg sustava upravljanja kojih je Ministarstvo svjesno. Nadalje, navodi da zaštita prirode i bioraznolikosti, a posebno upravljanje u zaštićenim područjima predstavlja interdisciplinarni pristup svih subjekata (središnjih tijela državne uprave nadležnih za različita sektorska područja, javnih ustanova koje upravljaju zaštićenim područjem, svih sudionika prisutnih na nekom zaštićenom području te drugih subjekata), te da se pri tome često javljaju veliki otpori pojedinih subjekata budući određeni stupanj zaštite nekog područja često predstavlja znatna ograničenja. Ministarstvo navodi da je svjesno navedenih nedostataka i ulaže znatne napore u rješavanje otvorenih pitanja, uređenja cjelovite zaštite i očuvanja prirode te njezinih vrijednosti kroz Zakon o zaštiti prirode kao temeljni zakon. Vezano uz preporuku da Strategijom nisu jasno određeni rokovi i da nije dan jasan pregled procijenjenih negativnih utjecaja i mogućih posljedica na bioraznolikost te konkretne mjere zaštite, Ministarstvo navodi da je Strategiju donio Hrvatski sabor u 2008. te da je izrađena u skladu s odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti prirode iz 2005. Nadalje, navodi da je odredbama novog Zakona o zaštiti prirode iz 2013. propisano da će se nova Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske izraditi do kraja 2014., prilikom čega će se uzeti u obzir i nalazi revizije. Vezano uz preporuku za

prostorne planove nacionalnih parkova, Ministarstvo navodi da je njihova izrada kao i cjelokupna procedura donošenja u nadležnosti Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja. Nadalje, navodi da Ministarstvo obavlja redovite konzultacije s navedenim ministarstvom te je dogovorena izrada novog prostornog plana za Nacionalni park Krka, a pregovara se i o pokretanju postupka izmjena i dopuna prostornih planova Nacionalnog parka Kornati i Nacionalnog parka Mljet. Vezano uz preporuke o neusklađenosti internih akata javnih ustanova, Ministarstvo navodi da je u tijeku usklađivanje internih akata svih javnih ustanova s odredbama novog Zakona o zaštiti prirode, te da se tijekom 2014. očekuje i završetak te usvajanje planova upravljanja za Nacionalni park Kornati i Nacionalni park Mljet kao i početak postupka revizije plana upravljanja Nacionalnog parka Paklenica. Nadalje, navodi da su planovi koji su doneseni tijekom 2007. bili prvi dokumenti koji su se donosili za zaštićena područja i imaju određene nedostatke. Od 2007. do 2014. održan je niz radionica i edukacija djelatnika javnih ustanova o izradi i svrsi planova upravljanja te su struktura i sadržaj istih značajno izmijenjeni u odnosu na početne kako bi se uspješno pratila provedba planiranih aktivnosti. Ministarstvo u očitovanju navodi da značajan problem predstavlja nedostatan broj djelatnika, infrastrukture, opreme potrebne za rad te da je nedovoljna suradnja između institucija zaštite prirode u smislu razmjene raspoloživih informacija kao što je i zaključeno u Izvršću revizije.

Radi navedenog, Ministarstvo poduzima niz aktivnosti kako bi se osigurala bolja razmjena informacija (primjerice: objava izdanih akata na internetskoj stranici, uključivanje i konzultiranje javnih ustanova i Zavoda tijekom pojedinih postupaka za zahvate, održavanje redovitih sastanaka s ravnateljima javnih ustanova nacionalnih parkova i parkova prirode i drugo).

Nadalje, Ministarstvo navodi da je svjesno da postoje određeni nedostaci u sustavu upravljanja zaštićenim područjima i očuvanja prirode i bioraznolikosti te u okviru raspoloživih resursa (ljudskih i financijskih) poduzima niz aktivnosti kako bi se nedostaci uklonili i time osigurala dugoročna stabilnost i održivost zaštićenih područja, ali i zaštite prirode i očuvanja bioraznolikosti u cijelosti. Nadalje, navodi da će u cilju poboljšanja učinkovitosti sustava razmotriti i primijeniti sve navedene preporuke iz Izvješća za koje procijeni da mogu pridonijeti zadanom cilju.

Zavod u očitovanju navodi da intenzivno radi na izradi prijedloga Izvješća o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2012. te da su ocjena stanja prirode, kao i ocjena provedbe važeće Strategije, dio navedenog Izvješća. Također, navodi da je izrada Strategije obveza Ministarstva, a da je Zavod važan subjekt u izradi ovog dokumenta. Na preporuku Državnog ureda za reviziju, da je potrebno izraditi višegodišnji program rada, te za aktivnosti inventarizacije i monitoringa izraditi dugoročni plan kako bi se navedene aktivnosti sustavno mogle planirati i obavljati na području nacionalnih parkova, Zavod u očitovanju navodi da ne planira inventarizaciju i monitoring u nacionalnim parkovima, već da je to dužnost svake javne ustanove. Zavod daje mišljenja na godišnje programe javnih ustanova pa, osim kontinuirane suradnje tijekom godine, daje smjernice za provedbu aktivnosti i kroz mišljenja na godišnje programe. Nadalje, navodi da Zavod planira i koordinira inventarizaciju na nacionalnoj razini, a ne na pojedinim područjima. U tom smislu, Zavod priprema monitoring protokole za vrste i staništa na nacionalnoj razini koji su dugoročni te se sukladno njima provodi monitoring na nacionalnoj razini. U provedbi navedenih monitoringa mogu sudjelovati i javne ustanove i to u izvedbenom smislu ukoliko se određeni dio monitoringa neke vrste ili staništa mora provesti i na području nacionalnog parka. Drugi tip monitoringa je monitoring na razini područja koji se odnosi na praćenja provedbe mjera očuvanja (stanja ciljnih vrsta i staništa ukoliko je to ujedno i

područje ekološke mreže) i/ili monitoringa učinkovitosti upravljanja. Taj tip monitoringa priprema i provodi javna ustanova (u suradnji sa Zavodom). Nadalje, u očitovanju navodi da Zavod izrađuje nacionalne protokole za monitoring, daje smjernice i slično te da ne može biti odgovoran za to što netko (neka javna ustanova) nije sposobna (operativno) organizirati monitoring na svom području. Stoga Zavod ne vidi razlog zašto bi trebao imati veće ovlasti u smislu nadzora radi nekvalitetnog obavljanja monitoringa na području nacionalnih parkova. Smatra da se ionako svi moraju držati nacionalnog monitoringa te da je koordinacija sa Zavodom u tom smislu bitna, ali da u vezi s tim još nisu pronašli najbolje rješenje. Navodi da za suradnju u planiranju monitoringa postoje različiti zakonski mehanizmi, od samih priprema i revizija planova upravljanja u kojima Zavod sudjeluje (u smislu davanja stručnog mišljenja i sudjelovanja na radionicama za izradu) do davanja mišljenja na godišnje programe. Isto tako, Zavod obavlja aktivnosti koje nisu vezane uz zakon, kao što je klasična suradnja i kontakti tijekom godine. Također se navodi da nedostaje koordinacija provođenja nacionalnih monitoringa i obveza javnih ustanova da prilikom planiranja monitoringa u koordinaciji sa Zavodom pokriju na odgovarajući način vrstu/stanište za koju postoji nacionalni monitoring. Isto tako, Zavod bi trebao imati saznanja da je tako nešto ugovoreno čime bi se izbjeglo plaćanje više puta. Navodi da nedostaje i obveza dostave izvješća i rezultata Zavodu u stvarnom vremenu te objavljivanja gotovih monitoringa ili neki drugi način obavješćivanja javnih ustanova o obavljenim aktivnostima na nacionalnoj razini, ali da funkcioniranje navedenog ovisi o kapacitetima koji su ograničeni jer postoji zabrana zapošljavanja.

Nadalje, navodi da su javne ustanove odgovorne za planiranje, uspostavu i provedbu monitoringa na svojim područjima, a da Zavod priprema i provodi praćenje na nacionalnoj razini te može dati smjernice. Također, kroz pripremu i reviziju planova upravljanja, Zavod sudjeluje u planiranju aktivnosti pa tako i monitoringa.

Zavod navodi da je započeo s planiranjem i koordiniranjem provedbe monitoringa u suradnji s javnim ustanovama. Navodi da je cilj uključiti sve raspoložive kapacitete pa tako i nacionalnih parkova, ali da se inventarizacija i monitoring ne može ravnomjerno provoditi po svim parkovima jer navedeno ovisi o vrstama i staništima za koje se inventarizacija ili monitoring provodi. Također, u očitovanju se navodi da dugoročni plan inventarizacije i monitoringa ne može biti jedinstven za cijelu Republiku Hrvatsku, nacionalnu razinu ili razinu parkova. Smatra da se prethodno trebaju srediti postojeći podaci, kako bi se moglo konkretnije planirati te da se u skladu s tim Strategijom određuju smjernice, na temelju kojih se dalje planira u ovisnosti o uvijek skromnim sredstvima koja su dostupna svake godine. Vezano za uspostavljenje jedinstvenog Informacijskog sustava zaštite prirode, Zavod navodi da je u tom smislu ključno jačanje kapaciteta. Naime, Zavod u informatičkoj službi ima dva djelatnika, od kojih se jedan bavi poslovima vezanim uz održavanje opreme i informacijsku sigurnost, a drugi razvojem i održavanjem Informacijskog sustava zaštite prirode. Obzirom na iskustva u drugim institucijama, za takav posao je potrebno barem pet djelatnika. Vezano uz preporuku da Zavod pruži stručnu pomoć javnim ustanovama nacionalnih parkova kako bi se i njihove baze podataka ažurirale, Zavod u očitovanju navodi da ne može provoditi traženu količinu aktivnosti i poslova sa jednim djelatnikom koji je zadužen za razvoj informacijskog sustava. Također, Zavod smatra da bi se trebala povećati sredstva koja se iz Državnog proračuna izdvajaju za potrebe informacijskog sustava zaštite prirode te da postoji veliki nesrazmjer između obujma poslova i količine aktivnosti vezanih za razvoj i unaprjeđenje informacijskog sustava i kadrova te financiranja koji prate te aktivnosti. Vezano za preporuku Državnog ureda za reviziju o potrebi izrade cjelovite baze podataka invazivnih vrsta, odnosno Registra invazivnih vrsta u kojem će se navesti poznate invazivne vrste kao i izvori i putevi njihova širenja te utjecaja na ekosustav, Zavod se očituje da će cjelovita baza podataka odnosno Registar invazivnih

vrsta biti sastavni dio Informacijskog sustava zaštite prirode uključen u CRO faunu. Naime u CRO fauni koja je u izradi, planirani su svi potrebni atributi za strane vrste te će dovršetkom navedene baze biti dovršena i baza za invazivne strane vrste. Kao sastavni dio baze, planiran je i prostorni prikaz rasprostranjenosti. Zavod navodi da javne ustanove upravljaju na prostoru nacionalnih parkova temeljem planova upravljanja u koje su uključene različite aktivnosti, pa i one vezane uz strane vrste, a da su na nacionalnoj razini aktivnosti vezane uz invazivne strane vrste definirane Strategijom i akcijskom planom zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske.

Javna ustanova Nacionalni park Kornati u očitovanju navodi da je Izvješće napravljeno vrlo korektno i precizno. Nadalje, u vezi pojedinih nalaza i prijedloga, navodi da se znatan dio poslova već provodi i to: započela je rekonstrukcija postojećih suhozida i bunja u području parka, nastavljeno je uređenje putova i staza, započet je posao na izradi „Kornatskog biltena“, počela je inventarizacija pojedinih vrsta (ptica i drugo), obavljen je monitoring ribljeg fonda, nabavljeno je malo plovilo za prikupljanje naplavljenog otpada, započela je priprema za postavljanje novih poučnih staza u području parka, započela je izobrazba čuvara prirode o prirodnim i kulturnim vrijednostima Nacionalnog parka Kornati i drugo. Navodi se da će Izvješće o obavljenoj reviziji biti od velike koristi i pomoći Javnoj ustanovi Nacionalni park Kornati u budućem radu.

Javna ustanova Nacionalni park Krka u očitovanju zahvaljuje na iscrpnim i konstruktivnim primjedbama te navodi da monitoring endemičnih i invazivnih biljnih vrsta do sada nije proveden, jer je u tijeku projekt Istraživanje flore starog dijela Nacionalnog parka Krka (Hrvatsko biološko društvo, Zagreb), koji će se završiti do konca 2014., te će na temelju rezultata istraživanja u 2015. započeti s monitoringom alohtonih i pojedinih endemičnih svojti i zaštitom njihova staništa. U očitovanju navodi da će na prijedlog Zavoda, nakon rebalansa

financijskog plana, u godišnji program za 2014. uvrstiti aktivnosti monitoringa ciljanih životinjskih svojti za koje je izrađen nacionalni program monitoringa (NATURA 2000), a važne su za upravljanje nacionalnim parkom. Također, navodi da se redovito provodi monitoring voda unutar parka na način da se redovito kontroliraju i prate hidrološke prilike, vodostaj, protoci i temperature voda, što u Izvješću nije navedeno kao monitoring već kao provedeno istraživanje. Vezano uz GIS bazu podataka, navodi da se baza redovito popunjava od 2010., pa su do sada upisane čestice, površine i poljoprivredne kulture za katastarske općine Očestovo, Radučić, Ivoševci, Kistanje, Rupe, Dubravnice, Lozovac, Konjevrate, Ključ, Drinovci, Bristani, Bogatić miljevački, Bogatić prominski, Puljani i Matasi, a uneseni su i podaci lihenoflore (lišaja), kategorizacija i valorizacija vrsta unutar Nacionalnog parka Krka, ornitofauna, kategorizacija i valorizacija ptičjih vrsta, sisavci, lokve na području Miljevačkog platoa, karta šumskih zajednica unutar parka, prostorni plan Šibensko-kninske županije i u katastarsku kartu Parka su upisani vlasnici čestica (Hrvatske šume u cijelosti – sud i katastar), katastarsku općinu Bristani, Matasi, Očestovo, Radučić, Ključ, Pakovo selo, Vrbnik, Rupe, Dubravnice i Lozovac u cijelosti (NP Krka, Crkva, RH, Hrvatske šume i privatno). Nadalje, navodi da je baza podataka u izradi, te da se svi podaci u digitalnom obliku pohranjuju odmah, ali da unos podataka starih istraživanja koji nisu u digitalnom obliku i koji se unose ručno, zahtijeva puno vremena za obradu i unos podataka u bazu. Vezano uz košnju travnjaka, svjesni su problema sukcesije vegetacije te se stoga, kao što je u Izvješću navedeno, u suradnji sa Zavodom provodi projekt Procjena i valorizacija zapuštenih staništa s područja Nacionalnog parka kako bi se odredile smjernice za upravljanje suhim i vlažnim travnjacima. Javna ustanova, osim na Skradinskom buku i Roškom slapu nije u vlasništvu travnjaka, pa na njima ne može obavljati košnju, a svi naponi suradnje vlasnika zemljišta i javne ustanove da se travnjaci kose, nisu urodili plodom. Također, izražena je depopulacija sela što je rezultiralo

propadanjem stočarstva, a time i zapuštanjem travnjaka i kamenjarskih pašnjaka. Nadalje, u očitovanju navodi kako je stručna služba svjesna važnosti očuvanja šumskih ekosustava pa je u zadnjih deset godina provela niz projekata i to: Istraživanje i kartiranje šuma i šumskog zemljišta Nacionalnog parka Krka, Stanje šumskih ekosustava i mogućnosti prirodne obnove šuma hrasta crnike i medunca u NP Krka, Istraživanje biljnih bolesti i štetnika u šumskim ekosustavima NP Krka, Informiranje posjetitelja NP Krka o posebnostima šumskih ekosustava na području parka i važnosti njihovoga očuvanja, Terensko istraživanje šumske vegetacije Nacionalnog parka Krka, Istraživanje štetnosti i opasnosti od širenja patogene gljive *Phellinus pini* na boru i praćenje bioekologije i prognoza pupulacije jasenove grbice u NP Krka i Analiza općekorisnih funkcija šuma Nacionalnog parka Krka. Navodi da su u tijeku projekti: Florni sustav šumskih zajednica i odabir sastojina za praćenje stanja, upravljanje rizicima pri posjećivanju Nacionalnog parka Krka i Terensko istraživanje rasprostranjenosti nešumske vegetacije NP Krka. Nadalje, u očitovanju navodi da nažalost, zbog neusklađenosti Zakona o zaštiti prirode i Zakona o šumama, Javna ustanova do sada nije izradila Program zaštite šuma, čekajući da nadležno Ministarstvo donese pravilnik prema kojem bi se izradio Program zaštite šuma u zaštićenim objektima prirode. Također, Javna ustanova Nacionalni park Krka u očitovanju navodi da je u 2003., nastojeći izbjeći negativne učinke velikog broja posjetitelja, izradila studiju Turistička valorizacija Nacionalnog parka Krka, koja je dijelom obuhvatila i prihvatljivi kapacitet (samo prostorni).

U 2013., u suradnji s Institutom Ruđer Bošković, završen je i projekt Prihvatni kapacitet okoliša za posjetitelje Nacionalnog parka Krka, koji je uz prostorni, obuhvatio i ekološki te socijalni aspekt. Rezultati su izuzetno zanimljivi pa je u 2014. planiran i njegov nastavak pod nazivom Strategija povećanja kapaciteta Nacionalnog parka za posjetitelje, koji bi trebao dati konačni prihvatljivi broj posjetitelja na pojedinim lokalitetima.

Javna ustanova Nacionalni park Mljet podržava Izvješće o obavljenoj reviziji u svezi očuvanja prirode, zaštite bioraznolikosti i upravljanja u nacionalnim parkovima. U očitovanju navodi da rad stručne službe i planiranje nije bilo adekvatno budući da od 2007. nisu imali voditelja stručne službe. Navodi da će u što skorije vrijeme popuniti navedeno radno mjesto te planirati kadrovske i tehničke potrebe kako bi djelatnici stručne službe mogli preuzeti poslove monitoringa, što je kao propust naznačeno u Izvješću revizije, a sve kako bi se uspostavile baze podataka o biljnim, životinjskim i gljivnim vrstama te se iste redovito održavale. Nadalje, navodi da su tijekom izrade Plana upravljanja za Javnu ustanovu Nacionalni park Mljet identificirane glavne prijetnje na području nacionalnog parka te da će samo donošenje i usvajanje navedenog Plana upravljanja, koje se planira do konca 2014., povećati efikasnost upravljanja prostorom. Vezano uz navod Državnog ureda za reviziju da stanovnici koji žive unutar nacionalnog parka predstavljaju prepreku učinkovitoj zaštiti, navodi da je Javna ustanova u obvezi tu činjenicu prihvatiti i uložiti jako puno truda kroz edukacije i razvijanje svijesti lokalnog stanovništva da su upravo one mjere koje Javna ustanova provodi od obostrane koristi. Također, navodi da će činjenicu što na području nacionalnog parka živi 350 stanovnika nastojati pretvoriti u svoju snagu i prednost u učinkovitoj zaštiti.

Javna ustanova Nacionalni park Paklenica u očitovanju navodi da se slaže s preporukama Državnog ureda za reviziju u vezi Programa zaštite šuma kojeg je potrebno bolje urediti u okviru novog Zakona o zaštiti prirode. Nadalje, navodi da ukoliko se navedeni program ne donese u zakonskom okviru, njegova izrada će se nastojati provesti u što skorijem roku. Vezano za preporuku za indikatore provedbe planova upravljanja koji su ponekad nejasni i nedorečeni pa bi ih trebalo što bolje precizirati kroz jasno postavljene ciljeve i pokazatelje, u očitovanju navodi da u 2014. prema godišnjem programu planiraju započeti pripreme za izradu novog plana upravljanja koji bi okupio predstavnike Uprave za zaštitu prirode pri

Ministarstvu kao i najvažnije stručnjake iz Zavoda. Vezano uz preporuke za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na području Nacionalnog parka Paklenica i izradu novih katastarskih izmjera, u očitovanju se navodi da bi projekt trebalo provesti u suradnji s Državnom geodetskom upravom i Ministarstvom. Nadalje, navodi da je za uspješno upravljanje potrebno napraviti kvalitetan monitoring populacija ugroženih vrsta i staništa. Za neke segmente postoje dobri ljudski resursi u stručnim i nadzornim službama, dok je za dodatne aktivnosti potrebno angažirati vanjske suradnike. Pravilno upravljanje nacionalnim parkom je izazov svake javne ustanove, odnosno pronaći što kvalitetniji odnos između posjećivanja i rekreativnih aktivnosti u parku i očuvanju jedinstvene i bogate bioraznolikosti područja koje je zaštićeno. Kao što je navedeno u Izvješću revizije trebaju se naći rješenja u smjeru kvalitetnijeg i boljeg i zaista stvarnog očuvanja bioraznolikosti koji je baza za privlačenje posjetitelja u zaštićena područja. Nadalje, navodi da je jedan od velikih nedostataka kvalitetnije zaštite nedostatan i nedovoljno korišten sustav planiranja i sustavan monitoring populacija ugroženih biljnih i životinjskih vrsta i staništa. Posebnu pažnju treba usmjeriti vrstama ugroženim na europskoj razini i globalno ugroženim vrstama i kako je u Izvješću revizije naglašeno, ekspanzivnim vrstama koje mogu ugroziti neke autohtone, domaće vrste. Nadalje, navodi se da je potrebno provesti usklađivanje internih akata s novim Zakonom o zaštiti prirode.

U vezi ažuriranja baze podataka i GIS-a radi kvalitetnijeg upravljanja, navodi se da bi trebalo poboljšati suradnju između Ministarstva i Zavoda na svim razinama od načina prikupljanja podataka, pohranjivanja do korištenja u znanstvene, popularne ili edukacijske svrhe. U vezi izobrazbe posjetitelja u cilju jačanja svijesti o potrebi očuvanja prirode i bioraznolikosti u zaštićenim područjima, u očitovanju se navodi da je izobrazba još uvijek nedostatna, posebno za uzraste djece osnovnih škola, te da će se poboljšati izgradnjom nove poučne staze iz NIP projekta.

Prilog 1

Pojmovnik (objašnjenje stručnih pojmova korištenih u Izvješću)

Bioraznolikost	Sveukupnost svih živih organizama koji su sastavni dijelovi kopnenih, morskih i drugih vodenih ekosustava, a uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta te raznolikost ekosustava.
Crveni popis	Opis divljih vrsta čiji je stupanj ugroženosti procijenjen prema međunarodno prihvaćenim kriterijima.
CITES	Međunarodni sporazum između država (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), čiji cilj je osigurati da međunarodna trgovina ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka ne ugrožava njihov opstanak. Republika Hrvatska je 1999. donijela Zakon o potvrđivanju konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (Narodne novine, Međunarodni ugovori, 12/99).
Divlje vrste	Vrste koje nisu nastale pod utjecajem čovjeka kao posljedica umjetnog odabiranja (odabir i uzgoj u svrhu dobivanja pasmina udomaćenih životinja i sorti kultiviranih biljaka) ili genetske modifikacije nasljednog materijala tehnikama moderne biotehnologije.
Doprirodno stanje	Stanje u ekosustavu ili krajobrazu na čiji je razvoj čovjek utjecao u neznatnoj mjeri te se u njima odvijaju procesi koji su uglavnom samoregulirajući i koji mogu opstati bez izravnog ljudskog djelovanja.
Ekološka mreža	Sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti koju čine ekološki značajna područja za Republiku Hrvatsku, a uključuju i ekološki značajna područja Europske unije Natura 2000 važnih za očuvanje ugroženih divljih svojti i stanišnih tipova. Uspostava ekološke mreže u Hrvatskoj propisana je Zakonom o zaštiti prirode.
Ekosustav	Dinamičan kompleks zajednica biljaka, gljiva, životinja, algi i mikroorganizama i njihovog neživog okoliša koji međusobno djeluju kao funkcionalna jedinica.
Endem	Vrsta čije je rasprostranjenje ograničeno na određeno područje.
Georaznolikost	Raznolikost tla, stijena minerala, fosila, reljefnih oblika, podzemnih objekata i struktura te prirodnih procesa koji su ih stvarali kroz geološka razdoblja.
GIS	Geografski informacijski sustav za upravljanje prostornim podacima i osobinama pridruženih njima. To je računalni sustav sposoban za integriranje, spremanje, uređivanje, analiziranje i prikazivanje geografskih informacija. U općenitijem smislu GIS je oruđe "pametne karte" koje dopušta korisnicima stvaranje interaktivnih upitnika (istraživanja koja stvara korisnik), analiziranje prostornih informacija i uređivanje podataka.
Indeks biološke raznolikosti	Omogućuje usporedbu očuvanja biološke raznolikosti među državama. Određuje se za svaku državu na temelju broja prisutnih životinjskih i biljnih vrsta te gljiva, u odnosu na očekivani broj.
Informacijski sustav zaštite prirode	Objedinjava stručne i znanstvene podatke o bioraznolikosti i zaštiti prirode, a koji vodi Državni zavod za zaštitu prirode.
In situ očuvanje	Oočuvanje ekoloških sustava i prirodnih staništa te održavanje i obnavljanje vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju, u slučaju domaćih ili kultiviranih vrsta, u okruženju u kome su razvili svoja specifična svojstva, kao i očuvanje dijelova geobaštine na mjestu njihovog nastanka, odnosno nalazišta minerala i fosila te stijena.

Invazivna strana vrsta	Strana vrsta čije naseljavanje ili širenje ugrožava bioraznolikost ili zdravlje ljudi ili uzrokuje gospodarsku štetu.
Inventarizacija	Proces popisivanja vrsta i njihovo kartiranje (točno utvrđivanje dijela područja koje neka vrsta zauzima).
Konvencija o biološkoj raznolikosti	Prihvaćena je u Rio de Janeiru u lipnju 1992. Države potpisnice su se obvezale da će skrbiti o: • očuvanju biološke raznolikosti • održivom korištenju sastavnih dijelova biološke raznolikosti • pravednoj raspodjeli dobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora
NATURA 2000	Europska mreža ekološki značajnih područja važnih za očuvanje divljih svojti i stanišnih tipova (Direktiva o staništima) te međunarodno važnih područja za ptice (Direktiva o pticama). U skladu sa spomenutim direktivama Europske unije, Republika Hrvatska je prije pristupanja Europskoj uniji (u lipnju 2013.) proglasila mrežu Natura 2000 koja, pored drugih zaštićenih područja, obuhvaća i nacionalne parkove koji su predmet ove revizije. Sve ljudske aktivnosti i gospodarske djelatnosti na području ove mreže moraju biti u skladu s ciljevima zaštite područja. Njezin cilj je očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta te oko 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova, a u nju je do sada uključeno oko 30 000 područja na gotovo 20,0 % teritorija Europske unije što je čini najvećim sustavom očuvanih područja u svijetu.
Održivo korištenje dobara	Korištenje na način da se održava potencijal dobara kako bi se udovoljilo potrebama da ispune, sada i u budućnosti, odgovarajuće ekološke, gospodarske i socijalne funkcije na lokalnim, nacionalnim i globalnim razinama. Održivo korištenje je korištenje komponenti biološke raznolikosti na takav način i u opsegu koji ne vodi propadanju biološke raznolikosti, i na način kojim se održava njen potencijal kako bi se udovoljilo potrebama i težnjama sadašnjih i budućih naraštaja.
PAMS	Protected areas management system (PAMS) je sustav upravljanja zaštićenim područjima koji je sufinancirala Norveška Vlada, a zamišljen je kao baza podataka namijenjena za upravljanje zaštićenim područjima te sadržajno objedinjuje tematske podatke kao što su bioraznolikost, turizam, vlasništvo zemljišta i slično u sustav koji se sastoji od distribuiranih baza podataka u javnim ustanovama za upravljanje zaštićenim područjima i dva čvora – jedan u Zavodu, a drugi, središnji čvor u Ministarstvu. Projekt je završen, a pristup bazama podataka je omogućen putem web stranice. Zamišljeno je da parkovi i Zavod usklađuju promjene u bazi podataka sa središnjom bazom podataka u Ministarstvu. Međutim baza se ne ažurira i cijeli model PAMS baze će biti modificiran, jer je prekomplikiran. Tako će se iz sadržaja PAMS baze izuzeti slojevi koji se već održavaju u okviru drugih sustava (kroz baze podataka Zavoda CRO Fauna, CRO Flora te središnji Katalog vrsta), a PAMS će sadržavati samo infrastrukturu parka i Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti.
Reintrodukcija	Ponovno uvođenje, odnosno naseljavanje neke vrste iz kojeg je ranije izumrla, a u ekosustavu još ili opet postoje približno jednaki ekološki uvjeti kao i prije izumiranja, a koji omogućuju njezino preživljavanje
Speleološki objekt	Prirodno formirana podzemna šupljina (špilja, jama, ponor, estavela i drugo), kao i njezin dio.
Stanište	Jedinstvena funkcionalna jedinica kopnenog ili vodenog ekosustava, za koju je svojstvena određena kombinacija fizičkih i kemijskih čimbenika, prostor ili mjesto gdje se organizam ili populacija prirodno pojavljuju. Sva istovrsna staništa čine jedan stanišni tip.
Strana vrsta	Vrsta koja prirodno nije obitavala u određenom ekosustavu nekoga područja, nego je u njega dospjela namjernim ili nenamjernim unošenjem.

Ugrožena divlja vrsta

Zavičajna divlja vrsta kojoj je dugoročni opstanak u opasnosti i kao takva se nalazi na Crvenom popisu ugroženih vrsta u kategoriji regionalno izumrlih (RE), kritično ugroženih (CR), ugroženih (EN) ili osjetljivih (VU) vrsta.

Zaštićeno područje

Geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštiti prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i pratećih usluga ekološkog sustava.

Prilog 2

Zakonska regulativa

NACIONALNI ZAKONI I DRUGI PROPISI

- *Zakon o zaštiti prirode* (Narodne novine 70/05, 139/08 i 57/11)
 - *Zakon o zaštiti prirode* (Narodne novine 80/13) *danom stupanja na snagu prestao je važiti Zakon o zaštiti prirode* (Narodne novine, 70/05., 139/08. i 57/11.), *osim odredbi članaka 101., 102., 103., 107., 108.a, članka 183. podstavka 10., članka 195. stavka 1. podstavaka 47. do 56. i stavka 2., članka 197. stavka 1. podstavaka 6. i 8. i stavka 2. toga Zakona, koji ostaju na snazi do dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji*
 - *Zakon o vodama* (Narodne novine 153/09, 130/11 i 56/13)
 - *Zakon o šumama* (Narodne novine 140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10 i 25/12, 68/12 i 148/13)
 - *Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske* (Narodne novine 143/08)
 - *Uredba o proglašenju ekološke mreže Republike Hrvatske* (Narodne novine 109/07)
 - *Pravilnik o ocjeni prihvatljivosti plana, programa i zahvata za ekološku mrežu* (Narodne novine 118/09)
 - *Pravilnik o uređivanju šuma* (Narodne novine 111/06 i 141/08)
 - *Uredba o procjeni utjecaja zahvata na okoliš* (Narodne novine 64/08 i 67/09)
 - *Uredba o strateškoj procjeni utjecaja plana i programa na okoliš* (Narodne novine 64/08)
 - *Zakon o Nacionalnom parku "Kornati"* (Narodne novine 31/80, 14/88, 13/97)
 - *Zakon o proglašenju Nacionalnog parka "Krka"* (Narodne novine 5/85, 9/88 i 13/97)
 - *Zakon o proglašenju šume Paklenica nacionalnim parkom* (Narodne novine 84/49, 34/65, 54/76 i 15/97)
 - *Zakon o proglašenju zapadnog dijela otoka Mljet nacionalnim parkom* (Narodne novine 49/60, 54/76 i 13/97)
 - *Pravilnik o unutarnjem redu u Nacionalnom parku "Kornati"* (Narodne novine 141/10)
 - *Pravilnik o unutarnjem redu u Nacionalnom parku "Krka"* (Narodne novine 119/11)
 - *Pravilnik o unutarnjem redu u Nacionalnom parku "Mljet"* (Narodne novine 76/00)
 - *Pravilnik o unutarnjem redu u Nacionalnom parku "Paklenica"* (Narodne novine 76/00)
 - *Odluka o donošenju Prostornog plana Nacionalnog parka "Kornati"* (Narodne novine 118/03)
 - *Odluka o donošenju Prostornog plana Nacionalnog parka "Krka"* (Narodne novine 1/90)
 - *Odluka o donošenju Prostornog plana Nacionalnog parka "Mljet"* (Narodne novine 23/01)
 - *Odluka o donošenju Prostornog plana Nacionalnog parka "Paklenica"* (Narodne novine 23/01)
 - *Uredba o osnivanju Državnog zavoda za zaštitu prirode* (Narodne novine 126/02)
 - *Pravilnik o znaku zaštite prirode* (Narodne novine 178/03)
 - *Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Upisnika zaštićenih prirodnih vrijednosti* (Narodne novine 130/06)
 - *Pravilnik o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova* (Narodne novine 7/06, 119/09)
 - *Pravilnik o proglašavanju divljih svojti zaštićenim i strogo zaštićenim* (Narodne novine 99/09 i 144/13)
- Danom stupanja na snagu Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama (Narodne novine 144/13) od 05. 12. 2013., prestaje važiti Pravilnik o proglašavanju divljih svojti zaštićenim i strogo zaštićenim (Narodne novine 99/09), osim Priloga III. toga Pravilnika koji prestaje važiti danom stupanja na snagu Pravilnika o mjerama upravljanja i zaštite te uvjetima korištenja zavičajnih divljih vrsta.
- *Pravilnik o uvjetima držanja, načinu označavanja i evidenciji zaštićenih životinja u zatočeništvu* (Narodne novine 70/09)
 - *Pravilnik o postupku sprječavanja i nadoknade štete od životinja strogo zaštićenih divljih svojti* (Narodne novine 158/09)
 - *Pravilnik o načinu izrade i provođenju studije o procjeni rizika uvođenja, ponovnog uvođenja i uzgoja divljih svojti* (Narodne novine 35/08)
 - *Pravilnik o sakupljanju zaštićenih samoniklih biljaka u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa* (Narodne novine 154/08)
 - *Pravilnik o zaštiti vodozemaca* (Amphibia) (Narodne novine 80/99)
 - *Pravilnik o zaštiti kopnenih puževa* (Gastropoda terrestria) (Narodne novine 29/99)
 - *Pravilnik o zaštiti gljiva* (Fungi) (Narodne novine 34/02)
 - *Pravilnik o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama* (Narodne novine 72/09, 143/10 i 87/12)
 - *Pravilnik o prijelazima za divlje životinje* (Narodne novine 5/07)
 - *Zakon o genetski modificiranim organizmima* (Narodne novine 70/05, 137/09 i 28/13)
 - *Uredba o postupku javnog uvida kod proglašenja zaštićenog područja* (Narodne novine 44/05) i
 - *Pravilnik o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom na zaštićenim životinjskim vrstama* (Narodne novine 84/96, 79/02).

MEĐUNARODNI PRAVNI PROPISI

- *Zakon o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznolikosti*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/96), Usvojena: RIO DE JANEIRO, 1992. Stupila na snagu: 29. prosinca 1993. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 7. listopada 1996.

- *Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa* (Bernska konvencija), (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/00). Usvojena: BERN, 1979. Stupila na snagu: 1. lipnja 1982. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 1. studenoga 2000. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 11/00).
- *Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta* (SL L 206, 22. 7. 1992), kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2006/105/EZ o prilagodbi Direktiva 73/239/EEZ, 74/557/EEZ i 2002/83/EZ u području okoliša, zbog pristupanja Bugarske i Rumunjske (SL L 363, 20.12.2006.).
- *Direktiva Vijeća 79/409/EEZ od 2. travnja 1979. o zaštiti divljih ptica i Direktiva Vijeća 09/147/EZ od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica* (Direktiva o pticama) (SL L 20, 26. 1. 2010.).
- *Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine* (Narodne novine-Međunarodni ugovori 12/93) Usvojena: PARIZ, 1972. Republika Hrvatska stranka Konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 8. listopada 1991.
- *Konvencija o močvarama od međunarodnog značaja naročito kao staništa ptica močvarica*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 12/93). Usvojena: RAMSAR, 1971. Republika Hrvatska stranka Konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 8. listopada 1991.
- *Zakon o potvrđivanju Protokola o biološkoj sigurnosti (Kartagenski protokol) uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 7/02) Usvojen: MONTREAL, 2000. Stupio na snagu: 11. rujna 2003. Republika Hrvatska potpisala Protokol u New Yorku 2000. godine. Stupio na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 11. rujna 2003. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 13/03).
- *Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES)*, (Narodne novine -Međunarodni ugovori 12/99) Usvojena: WASHINGTON, 1973. Stupila na snagu: 1. srpnja 1975. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 12. lipnja 2000. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 5/00).
- *Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija)*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/00). Usvojena: 1979. Stupila na snagu: 1. prosinca 1983. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 1. listopada 2000.
- *Zakon o potvrđivanju Sporazuma o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (AEWA)*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/00). Usvojen: 1996. Stupio na snagu: 1. studenoga 1999. Stupio na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 1. rujna 2000.
- *Zakon o potvrđivanju Sporazuma o zaštiti šišimiša u Europi (EUROBATS)*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/00) Usvojen: LONDON, 1991. Stupio na snagu: 16. siječnja 1994. Stupio na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 7. rujna 2000.
- *Zakon o potvrđivanju Sporazuma o zaštiti kitova (Cetacea) u Crnom moru, Sredozemnom moru i susjednom atlantskom području (ACCOBAMS)*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/00). Usvojen: MONACO, 1996. Stupio na snagu: 1. lipnja 2001. Stupio na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 1. lipnja 2001. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 10/01).
- *Zakon o potvrđivanju Konvencije o europskim krajobrazima*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 12/02). Usvojena: FIRENCA, 2000. Stupila na snagu (i u odnosu na Republiku Hrvatsku): 1. ožujka 2004. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 11/04). Republika Hrvatska potpisala Konvenciju u Firenci 2000.
- *Sporazum o razumjevanju u vezi s mjerama zaštite tankokljunog pozviždaća (Numenius tenuirostris)*. Potpisan: 1994.
- *Sporazum o razumjevanju o zaštiti i gospodarenju srednjoeuropskom populacijom velike droplje (Otis Tarda)*. Potpisan: 2002.
- *Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša* (Narodne novine-Međunarodni ugovori 1/2007). Usvojena: AARHUS, 1998. Stupila na snagu: 30. listopada 2001. Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 25. lipnja 2007. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 7/08).
- *Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije za regulaciju kitolova*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 6/06). Usvojena: WASHINGTON, 1946.
- *Međunarodna konvencija za regulaciju kitolova, sastavljena u Washingtonu 02. prosinca 1946. i Protokol uz Međunarodnu konvenciju za regulaciju kitolova*, sastavljen u Washingtonu 19. studenoga 1956., stupili su na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 10. siječnja 2007. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 2/07).
- *Zakon o potvrđivanju Protokola o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju*, (Narodne novine-Međunarodni ugovori 11/01). Usvojen: BARCELONA, 1995. Stupio na snagu: 12. prosinca 1999. Stupio na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 12. svibnja 2002. (Narodne novine-Međunarodni ugovori 11/04) i
- *Zakon o nacionalnoj infrastrukturi prostornih podataka* (Narodne novine 56/13), usvojen 26. travnja 2013. Ovim Zakonom je INSPIRE direktiva (*Infrastructure for Spatial Information* je direktiva 2007/2/EZ od 14. ožujka 2007.) prenijeta u hrvatsko zakonodavstvo.

Prilog 3

Opći podaci o nacionalnim parkovima

Redni broj	Opći podaci	NP Kornati	NP Krka	NP Mljet	NP Paklenica
1	2	3	4	5	6
1.	Površina (ha)	21 700 * 22 700**	10 900	5 375	10 200 * 9 500**
2.	Državno vlasništvo (%)	1 %	50 %	24 %	93 %
3.	Privatno vlasništvo (%)	99 %	50 %	76 %	7 %
4.	Datum osnivanja nacionalnog parka	12. 8. 1980.	24. 1. 1985.	11. 11. 1960.	19. 10. 1949.
5.	Najznačajnije vrijednosti nacionalnog parka	Geomorfološke vrijednosti na kopnu i u moru, kopnena vegetacija (antropogenog karaktera), živi svijet mora i oceanografske specifičnosti	Prirodni fenomen rijeke Krke - sedra	Sustav slanih jezera, šuma alepskog bora i česmne	Šume i geologija
6.	Prosječan broj zaposlenih na osnovu sati rada u 2012.	29	182	58	33
6.1.	Stalno zaposleni iz državnog proračuna	21	27	31	21
6.2.	Zaposleni iz vlastitih sredstava	1	123	10	6
6.3.	Povremeno zaposleni (sezonski)	20	100	35	19
7.	Ukupno ostvareni prihodi u 2012.	8.398.461,00	58.034.774,00	11.213.151,00	8.814.412,00
7.1.	Prihodi iz državnog proračuna	2.605.533,00	2.138.982,00	2.817.662,00	2.475.635,00
7.2.	Vlastiti prihodi	3.837.889,00	55.895.792,00	7.965.579,00	5.012.453,00
7.3.	Drugi prihodi	1.955.039,00	-	68.410,00	1.326.324,00
8.	Projekti koji su financirani od strane Svjetske Banke	Posjetiteljski centar Vruļje. (NIP projekt-u tijeku rješavanje projektne dokumentacije i dozvola) Posjetiteljski centar u Murteru, brodučionica. (Strukturni fondovi)	Upravljanje s posjetiteljima – poučno-pješačka staza Stinica-Roški slap-Ozidana pećina (NIP projekt)	Izgradnja Velikog mosta (NIP projekt -u tijeku rješavanje projektne dokumentacije)	Poučna pješačka staza (NIP projekt -u tijeku; završena je projektna dokumentacija)
9.	Popis međunarodnih projekata u zaštićenom području koji su u tijeku	Sveučilište u Hamburgu – praćenje dupina Bio: MedPAN South – PAMS (s Norvežanima) i Cronogip (pilot za za PAMS)	Arheološki lokalitet Burnum (Sveučilište u Bologni, Sveučilište u Zadru, Ministarstvo kulture i NP Krka)	Aurelia sp. u Velikom i Malom jezeru (Dubrovnik) u tijeku već 10 godina MedPAN Small Grants – uređenje posjetiteljskog centra MedPAN South – jačanje kapaciteta	KEC (Projekt očuvanja krških ekosustava – darovnica Globalnog fonda za zaštitu okoliša) CARDS 2002 - Obnova etno kuće

* Površina iz upisnika Ministarstva, na temelju površine utvrđene Zakonom o proglašenju Nacionalnog parka

**Površina utvrđena na temelju najnovijih mjerenja granica nacionalnih parkova na temelju GIS-a.